M168

Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

1

LKA

Tėviškės GARSAS

SOUND OF COUNTRY

Authorised by Civil Affairs Division, EUCOM, APO 757 * Authorised editor and publisher: Medardas Bavarskas * Printed by: Schweinfurter Druckerei und Verlagsanstalt G. m. b. H * Circulation: 2000 * Karinės Valdžios leista * Ats. redaktorius: Medardas Bavarskas * Red. ir Adm. adresas: (13a) Schweinfurt, Franz-Schubert-Str 14a * Ein. sąsk. Nr. 2943 Dresdner Bank Schwft. * Atsk. nr. kaina 1.50 RM

NR. 116-117 IV METAI LIETUVIŲ TREMTINIŲ BENDRUOMENĖS SAVAITRAŠTIS SCHWEINFURT * 1948. III. 15.

Teišaušta Prisikėlimo Rytas kenčiančiai mūsų Tėvynei!

TELESFORAS VALIUS — Velykų rytas Lietuvoje

ALTo žygiai tremtinių reikalu

Amerikos Lietuvių Tarybos ir Bendrojo Amerikos Lietuvių Šalpos Fondo delegacija lankėsi Jungtinių Amerikos Valstybių sostinėje ir kalbėjosi su Amerikos politikos vyrais lietuvių tremtinių į Ameriką įsileidimo reikalu. Delegaciją priėmė atstovų rūmų pirmininkas Martin, respublikonų kandidatas į prezidentus senatorius Taftas ir visa eilė kitų Amerikos politikos ir kongreso vyrų. Visur gautas patikinimas, kad **įstatymas tremtiniam įsileisti tikrai bus priimtas. Pradžiai į Jungtines Amerikos Valstybes būsią įsileista 100.000 tremtinių. Įstatymo projektas pabaltiečiams palankus: numatoma pirmenybė aneksuotų kraštų piliečiams.**

Tremtinių įsileidimo klausimą stipriai remia Jungtinių Amerikos Valstybių vyskupai, kurie sudarė specialų komitetą. Tas vyskupų komitetas jau ėmės gerai organizuotos akcijos visose 176 diacezijose. Katalikų organizacijos, mokyklos veda propagandą, kad amerikiečių visuomenė reikalautų kongresą tremtiniams įsileisti įstatymą priimti kuo skubiausiai. Tuo reikalu rengiami mitingai. Juose kviečiami kalbėti ir į Jungtines Amerikos Valstybes iš Europos nuvykę tremtiniai.

Skandinavai su Vakarais

Stockholm. (Dena) — Trijų Skandinavijos valstybių — Danijos, Norvegijos ir Švedijos min. pirmininkai Hedtoft, Gerhardsen ir Erlander kovo 18 d. paskelbė bendrą nutarimą: visomis priemonėmis kovoti prieš kiekvieną pasikėsinimą į šių kraštų laisvę ir prisijungti prie Vakarų Europos valstybių. Savo kalbose jie pabrėžė atsisakymą nuo komunizmo ir diktatūros ir prisijungima prie demokratijos

Suomiai jau Maskvoje

Maskva. (Dena-Reuter) — Suomių delegacija, kuri turės vesti derybas su Sov. S-gos vyriausybe dėl suomių-sovietų savitarpinės pagalbos pakto, atvyko Maskvon. Delegaciją stotyje sutiko užs. reik. min. pavaduotojas Višinskis. Tarp diplomatinio korpo atstovų sutikime dalyvavo ir JAV pasiuntinys Durbrow.

Išvykstančiai delegacijai prez Paasikivi davęs nurodymus, kad delegacija reikalautų sutarties tik 10 metų, ne 20-čiai. Toliau delegacija turinti kovoti už tai, kad suomių armija pati gintų savo kraštą o sovietų daliniai Suomijon įžengtų tik specialiu pastarosios prašymu. Be to, delegacija turi pareikalauti aiškių Suomijos suverenumo definicijų.

Reuterio pranešimu, opozicija prieš karinį paktą po Trumano kalbos Suomijoje nepaprastai paaštrėjo.

CSR Saug. Taryboje

New York. (Dena-Reuter) — Kovo 17. d. posėdyje Saugumo Taryba 9 balsais prieš 2 nutarė Čekoslovakijos klausimą įtraukti į Saugumo Tarybos darbotvarkę ir Čilės atstovą pareikalauti padaryti pranešimą. Prieš šį pasiūlymą balsavo tik Sov. Sąjunga ir Ukraina.

= Kovo 20 d. Turine pasirašyta prancūzų — italų muitų unija.

Graikija mobilizuojasi

Athenai. (Dena) — Graikijos min. pirm. Sophoulis pasirašė įstatymą, liečiantį civilinę mobilizaciją. Greit būsianti sudaryta vyr. civilinės mobilizacijos taryba, kuri turėsianti paruošti nekovojančiųjų mobilizacijos planą ir paruošti piliečių dvasinio ir fizinio auklėjimo projektą, o taip pat graikų pramonę pritaikyti karo metui bei pagerinti krašto susisiekimo tinklą.

Paskutinės žinios iš Atėnų patvirtina JAV užs. reik. ministerijoje turimas žinias, pagal kurias sovietų satelitinės valstybės Graikijos pasieniuose koncentruoja stiprius karinius junginius. Albanijoje esą jau susirinkę apie 30.000 vyrų, iš kurių šiuo metu esančios sudaromos 3 internacionalinės brigados Pranešama apie priverčiamą „nesaugių" civilių evakuaciją, iš pietų Albanijos sričių.

UP žiniomis Rytų Europos valstybių nemilitarinė pagalba siekianti jau milijonus dolerių. Visi Čekoslovakijos fabrikai kovo 21 d. įvedė vieną neapmokamą pamainą, kurios pelnas skirtas „demokratinei" Graikijai. Italijoje, Vengrijoje, Jugoslavijoje ir Lenkijoje komunistai įsteigė „graikų išlaisvinimo komitetus" komunistiniams partizanams remti.

Prez. Trumanas:

„Štai tragizmo epopėja: Lietuva..."

New York. (Dena-OANS) — Prez. Trumanas, po savo kalbos, pasakytos kongreso rūmuose (santrauką žiūr. 2 psl.) kalbėjo New Yorke, „Šv. Patriko sūnų draugijos" pobūvyje, kur iš naujo pabrėžė, kad tik stipri Amerika yra geriausia garantija taikai išlaikyti.

Nurodęs Jungt. Valstybių pastangas Jungt. Tautose ir vienos valstybės destrukcinius veiksmus, Trumanas pareiškė: „Prieš vienerius metus užs. reik. min. Marshallis pasiūlė Europos tautoms išdirbti kolektyvinį planą pakilti iš karo pasekmių. 16 valstybių priėmė pasiūlymą ir paruošė Europos atstatymo programą, dabar svarstomą kongrese. Ir vėl čia viena valstybė pasipriešino bendradarbiavimui. Ši valstybė trukdo savo silpnesniesiems kaimynams dalyvauti Marshallio plane ir daro visa, ką gali, kad tik šis planas nepasisektų. Tai ne viskas. Ši valstybė išplėtė savo kontrolę ant savo kaimynų.

Yra ištisas tragiškas sąrašas: Lietuva, Latvija, Estija, Lenkija, Rumunija, Bulgarija, Jugoslavija, Vengrija, o dabar ir Čekoslovakija. Viena po kitos jos atsidūrė šios valstybės valdžioe. Tai yra ištisa tragizmo epopėja. Viso pasaulio laisvieji žmonės klausia: „Kur visa tai veda? Kada tai baigsis?"

Nurodęs 16 valstybių pastangas įsijungti į Marshallio planą į 5 valstybių paktą, Trumanas pakartojo karinės prievolės įvedimo reikalingumą, nes tik tuo būdu JAV nesuklupsianti po savo atsakingumo našta.

Baigdamas Trumanas pabrėžė: „Mes turime ateinančiais metais griebtis rizikos — rizikos, kuri, gal būt, yra didesnė už visa, su kuo Amerika yra bet kada susidūrusi. Tačiau šią riziką ne mes iššaukėme, ir mes negalime bėgti nuo pavojaus. Mes turime siam pavojui pasipriešinti su blaiviu įsidumu ir ramia bei gerai apgalvota akcija."

Kontrolinės Tarybos krizė

Berlin. (Dena) — Kovo 20 d. marš. Sokolovskis ir jo štabas apleido Kontr. Tarybos posėdį pirma, negu jis buvo baigtas. Sokolovskis, šiam posėdžiui pirmininkavęs, perskaitė pareiškimą, kuriame jis Vakarų valstybes apkaltino, kad šios griaujančios Kontr. Tarybos darbą ir „laidojančios" Kontr. Tarybą. Jis užpuolė Vakarų valstybes dėl Londono konferencijos Vakarų Vokietijos klausimu. Kadangi šių valstybių atstovai posėdžio metu negalėję atsakyti į jo reikalavimą painformuoti apie tariamus šios konferencijos nutarimus, jis „nematąs tikslo posėdį tęsti". Tais žodžiais Sokolovskis pakilo ir drauge su visa sovietų delegacija išėjo iš posėdžių salės. Kiti kariniai gubernatoriai pasiliko ir tarėsi dėl sekančio posėdžio datos.

Amerikiečių nuomone, ši sovietinė demonstracija buvo iš anksto apgalvotas manevras. Sokolovskis posėdį sušaukęs, nepateikdamas jokių darbotvarkės punktų, o posėdyje stengęsis iššaukti diskusijas dėl Čekoslovakijos, Lenkijos ir Jugoslavijos paskelbto Prahos komunikato, vėliau gi pateikęs memorandumą, kuriame sovietų delegacija pareikalavo pranešimo apie Londono konferenciją. Stebėtojai priduria, kad užbaigiamuosius žodžius Sokolovskis taip pat perskaitė iš specialiai paruošto lapelio. Net pats delegacijos iššygiavimas, atrodė, buvęs tiksliai suplanuotas.

= Britų ministeris Vokietijos ir Austrijos okupuotųjų teritorijų reikalams lordas Pakenham pareiškė, kad D. Britanija ir JAV numatančios savo okupacinėse zonose pravesti valiutos reformą ir tuo atveju, jei Sov. S-gą bendradarbiauti atsisakytų.

Prisikėlė Jis, prisikels ir pasaulis

Mes kaip ir visa ta pasaulio dalis, kuri yra pavergta ir kančiose paskendusi, švęsdami šią Kristaus Prisikėlimo šventę, džiaugiamės, kad su Jo prisikėlimu keliasi naujam gyvenimui ir visa žmonija. Jei tada, Jam mirus, moterys nuogąstavo, kaip galės mirusiįį aplankyti ir kas joms atris akmenį nuo kapo angos, labai nustebo, pamačiusios akmenį atristą (o buvo jis labai didelis), taip ir mes šiandien džiaugiamės, kad nuo laisvės kapo didžiulis akmuo jau judinamas. Tuo sutapimu mums Kristaus Prisikėlimo šventė šiuokart yra daug simboliškesnė, prasmingesnė. Ir jei tuomet Jis jiems tarė: Eidami į visą pasaulį, skelbkite Evangeliją visam sutvėrimui, tai dabar mes dar drąsiau galime skelbti Jo tiesas ir aiškiai pasakyti, kas trukdo pasauliui gyventi brolišk0je dvasioje, mylėti artimą taip, kaip pats save.

Kėlės Kristus, keliasi šiandien ir laisvė. Jo mokytiniai, tarę pasauliui drąsų žodį, jau palaipsniui pradeda atitaisyti buvusias klaidas, nurodyti padarytas žaizdas. Laisvės dvasia kasdien stiprėja, jos jėgos gausėja, ir mes nė kiek neabejojame jos galutine pergale, prikėlimu pasaulio naujam gyvenimui.

Mūsų viltys, kad nebeužilgo prisikels ir mūsų nuteriota ir iškankinta tėvynė, yra dar didesnės. Nebeužilgo gal ateis diena, kada pasieksime tą taip pasiilgtą kraštą ir, įžengę pirmąją pėdą į savo žemę, suklupsime prie laukų grumsto ir ji ašaromis sudrėkinsime.

Bet prisikėlusi naujam gyvenimui mūsų tėvynė pareikalaus, kad ir jos vaikai būtų prisikėlę tikrąja šio žodžio prasme. Tad ir mums pats metas su šiuo Kristaus Prisikėlimu, pagalvoti apie mūsų pačių dvasinį prisikėlimą.

Ketvirtąsias Velykas švenčiame tremtyje ir per tą ilgą kančios ir nežinios metą, pergyvenę įvairiausių sukrėtimų ir nedateklių esame nutolę nuo Kristaus skelbtosios Evangelijos, neretas iš mūsų nebesilaiko bei užmiršo tuos nerašytinius tėvynės evangelijos žodžius, pagal kuriuos gyveno ir kūrė geresnę Lietuvos ateitį mūsų didvyriai, savanoriai ir didžiadvasiai vyrai.

Kovos kelyje į tėvynę, ar mes esame rimtai apgalvoję, su kokiuo dvasiniu turtu grįšime namo, ar mes galėsime drąsiai pažiūrėti savo tėvynainiui, budėjusiam tėvynės sargyboje, į akis, ar mes šiuo savo gyvenimu nenusikaltome prieš brolius, kurie dėl Lietuvos laisvės atsidūrė Sibiro ištrėmime.

Kad pailsome kūnu, netekome daug jėgų — ne mūsų kaltė, bet kad dvasiniai gradedame palūžti, tai čia pradėkime kovą kiekvienas nuo savęs. Pradedame užmiršti mūsų tarpe taip gražiai bujojusią tolerančią, visados esame pasiryžę pas kitą matyti akyse krislą, ir dažnai siūlomės į pagalbą kitą apvalyti, kai tuo tarpu apie save ir užmirštame apsižvalgyti.

Jei mes skelbiame, kad mūsų misija buvo ir yra, gyvenant laisvės pasaulyje, skelbti kovą (ir joje aktyviai dalyvauti) dėl Lietuvos Nepriklausomybės, tai jei kas nors bando į visą reikalą žiūrėti tik pro savųjų namų langą, tai mes, gal būt, daug namų prisistatysime, bet didįjį ir stiprųjį Nepriklausomybės rūmą taip ir nepajėgsime sukurti.

O taip norėtųsi dabar, kada dar tikrai nevėlu, švenčiant Pasaulio Valdovo Prisikėlimo šventę, prašyti, maldauti: prisikelk ir tu žmogau, lietuvi! Prisikelk, kad būtum dvasiniai pajėgus žygiuoti į savo laisvą tėvynę.

Vytautas K. Prutenis

Skubi pagalba

Washington. (Dena-Reuter) — Reprezentantų rūmai po pusvalandį trukusių debatų priėmė skubios pagalbos Austrijai, Prancūzijai ir Italijai įstatymą 55 mil. dol. sumai. Ši pagalba skirta laikotarpiui iki bus galutinai priimta ilgalaikė Europos pagalbos programa.

Atsisveikinant

Amerikiečių zonos IRO vyr. būstinei perimant DP spaudos priežiūrą ir vykdant laikraščių licenzijų atnaujinimą, LTB savaitraštis „Tėviškės Garsas“ nebuvo pristatytas EUCOMui licenzijai gauti. Padarius visus galimus žygius, patirta, kad mūsų savaitraščio tolimesnis leidimas kuriam laikui sustabdomas. Tuo būdu, tremties spaudos — tos vienintelės tremtinių kultūrinės, moralinės bei informacinės atsparos — mažinimas yra įvykęs faktas.

Neužsiopinama spaudos meilė ir didžiulės pastangos ją išlaikyti ir ugdyti — mumyse yra giliai įdiegtos dar anais sunkiaisiais prispaudos laikais, kada carinė Rusija per 40 metų buvo griežčiausiai uždraudusi lietuvių tautai savą spausdintą žodį. Tai iš tikrųjų neturįs pavyzdžio faktas bet kurios kitos tautos spaudos istorijoje. Tad galimas dalykas, kad svetimiesiems sunku yra suprasti lietuvių spaudos nueitąjį kryžiaus kelią, dėl jos sudėtas kančių ir kraujo aukas, o taip pat savosios, spaudos reikšmę ir pamėgimą čia, tremtyje. Nelyginant, kaip kad dar neseniai daug kam pasaulyje buvo nesuprantamas ir komunistinio rytų totalizmo pavojus, prieš kurį jau nuo I Pasaulinio karo pabaigos kovoje lietuvių tauta, o, štai, dabar jis savo baisingu svoriu gula ant viso likusio kultūringojo, krikščioniškojo pasaulio pečių . . .

Visiems žinomomis sąlygomis kūrėsi mūsų tremties spauda, didžiajai JAV galybei mus išlaisvinus iš hitlerinės Vokietijos jungo. Ji kūrėsi ir augo dvasiniai išalkusių tremtinių laukiama ir remiama. Todėl ji ligi šiol sėkmingai pildė ir privalo iki galo atlikti tą didįjį kultūrinio gyvenimo ir tautos išsilaisvinimo uždavinį, kurį lietuviškajai tremties spaudai diktuoja praeities knygnešių ir plunksnos kovotojų dvasia, o taip pat šventoji vakarų demokratijų kova su iš rytų kylančia tiranija. Gili padėka priklauso ginkluotajai JAV pajėgai, kuri ligi šiol globojo DP spaudą, tą vienintelę benamių žmonių dvasino, kultūrinio ir demokratinio gyvenimo pasireiškimo priemonę. Mes šventai tikime, kad ji tėviškai globos ir toliau, o ypač dabar, besiartinančios titaniškosios dviejų pasaulio kovos išvakarėse.

1945-jų metų pabaigoje užgimusio ir ilgą vargo kelią išėjusio „Tėviškės Garso“ pažangą bei jo išvarytą spaudos darbo barą — geriausiai tevertina gausūs mūsų savaitraščio skaitytojai. Kieta gynyba Lietuvos išlaisvinimo kovoje, visų srovių ir pažiūrų tolerancija, visų lietuvių būrimas vieningam darbui, kultūrinis tremties gyvenimas, platė informacija ir rūsčios dabarties fiksavimas, — buvo tos pagrindinės „Tėviškės Garso“ gairės, kurios užtikrino mūsų savaitraščio teisingą kelią ir nuoširdų daugumos pritarimą.

Tad, tuo tarpu nors ir atsisveikinant, mes jaučiame gilų moralinį pasitenkinimą ta parama, ta didžiule talka ir tuo teisingu įvertinimu, kurį patyrėme per visus įtempto darbo metus iš savo mieluju skaitytojų ir visos gausios „Tėviškės Garso“ bendradarbių šeimos. Jokios tamsiosios užmačios ir jokios audros nebeištrins tai, kas jau paskleista Lietuvos laisvės kovai visuose penkiuose pasaulio kontinentuose.

Šia proga visiems „Tėviškės Garso“ pirmiesiems organizatoriams, visiems mūsų bendradarbiams čia Vokietijoje ir užjūriuose, visiems skaitytojams ir platintojams išreiškiame giliausią padėką.

Tremties spaudos darbo bare pasilikusiems collegoms mūsų laikraščiams ir toliau linkime eiti tiesiu, nepalaužiamu Lietuvos keliu, jungti visus besiartinančiai išsilaisvinimo kovai ir drąsiai demokratiniu atvirumu ginti visus tremties bendruomenės reikalus. Tiktai šia linkme dirbant ir kovojant, jokia auka nėra perdidelė.

„Tėviškės Garso“ Redakcija

Mannerheimas — tremtinys?

Paris. (AZ). — Kaip „New York Herald Tribune“ Europos laida praneša, feldm. Mannerheim, kuris prieš keletą dienų buvo grįžes Suomijon, vėl išvyko Stockholman. 82 m. amžiaus senelis Mannerheim išvykimo priežastimi nurodė savo sveikatos stovį, tačiau kalbama, kad šis žilas politikas, kaip ir Masarykas savo mirtimi, nori įspėti savo tautą ir visą pasaulį. „Nes“, rašo NYHT korespondentas, „maršalas Mannerheimas pradėjo tremtinio kelionę.“ Iš Švedijos marš. Mannerheimas išvyksiąs į Šveicariją.

*

= Prez. Trumanas pareiškė, kad jis būsimųjų prezidento rinkimų metu atmesiąs bet kokią Henry Wallace ir jo komunistų politinę paramą, nors tai jam ir reikštų pralaimėjimą.

Politinė apžvalga

Europos atstatymas JAV egzistencijos sąlyga

VAKARAI VIENIJASI — KĄ ATNEŠ RINKIMAI ITALIJOJE? — PADĖTIS ART. RYTUOSE IR KINIJOJE TEBĖRA KRITIŠKA

Paryžiuje prasidėjusi 16-kos valstybių konferencija buvo atidaryta pirmadienį po pietų užs. reik. ministerijos rūmuose. Šioji konferencija vyksta labai įtemptoje atmosferoje.

Peržvelgę pasaulį, pamatysime, kad neramumų židiniai pasiliko tie patys, kaip buvo ir anksčiau, būtent, Europa, Art. Rytai ir Kinija. Kaip ir visų buvusių konferencijų, nuotaikos nėra perdaug optimistinės, nes ateinantieji įvykiai Italijoje verčia visus susikaupti. Štai Maskvos radijas, kalbėdamas dėl Italijos rinkimų pažymėjo, jog šie rinkimai luosią lemiamą smūgį amerikiečiams Europoje.

Ką reiškia šitokie Maskvos pareiškimai? Visų pirma, atrodo, kad Maskva pradėjo labai sielotis dėl Marshallio plano skubesnės eigos. Senatas šeštadienį 69 balsais prieš 17 Marshallio planą priėmė. Politiniai stebėtojai nurodo, kad tokia didelė dauguma, pasisakydama už Marshallio planą, rodo, jog JAV vadovaujantieji asmenys pilnai suprato šio plano svarbą ir jo skubumą.

Paryžiuje susirinkę užs. reik. ministeriai pirmoje eilėje apsvarstys Vakarų Vokietijos įtraukimą į šį planą. Konferenciją atidarydamas, užs. reik. min. Bevinas nurodė, jog reikia sukurti vykdomąjį organą, kuris koordinuotų visų valstybių pažiūras. Šį organą nebūtų galima pavadinti konferencija, bet greičiau — darbo komitetu. Užs. reik. min. Bidault savo kalboje nurodė, kad šimtmečiais tarp Prancūzijos ir Vokietijos buvo lyginami nesklandumai ginklu, bet šiandien Prancūzija ištiesia ranką Vokietijai ir prie bendro stalo nori, spręsti sugriautosios Europos atstatymą.

Tiek Bevino, tiek Bidault kalbos rodo, kad momentas yra labai opus ir kad ankstyvesnieji priešai dabar darosi draugai prieš bendrąjį Europos pavojų, kuris gresia ne iš kur kitur, bet iš didžiojo Rytų kaimyno. Šioji konferencijų gausybė taip pat rodo, kad kominformas nesnaudžia ir visai realiai ruošiasi savo planų įgyvendinimui. O tie planai yra visiškai aiškūs, nes Ždanovas pirmame kominformo posėdyje pareiškė: „Visos mūsų jėgos turi būti sukauptos Marshallio plano įgyvendinimui sužlugdyti.“ Tai rodo, kad Italijoje ir Prancūzijoje pradėtoji ofenzyva buvo apvainikuota Čekoslovakijoje.

Čekoslovakijos įvykiai verčia Vakarų valstybės be jokios atodairos veikti ir veikti labai greitai, nes kominformas taip pat nelaukia. Politiniai stebėtojai nurodo, jog ateinantieji Italijos parlamento rinkimai gali sukrėsti ne tik pačią Italiją, bet ir visą Europą. Tie patys šaltiniai pažymi, jog pasiruošimas komunistų Italijoje ir Prancūzijoje vyksta pilnu tempu.

Paskutinioji Italijos min. pirmininko de Gasperi kalba rodo, jog visos nekomunistinės partijos Italijoje yra griežtai nusistačiusios pravesti demokratinius ir laisvus rinkimus Italijoje. Tuo tarpu komunistai, remiami kairiojo sparno socialistų su Petro Neni priešakyje, pirmadienį labai griežtai pasisakė prieš Marshallio planą ir kvietė visus italus pasipriešinti dolerio imperializmui. Taigi, artėjantieji rinkimai Italijoje gali turėti lemiamos reikšmės ne tik Vidužemio jūros valstybėms, bet ir visai Europai.

Visiškai suprantama, kad tokiai padėčiai susidarius, Vakarų valstybės turėjo griebtis kokių nors apčiuopiamesnių žygių Italijos komunistams išmušti propagandos ginklus iš rankų. Tie žygiai kaip ir buvo padaryti. JAV, Anglija ir Prancūzija šeštadienį išleido komunikatą, kuriame Triestas priskiriamas Italijai.

Šiuo savo veiksmu Vakarai įgalino visą antikomunistinį bloką išvystyti dar didesnę propagandą prieš Italijos komunistus, o kartu ir prieš kominformą.

Susidarė tokia padėtis iš kurios Italijos komunistams bus labai sunku išbristi. Vesti agitaciją prieš Triesto pripažinimą Italijai būtų absurdas, nes nustotų rinkikų balsų. Atrodo, kad kaip visada, taip ir šiuo atveju, Togliatti ir kiti palauks Maskvos nurodymų ir tik tada jie galutinai pasisakys dėl Triesto.

Šie visi pasiruošimai rodo, kad padėtis yra labai įtempta. Štai Marshallis, kalbėdamas senato užsienio komisijos neviešame posėdyje, senatoriams nurodė, jog sustabdymas Graikijai paramos sudarys milžinišką pavojų ne tik Graikijai, bet ir Europai. Marshallis pažodžiui pareiškė: „Pavojus Graikijai nėra praėjęs. Graikiją supančios komunistinės valstybės artimiausioje ateityje pradės dar didesnį spaudimą, nes komunistai mano, jog Vakarų demokratijos jokios akcijos šiam spaudimui atlaikyti nesiimsiančios.“ Toliau Marshallis pareiškė, kad totalitariniai rėžimai Sov. S-gos globoje be jokios atvangos savo ekspansiją didina. Vienintėlis kelias sulaikyti komunizmą yra skubus suteikimas papildomos pagalbos Turkijai ir Graikijai, kurios kovoja demokratijos priešakyje.

Pažvelgę į Art. Rytus, matysime, kad padėtis Palestinoje nėra nei kiek atslūgusi. Penkios didžiosios valstybės: Anglija, Prancūzija, Kinija, JAV ir sovietai dabar svarsto Palestinos klausimą. JAV pasiūlė, jog turi būti pradėtos derybos tarp žydų ir arabų šį klausimą išspręsti geruoju, sudarant paliaubas. Toliau JAV siūlo, reikalui esant, įkurti federatyvinę Palestiną, jeigu to norėtų žydai ir arabai. Šį JAV pasiūlimą parėmė Kinija, Anglija ir Prancūzija. Sovietai griežtai pasipriešino, pažymėdami, jog jeigu Palestina nebūsianti padalinta taip, kaip buvo numatyta plane, tai sovietai iš Palestinos padalinimo komisijos pasitrauksią. Kartu sovietai reikalauja Palestinos plano įgyvendinimą, reikalui esant, paremti jėga.

Kaip ir reikėjo laukti JAV Palestinos klausimu apsisprendė ir atsisakė remti Palestinos padalinimo planą. Kitaip sakant, prieita išvadoš, jog Europos atstatymui Art. Rytų žibalas yra gyvybinės reikšmės. Šis JAV apsisprendimas visą Art. Rytų problemą pastato į naują dienos šviesą. Arabų Lygos pirmininkas padėkojo JAV vyriausybei už teisingą kryptį šio klausimo sprendime. Politiniai stebėtojai nurodo, kad šis prez. Trumano sprendimas gali atsiliepti demokratų partijai prezidento rinkimuose. Nežiūrint to, prez Trumanas reikalus pasuko taip, kaip to reikalauja sunki ir įtempta Europos padėtis.

Kinijoje padėtis yra žymiai pablogėjusi ir nerodo tendencijų gerėti. Todėl Marshallis senato užsienio komisijoje prašė skubiausiai suteikti paramą Kinijai, nes kitokiu atveju ši tauta galinti atsidurti visiškoje komunistų globoje. Mes matome, kad JAV pirmon eilėn yra numačiusios sutvarkyti Europos reikalus, o po to tik nusigręžti į Tol. Rytus. Marshallis visiškai nesenai buvo pareiškęs, kad Europos atstatymas yra pagrindinė JAV egzistencijos sąlyga. Už tai paskubomis viena po kitos seka konferencijos, kuriose, vadovaujant Anglijai, Prancūzijai, mėginama konsoliduoti visas jėgas, esančias Vakarų Europoje. Nežiūrint Skandinavijos svyravimų, Švedijos karo ministeris kreipėsi į švedų vyriausybę, nurodydamas, jog dėl neramios padėties Europoje Švedija turinti pašaukti po ginklu ellę vyrų ir sustiprinti karines pajėgas. Toliau jis nurodė, jog kuo skubiausiai reikia sutvarkyti aerodromus ir pakelti karinę produkciją. Šie Švedijos krašto apsaugos ministerio pareiškimai rodo, jog Švedija baigia pabusti iš neutralumo sapno, nes pavojus yra prie pat Švedijos slenksčio.

Bendrai padėtis yra tokia, kuri keičiasi kas valandą. Nežiūrint visų įvykių Europoje, galutinai visų akys yra nukreiptos į JAV ir iš ten laukiama galutinio sprendimo.

Visų su dideliu įtempimu lauktoje prez. Trumano kalboje išryškėjo du momentai: pirmas — nurodymas visiškai atvirai kaltinimo dėl dabartinės padėties ne tik Europoje, bet ir pasaulyje ir antra — priemonės, kuriomis galima bus apsaugoti taiką.

Šis prez. Trumano kreipimasis į Kongresą ir Senatą davė daug vilčių ir Europos valstybėms.

Prez. Trumanas pareiškė, jog pritariąs Anglijos, Prancūzijos ir Benelux valstybių pasirašytajai karinei santarvei ir patikino jog JAV visomis išgalėmis šią sąjungą rems.

Kaip ten bebūtų, šis pavasaris atrodo nepaprastai audringas. Ar toji audra nutils, ar dar labiau sustiprės, parodys ateinantieji mėnesiai.

Ranionis

„Užgrobimai be karo“ — rašo Paryžiaus laikraštis „Figaro“ po šiais žemėlapiais, kurių vienas vaizduoja, kaip Hitleris 1936—1939 m. užgrobė 214.000 kv. km. su 21 mil. gyventojų, o kitas parodo Stalino 1945—1948 m. pavergtuosius 1.483.000 kv. km. su 98 mil. gyventojų.

JAV turi veikti

PREZ. TRUMANAS PAREIKALAVO JUNGTINĖSE VALSTYBESE ĮVESTI KARINĘ PRIEVOLĘ

Washington. (Dena). — **JAV prez. Trumanas kovo 18 d. abiejų kongreso rūmų posėdyje pasakė viso pasaulio įtemptai laukią kalbą, kurioje, pavaizdavęs kritišką padėtį Europoje, pareikalavo kongresą paskubinti priimti Europos atstatymo planą ir įvesti Amerikoje karinę prievolę bei bendrąjį militarinį apmokymą, kad tuo būdu būtų pasipriešinta vis didėjančiai rusų ekspansijai Europoje. Savo reikšmingumu šis prez. Trumano pareiškimas lyginamas su garsiąja „karantino kalba“, kuria tuometinis prez. Rooseveltas pasmerkė nacių režimo agresingumą.**

Pradėdamas savo kalbą, Trumanas nurodė nepaprastojo abiejų rūmų posėdžio tikslą, pabrėždamas, kad jis turįs tautos atstovus painformuoti apie kritišką padėtį Europoje, kur pastaruoju metu įvyko staigių pasikeitimų tiesioginiai paliečiančių JAV užsienių politiką ir Amerikos saugumą. „Jungtinės Valstybės“ pareiškė prezidentas, „yra rimtai susirūpinuosios, kad tautų taisvės, garantuojančios savo piliečiams jų pačių nustatytas valdymosi ormas, būtų apsaugotos, liktų gyvos.

Yra gyvybinės svarbos dalykas dabar mums veikti, norint užsigarantuoti sąlygas, kuriomis mes —pasiremdami laisve ir teisėtumu — galėtume sukurti pasaulyje taiką.“

Jau treji metai praslinko, kai baigėsi didžiausias pasaulio istorijoje karas. Tačiau taika ir pastovumas pasaulin dar negrįžo. Buvo viena valstybė, kuri atkakliai trukdė visas taikos kūrimo pastangas. Per nepilnus dvejus metus šį valstybė sutrukdė Jungt. Tautoms įgyvendinti 21 projektą, mesdama savo veto.

„Tačiau čia dar ne viskas. Po karo veiksmų pabaigos Sovietų Sąjunga ir jos agentai sugriovė eilės Rytų ir Vidurio Europos valstybių nepriklausomybės ir demokratinį charakterį. Šis beatodairiškas veikimas ir aiškūs kėslai išplėsti jį ir dar laisvose tebelikusiose Europos valstybėse ir sukūrė kontinente dabartinę kritiškąją padėtį.

Tragiškoji Čekoslovakijos respublikos mirtis įelektrizavo visą civilizuotąjį pasaulį. Dabar pradėta spausti Suomija, o tai reiškia pavojų visam Skandinavijos pusiasaliui. Graikija atiduota tiesioginiams riaušininkų militariniams užpuldinėjimams, kuriuos remia komunistų valdomi kaimyniniai kraštai. Italijoje komunistinė mažuma atkakliai ir agresingai bando perimti krašto kontrolę.

Metodai yra įvairūs, tačiau pati schema yra jau sena ir žinoma.“

Nurodęs faktus, kad Vakarų Europa jai gresiančio pavojaus akivaizdoje jau griebėsi žygių bendrai apsaugai, kaip prez. Trumanas pabrėžė, kad ir Amerika turinti griebtis energingesnių veiksmų.

„Istorijoje būna tokių momentų, kad yra išmintingiau veikti, negu delsti. Su veikimu yra visada susijusi tam tikra rizika, tačiau neveiklumas su savimi neša daugiau pavojų.“

Tai konstatavęs,

prez. Trumanas pareikalavo kongresą įstatymu vėl įvesti karinę prievolę ir bendrąjį militarinį apmokymą.

Drauge prez. Trumanas nurodė, kad Amerika savo įsipareigojimus galėsianti išpildyti tik tada, kai turės atitinkamas karines pajėgas, ir pareiškė, kad esąs

gyvybinės svarbos reikalas okupacines įgulas Vokietijoje išlaikyti tol, kol Europoje bus garantuota taika.

Baigdamas prez. Trumanas pabrėžė, kad Amerika, dėdama visas pastangas, per Jungtines Tautas stengsis bendradarbiauti su visomis tautomis. Jis pareiškė: Niekada Sovietų Sąjungai arba kitai kuriai valstybei nebus užtrenktos durys, jei ji garbingai sieks išlaikyti taiką. Tačiau jau atėjo metas, kada viso pasaulio laisvieji vyrai ir moterys turi ryžtingai ir drąsiai sutikti gresmę.“

Tuoj po prez. Trumano kalbos pradėjo pasitarimai dėl prez. kalboje reikalauto karinės prievolės įvedimo. Kongreso karinė komisija, kaip vienas vyriausybės kalbėtojas pareiškė, pareikalausianti, kad būtų priimtas įstatymas pašaukti 800.000 iki 1.000.000 vyrų per metus. Tarnybos laikas armijoje turėsiąs tęstis mažiausiai 18 mėn., o šaukiamieji vyrai bus 21—26 m. amžiaus. Tikimasi kad pirmieji šaukimai prasidėsią jau liepos mėn.

= JAV gynebos ministeris James Forestal kreipėsi į kongresą, reikalaudamas įsteigti aktingą orinių pavojų įspėjimo tarnybą ir civilinę gynybą.

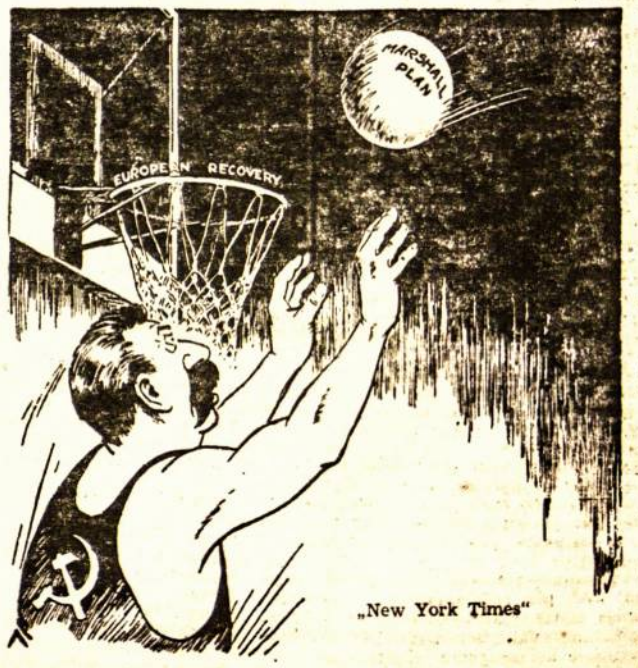

„New York Times“

Junkimės į šventąjį žygį

J. Cicėnas

Londono, „DP i DŽ" skiltyse teko užtikti pravartus žinoti str. „Stalinas buvo gudrus, bet Hitleris gudresnis". Jei kas nesate skaitę, leiskite bent sutrumpintai pakartoti:

Po 1939. IX. 28 d., t. y. po raudonojo ir rudojo totalizmų antroje suokalbio, ilgai netrukus, kaip ir reikėjo laukti, kilo įvairių neaiškumų. Susitart tai susitarta, bet kaip grobį pasidalyti?

Str. autorius pastebi:

„Ypač būdinga yra istorija vieno Lietuvos teritorijos ruoželio, kuris pusantrų metų būvyje buvo vokiečių — sovietų derybų, pasižymėjusių negirdėtu cinizmu, objektas. Juk nėra dabartinės Europos istorijoje kitos tokios „tranzakcijos".

1939. XI. 28 d. protokolas numatė, kad tuo metu, „kai tiktai TSRS vyriausybė Lietuvos teritorijoje imsis ypantingų žygių savo interesams apsaugoti, dabartinė Vokietijos-Lietuvos siena bus taip išlyginta jog Lietuvos teritorija, esanti į pietvakarius nuo pridedamame žemėlypyje pažymėtos linijos, atiteks Vokietijai".

Kaip laikraštis pabrėžia, anas žemėlapis iki šiol dar nėra oficialiai paskelbtas ir neaišku, kas ta teritorija, tačiau galima spėti, kad buvo kalbama apie tąją Lietuvos teritorijos dalį, kuri buvo kaimynystėje su Lenkijos okupuotu Suvalkų kraštu. 1939 m. spalio 3 d. Lietuvos užsienių reikalų ministras buvo TSRS vyriausybės iškviestas į Maskvą. Tą pat dieną Molotovas pasikvietė Reicho ambasadorių Maskvoje ir pareiškė, kad TSRS vyriausybė yra nutarusi painformuoti Lietuvos ministrą, jog, „draugingumo dvasia besprendžiant apie šalių reikalus", TSRS pasiryžus perleisti Lietuvai Vilnių. Tačiau, Molotovo pranešimu Reicho ambasadoriui, Lietuvos užsienių reikalų ministras bus įspėtas, kad Lietuva privalo perleisti Vokietijai dalį savo teritorijos respublikos pietvakariuos. Molotovas norėjo, kad čia pat būtų pasirašyta TSRS - Lietuvos sutartis dėl Vilniaus ir Lietuvos - Vokietijos sutartis dėl perleidimo Vokietijai Lietuvos teritorijos, esančios respublikos pietvakariuos.

Schulenburgui šitokia procedūra nepatiko. Jo diplomatinėje korespondencijoje pastebima: „Mano nuomone, būtų žymiai logiškiau, jei TSRS vyriausybė Vilnių išmainytų į tą teritoriją, kuri turi mums atitekti..." Reicho ambasadoriaus telegramoje Berlynui būkštaujama, kad „pasaulio opinijoje Vokietija atrodys lyg Lietuvos teritorijos „plėšikas", kai tuo pat metu TSRS vyriausybė kaip duosnus aukanešys". Schulenburgo manymu, privalu pasirašyti naują slaptą TSRS - Vokietijos protokolą kuriuo einant, teritorija į pietvakarius bus perleista Reichui tada, kai TSRS „faktiškai prisijungs Lietuvą". Ribbentropas pritarė šiam planui, būtent — raudonoji armija, okupuodama Lietuvos valstybę, į aną teritorijos ruoželį neįžengs, bet perleis jį Vokietijai.

Kai 1939 m. spalio 5 d. Schulenburgas nuvyko pas Molotovą, patyrė, kad Lietuvos užsienių reikalų ministras jau painformuotas. TSRS, kaip matom, „paskubėjo". Vos į savo ambasadą pargrįžęs, Schulenburgas gavo naują Kremliaus pranešimą, kad pats Stalinas prašo Reicho vyriausybę tuo tarpu nereikalauti iš Lietuvos anos teritorijos.

1939 m. spalio 5 d. Reicho pasiuntinys Lietuvai gavo savo vyriausybės instrukcijas, kuriose lenktyniaujama su Maskva „duosnumu": girdi, Vokietija patarė Tarybų Sąjungai, kad ši perleistų Lietuvai Vilnių. O dėl teritorijos, esančios respublikos pietvakariuose, Berlynas „guodė" Lietuvos užsienių reikalų ministeriją, kad „tai dar nėra labai skubus dalykas", tačiau pageidaujama visa tai laikyti „griežtai slaptai".

Kai 1940 m. birželį TSRS įsibrovė į Lietuvos valstybę, buvo užimta ir teritorija, esanti respublikos pietvakariuos. Berlynas, aišku, nustebintas. Schulenburgo korespondencijoje rašoma:

„Šiandie (tai buvo 1940 m. liepos 13 d.) Molotovas pasikvietė mane ir pareiškė..." trumpai drūtai: Stalinas nebenori perleisti Lietuvos teritorijos, esančios pietvakariuos. Tai, girdi, „būtų dabartinėse sąlygose ypatingai nepatogu" (žinoma, tuo metu vyko Liaudies Seimo komedija). Stalinas, pasiremdamas „nepaprastai draugiškais santykiais tarp TSRS ir Vokietijos", prašo „surasti kitą abipusiškų reikalų išlyginimo būdą. Molotov, pakartojęs Stalino prašymą Hitleriui, nuo savęs pridurė, kad dėl to Vokietijos autoritetas ir interesai nenukentės, jei būtų rasta „garbinga (gražiai šis žodis skamba suokalbininkų lūpose!) išeitis".

Ir prasidėjo derybos, kurios truko pusę metų 1940 m. rugpiūčio 13 d. Molotovas painformavo Schulenburgą, kad TSRS vyriausybė, kompensuodama už aną Lietuvos teritoriją, gali sumokėti Vokietijai 3.860.000 aukso dolerių auksu arba žalavomis. Molotov pasididžiavo, kad tai pusė sumos, kokią savo metu Amerika sumokėjo Rusijai už Aliaską.

1940 IX. 6. rašte Kremliui Vokietija išreiškia nepasitenkinimą Molotovo siūloma suma. Derybos vyksta toliau. Sutartis pagaliau pasirašoma Kremliuje 1940 m. sausio 10 d. Už atsisakymą nuo pretenzijų į Lietuvos teritoriją, esančią respublikos pietvakariuos, Vokietija sutiko gauti 7.500.000 aukso dolerių arba 31.500.000 markių (vienas aštuntadalis sutartos sumos turėjo būti sumokėtas 3 mėnesių būvyje, ir tik žaliavomis, o visa kita atskaityta už TSRS tiekimą Vokietijai anksčiau atliktą).

Kaip laikraštis pastebi, protokolas buvo pasirašytas, vos 3 savaitėms praėjus nuo slapto Hitlerio įsakymo ruoštis karui prieš Tarybų Sąjungą. Hitleris nujautė, kad ir šiaip okupuos visą Lietuvą, tad kodėl nepasiimti bolevikų siūlomą plieną ir kitas žaliavas. Str. baigiamas šitaip: „Visoje šitoje ciniškoje teritorijų ir žmonių už auksą pardavinėjimo istorijoje Stalinas buvo gudrus. Bet Hitleris šiuo atveju pasirodė gudresnis.."

* * *

Čia daug ką galima pridurti. Bet pasitenkinkime bent pora pastabų. Visų pirma (ir iš viso) mums trūksta aktualių politiniais reikalais leidinių.

Rudojo ir raudonojo totalizmų suokalbio dokumentai jau senokai paskelbti. Lietuvis tremtinys iš to baisaus archyvo tegavo žinoti keletą smulkmenėlių. O tai juk liečia Lietuvos valstybės likimo kelią. Čia ne tik sau žinotina, bet visam pasauliui primintina, kur glūdi lietuvių tautos tragedija ir lietuvių DP atsiradimas Vakaruose. Suokalbio dokumentų ištraukos apie Lietuvą turi būti papildytos, išryškintos ir svetimomis kalbomis paskleistos. Lietuvos užsienių reikalų ministerijos archyvai Maskvoje, bet yra Vakaruos žmonių, dirbusių ministerijoje ar iš viso buvusių arti ministerijos. Jų prievolė atkurti anos „prekybos tautomis" atmosferą Lietuvoje. Prof. V. Krėvė savo metu apibūdino pasikalbėjimus Kremliuje 1940 m. vasarą. Kas šį reikalą pagilins senesne medžiaga? Kaip kūrėsi baisės Lietuvoje? Kaip „bojcy" 1940 m. gegužės mėn. „landžiojo" kanalizacijos vamzdžiais ir t. t. Vis tai medžiaga, kuri pagaliau ima rūpėti Vakarų demokratijai. Jei ylėsime, skriaudą tedarytsime Lietuvos reikalui. Kas čia kompetetingas? Tiesia greta tai VLIKo pareiga. VLIKo informacijos skyrius pats vienas visų darbų, aišku, nestengs atlikti, ir niekas to aklai nereikalauja, jo pareiga darbą paskirstyti ir organizuoti.

Lygia greta akys krypsta mūsų teisininkų tremtinių pusėn. Geras yra dalykas atsišaukimas į pasaulio teisininkus. Bet kieno, argi ne mūsų teisininkų, pareiga tą atsišaukimą išryškinti gausesne, konkretesne medžiaga. Duoti patirti siaubo atmosferą ne tik pasaulio teisininkams, bet ir kitų sluoksnių ir profesijų žmonėms. Kaip atsišaukime pastebėta, nuo komunizmo nukentėjo 69,96% Lietuvos teisininkų. Pats kančios atsiminimas juk šaukiasi veiksmo. Konkrečiai kalbant, Molotovo - Ribbentropo suokalbio dokumentams lietuviškuosius komentarus tegali parašyti mūsų teisininkai, bet nieku būdu felčeriai, odontologai, veterinoriai ar gailestingosios seselės, nors nuo suokalbio kentėjo visi tautiečiai. Pati teisininkų profesija paaiškina ir jų pareigas.

Daugelis mūsų spaudos skaitytojų neradę atsakymo į įvairius politinio gyvenimo klausimus, pvz., kad ir Molotovo - Ribbentropo suokalbio dokumentų paryškinimo atveju, yra linkę kaltinti redaktorius ir žurnalistus. Tai nesusigaudymas adresuose. Žurnalistas informuoja apie patį faktą. Suteikia, taip sakant, greitąją pagalbą, bet nuodugnų ištyrimą atlieka pagal profesnę paskirtį tos srities specialistai arba, pagaliau, tuos duomenis suteikia paruošti žurnalistui. Taip esti visur ir visais laikais.

Kova prieš komunizmą įgauna naują formą, pameskime savo senąjį apsnūdimą. Junkimės į šventąjį žygį prieš raudonąjį totalizmą, junkimės visų profesijų ir visų socialinių sluoksnių tremtiniai o mūsų laisva periodinė spauda, visiems nešant po grūdelį, tebūna visų žygių ir rūpesčių veidrodis.

JAV moterų Apšvietos D-jos dovanėlių įteikimas Schwäb.-Gmünd stovykloje. Borjero nuotr.

Protesto demonstracija prieš Maskvą

Kovo 4 d. New Yorko centre, Rockefeller Plaza esančiuose milžiniškuose Radio City Rūmuose prasidėjo didelė sovietų valdžios suorganizuota paroda. Sovietų amabasada ir parodos rengėjai atidaryman pakvietė visa eilė garbės svečių. Jų tarpe JAV valdžios, pramonės, mokslo, universitetų ir spaudos atstovų. Garbės svečių tarpe matėsi ir Rojus Mizara, Brooklyne leidžiamo komunistinio laikraščio redakcijos narys ir keli lietuviški komunistai. Parodon atvyko didokas skaičius angliškų laikraščių reporterių bei fotografų.

Apie penktą valandą į parodos atidarymo ceremonijas skubėjo įvairių įmonių ir įstaigų atstovai, bet lygiai 4,45, t. y. 15 min. prieš atidaryma, prie didžiulio Rockefeller Center namo atsirado ir visai nelaūktų svečių būrys. Tai buvo Pabaltijo valstybių tremtiniai, daugiausia lietuviai ir estai, pasiryžę pikietuoti sovietiško progreso parodą.

Gerai organizuotas pikietininkų būrys nešė vienuoliką didelių plakatų su šitokiais užrašais: „We protest against genocide by Soviet Russia in the Baltic States — „Soviet murderers out oft Lithuania!" — „We demand liberation of Lithuania, Latvia and Estonia from enslavement by Soviet Russia!" Buvo plakatų ir su kitokiais užrašais. Ypatingai į akis metėsi vienas, ant kurio buvo nupiešta sovietiška ranka, pasruvusi nekaltų Pabaltijo gyventojų krauju.

Lygiai penktą valandą prie Radio City namų atvažiavo Alexander Paniuškin, Sovietų Sąjungos ambasadorius Washingtone. Tuojau jį apspito laikraštininkai, fotografai. Jie norėjo padaryti parodos atidaryman žygiuojančio ambasadoriaus nuotraukas. Bet sovietų diplomatas apsidairė, pasižiūrėjo į pikietininkus, paskaitė kai kuriuos užrašus ir nuskubėjo į vidų. Netrukus prie didžiulio dangoraižio atvyko ir Andrej Gromyko, sovietų atstovas Jungtinėse Tautose. Kartu su juo atvažiavo visa rusiškoji svita. Ten buvo įvairūs patarėjai, sekretoriai ir tarptautinės organizacijos komitetų nariai. Laikraštininkai norėjo pasikalbėti, o fotografams rūpėjo padaryti kelias nuotraukas, bet jiems nepavyko.

Gromyko išlipo iš automobilio ir apsidairė. Jis pasižiūrėjo į plakate esančią kruviną sovietišką ranką. Gromyko moka angliškai. Jis pradėjo skaityti vieną užrašą po kito. Laikraštininkai ir fotografai bandė jį kalbinti, bet jis su nieku jau nenorėjo kalbėti. Fotografai prašė sustoti ties dangoraižio durimis, ir leisti padaryti nuotrauką, bet sovietų atstovas, pamatęs artėjantį pikietininką su „Sovietiški žmogžudžiai šalin iš Lietuvos!", tuojau movė į vidų.

Sovietų ambasadorius Paniuškin turėjo atidaryti parodą, bet nelaukti pikietininkai ir jų plakatų užrašai sugadino rusų nuotaiką. Jie nutarė šauktis policijos pagalbos, prašė uždrausti kenkti sovietų „progresui" ir „šmeižti sovietų mokslą ir pramonę".

Rockefeller aikštėj buvę du policininkai pikietininkų nelietė, nes jie tvarkos neardė. Bet kai sovietų pareigūnai šaukėsi pagalbos, į aikštėatvyko porą automobilių. Policijos kapitonas, pastebėjęs didoką būrį žmonių, susispietusių apie pikietininkus, jau buvo beduodas įsakymą pikietininkus išvaikyti, organizatorius suimti, bet, priėjęs arčiau, sustojo. Jį nustebino pikietininkų eilėse buvę du kunigai.

— Man teko visokių pikietininkų matyti, bet pikietuojančius kunigus pirmą kartą matau, — tarė policijos kapitonas.

Jis tuojau panoro visą reikalą išaiškinti. Pasirodo, kad pikietininkų tarpe buvo kunigas Vaclovas Katarskis, vos prieš porą dienų iš Europos atvykęs į New Yorką . . . Sužinojęs, kad sovietų propagandistas rengiasi mulkinti amerikiečius apie neesamą progresą, Sovietų Sąjungoje, jis nutarė prisidėti prie pikietininkų ir papasakoti komunistų naudojamas priemonės tariamam progresui siekti . . . Antruoju pikietuojančiu kunigu taip pat buvo lietuvis. Tai kunigas Jonas Čekavičius.

New Yorko laikraštininkai turėjo progos išgirsti iš pikietininkų apie „progresą", kurį rusai padarę Pabaltijo valstybėse. Jiems buvo nupasakoti sovietų valdymo metodai, duoti skaitmenys apie prieyartos darbams išvežtus žmonės, apie turtų plėšimą ir žudynes.

Policija, išklausiusi pikietininkus, atsisakė juos vyti nuo parodos namų. Tokiu būdu pikietininkai sovietų parodą pikietavo nuo 4,45 iki 5,40 val.

Pradžioje niekas neatkreipė dėmesio į gražią panelę, stovinčią prie didžiausių aukšto dangoraižio durų. Kiekvienam sovietų parodon skubančiam žmogui ji įduodavo spausdintą lapelį. Dauguma manė, kad ji yra sovietų samdyta tarnautoja, kuri įteikia suruoštos parodos programą. Tiktai vėliau išaiškinta, kad ji dalino specialiai pabaltiečių paruoštus lapelius. Lapeliuose buvo aiškinami būdai, kuriais komunistai siekia „progreso", sovietų vartojamos valdymo priemonės ir kt. Sovietų garbės svečiam įteiktą lapelį pasirašė šie tremtiniai: Dr. Kazys Viltis, prof. Vytautas Liaudis, dr. Gediminas Kova, Birutė Tautietė, Gražina Laisvė.

Andrej Gromyko, pasibaigus oficialioms atidarymo ceremonijos, norėjo skubėti namo. Jis kyštelėjo nosį laukan pro didžiąsias duris, pastebėjo pikietininkus ir nedrįso eiti laukan. Pasuko atgal ir iš „progreso" parodos išdūmė pro užpakalines duris. Jis bijojo, kad fotografai nepadarytų nuotraukos su plakatuose įrašytais lozungais.

„New York Times" įdėjo žinutę apie sovietų parodą ir pikietavusius pabaltiečius. „Herald Tribune" įdėjo žymiai ilgesnę žinią, kurioje pasakoja, kad pavergtų Pabaltijo tautų atstovai protestuoja prieš krauju ir kančiomis padarytą progresą Sovietų Sąjungoje.

Beveik kiekviena New Yorko radijo stotis paminėjo sovietų parodą ir pikietavusius lietuvius ir estus. „Kada sovietų ambasadorius Paniuškinas ir kiti pareigūnai parodoje gėrė vodką, tuo pačių metu pikietavo 30 žmonių, protestuojančių prieš žiaurią Lietuvos, Latvijos ir Estijos okupaciją", sakė radijas. (Naujienos).

Gelbėkime mūsų vaikus ir jaunuolius

Šiandien visa mūsų tauta pergyvena žiauriausias ir sunkiausias dienas. Moraliniai ir fiziniai sunkumai, sunkesne ar lengvesne našta yra užgulę visus lietuvius, nežiūrint kur jie bebūtų. Tačiau mūsų visuomeninis gajumas ir atsparumas įsakmiai visam pasauliui rodo, kad lietuvių tauta yra dar gyva ir ji pasiryžusi gyva išlikti ir sulaukti teisingumo ir laisvės dienų. Mūsų tautos ateičiai garantuoti, jos gerbūviui sukurti yra svarbu išlaikyti ne vien moralinį visų lietuvių stiprumą, bet taip pat ir fizinį jų atsparumą. Čia pirmoj eilėj visų akys nukrypsta į tautos prieauglį, vaikus ir lietuvių jaunimą. Juk tik priaugančiosios kartos pasiruošimas ir tinkamas išsilaikymas gali laiduoti ateities gyvenimą, o nuo jos fizinio atsparumo ir išsilaikymo priklauso visos tautos gyvenimo gerbūvis ir saugumas.

Su baime ir didžiausiomis abejonėmis mes visi sekame mūsų tremtinių Vokietijoje ir Austrijoje kasdieninį gyvenimo blogėjimą. Visoj Vokietijoj siaučiantis maisto trūkumas sunkiausiomis pasėkomis paliečia lietuvius tremtinius, gyvenančius svetimoje nedraugingoje aplinkoje. Be abejo, kad labiausiai šiuos trūkumus pajunta beaugantieji vaikai ir jaunuoliai, kurių organizmo išlaikymui, normaliam išaugimui ir subrendimui yra ypatingai reikalingos normalios gyvenimo sąlygos. Todėl nenuostabu, kad paskutiniu laiku milžiniškais šuoliais didėja sergančių vaikų, džiovininkų ir silpnasveikačių jaunuolių skaičius. Ypatingai sunkiai šiandieniniu gyvenimo trūkumus pajaučia moksleiviai ir studentai, kuriuos dar vargina ir nenormalios darbo sąlygos. Mūsų bendruomenėj yra universitetų, kuriuose lietuviai studentai yra netekę 15—20 % savo normalaus svorio, yra gimnazijų, kuriose beveik visi moksleiviai serga mažakraujyste.

Lietuvos Raudonasis Kryžius paskutiniu laiku visą savo dėmesį atkreipė į mūsų jaunimo gelbėjimą, skirdamas šiam tikslui didžiausią savo turimų išteklių dalį. Jaunimo šalpos reikalu L. R. Kryžius yra daug sykių šaukęsis į mūsų pagrindinę šalpos organizaciją užjūryje BALFą ir į kitas tarptautines organizacijas. Gautoji parama labai daug padėjo kototi su kasdieniniu vargu ir mūsų bėdomis. Be abejo, kad ši parama buvo per maža efektyviai paremti visus pašalpos reikalingus, todėl šiuo metu L. R. Kryžius visomis galimomis priemonėmis visame pasaulyje ieško naujų šalpos išteklių šaltinių.

Tačiau mes neturime pilno moralinio pagrindo šauktis kitų skubios ir didesnės pagalbos, pirm neišbandę visų galimybių savo tarpe sumobilizuoti visus turimus išteklius ir padarę pastangas suorganizuoti savo tarpe vienas kito parėmimo. Kai mes visi būsime parodę pilną savo solidarumą ir supratimą gelbėti savo jaunimą, tada ir mūsų šaukmas į užjurio tautiečius ar į svetimuosius turės žymiai svaresnį moralinį pagrindą ir galės būti išgirstas.

L. R. K. Vyr. Valdyba šiais metais skelbia mūsų bendruomenei piniginę rinkliavą. Ši rinkliava prasidės š. m. kovo 31 d. tęsis ligi š. m. gegužės 31 d. Ši rinkliava vietose bus vykdoma per L. R. K. Kryžiaus skyrius.

L. R. K. Vyr. Valdyba kreipiasi į visus mūsų tautiečius kiek kas gali šią rinkliavą paremti o taip pat visus aktyviai dalyvauti jos organizavime ir pravedime.

Mes puikiai žinome, kad šiuo metu pas daugelį mūsų tautiečių yra besibaigiančios turėtos sutaupos, o pajamos visai sumažėjusios, tačiau pas kiekvieną vis gali atsirasti atliekamas skatikas, kurį kviečiame paaukoti jaunimo šalpos tikslams.

Ši piniginė rinkliava turi būti tarpusavio solidarumo demonstracija ir todėl joje kviečiami visi tautiečiai dalyvauti.

Tad gelbėkime mūsų vaikus ir jaunuolius. Dalyvaukime Lietuvos Raudonojo Kryžiaus piniginėje rinkliavoje: kovo 31 — gegužės 31 dienomis.

L. R. K. Vyr. Valdyba

Politinė padėtis Vakarų Europoje

Estetiškoji K. Bradūno poezija

STP. VYKINTAS

Rašytojai, kaip rugių varpos, nevienodai pribręsta: vieni — anksčiau, kiti — vėliau, vieni — grūdingi, kiti — tušti. K. Bradūnas yra vienas iš tų, kuris ne anksti pribrendo, bet kai subrendo, tai brandžiais vaisiais, kurie negausiai, bet atrinktai, kaip sėkla, byra. Jis yra iš tų jaunųjų poetų, kurie pirma prisigeria sulčių ir saulės, ir tik prinokę krenta vaisiai. Jo brendimas — universitetinė literatūros kultūra, su moderniųjų poetinių srovių sprogimu ir naujos estetinės kultūros ieškojimais. K. Bradūnas yra pofutūristinės kartos poetas, kuris ieško ramybės ir grožio. Poetui teko brėsti Vilniuje, tarp klasikos, gotikos ir baroko, tarp grindinio plytų, kurios kvėpuoja senatve, tradicijomis, stiliumi ir grožiu. Bet kartu jis čiulpė ir naujausias kultūros sultis: filharmonijos muziką nuo klasikų iki Gaidelio, Vilniaus moderniosios dailės laimėjimus, teatro naujoves. Jis išaugo jaunųjų Vilniaus menininkų kultūrinio troškulio atmosferoje.

Suprantama, kad geriausias poeto atsilyginimas Vilniui yra „Vilniaus Varpai"*), nedidoka, bet skoninga sonetų knygutė. Tai estetinė, kultivuotoji poezija, kur viskas nugenėta, išdalinta, paaukota grožiui. Poetas visą dėmesį sutelkia į vaizdus, į soneto estetinę pusę, į muzikinį skambėsį. Todėl nukenčia sonetų turinys, nejaučiame viso Vilniaus, tos vilnietiškos dvasios, kuri sklinda ne tik iš varpų, iš bažnyčių grožio, bet iš kiekvienos kertės, iš kiekvieno užkampio, iš žmonių sielos, iš universiteto palėpių, senų knygų, iš muziejų. Bet ir tai, ką Bradūnas sukūrė apie Vilnių, yra didelis poetinis, estetinis turtas. Kaip muzika, mums skamba Vilniaus varpai:

Iš toliausių pasaulio kampų,
Atsišaukia aidai Nemune,
Ir, kur eisiu, vis lydi mane
Balsas Vilniaus varpų.
(Vilniaus Varpai, 12 p.)

Muzikinis sonetų elementas yra nuspalvintas vilnietišku koloritu, sujungtas su plastiniais vaizdais.

Kalbėki, plunksna, miela drauge.
Kaip ta pušelė tebeauga
Viena Antakalnio kalnuos
Kaip ten į tamsų, gilų Nerį
Mėnuo ir žvaigždės pasinėrę. —
Kalbėki plunksna, lig dienos.
(Kalbėki, plunksna, 7 pusl.)

K. Bradūno plunksna, atrodo, kalba ne lig dienos, nes jis taupi ir santūri. Forminiu atžvilgiu, Bradūnas, mums atrodo labai šykštus savo poetinėmis priemonėmis, savo žodynu. Čia jis tikras suvalkiečių poetas, kultizuotas, tvarkingas, bet be aukštaitiškų puošmenų, vakarietiškas elegantas be perdėjimų. K. Bradūno poezija labiau panaši į skulptūrą, kur viskas yra savo vietoj, bet kur stinga šilimos, emocinių elementų.

Antroji K. Bradūno pernykščių metų dovana poezijai „Maras"**), nedidelė poema, kur poetas nesivaržo su teoretiniais poemos reikalavimais, bet moderniai kuria poeminį kūrinį. Jis čia, kaip dangus nuo žemės, skiriasi nuo Maironio. K. Bradūnui nereikia nei poemos herojaus, nei intrigos, jis pasitenkina tik nuotaika, tam tikra poemų dvasia, atskirais vaizdais, sujungtais tam tikro loginio ryšio. Poemos ašis — maras, meterlinkiška Nekviestoji Viešnia, gyvybės paslaptis. Tai mūsų tautos praeities ir dabarties tragedija, likiminis maras, kuris siaučia periodiškai. Ir jei šis maras poeto nebūtų atvaizduotas taip perdėtai pesimistiškai, jis mums

būtų meninis šio laikotarpio politinio maro simbolis. Tačiau poetas, kaip ir daugelis iš mūsų jaunatvės metais, taip nugrimzdo į pesimizmą, kad vien kapus ir grabus temato priešais save. Ir taip:

Panemunių begaliniame krante
Gęsta didelė, plati tauta . . .
Palieka tik du jauni žmonės, iš kurių kils ateitis:
— žiūrėk į tolį. Lig dangaus
Vis lygumos ir vis derlingos —
Kaip valandos čia būt prasmingos
Galingo, dirbančio žmogaus.
— Kaip juostą čia dienų dienas,
Kaip drobę ausim į rietimą,
Namų šventam prisikėlimui,
Skambės vėl motinos daina.
(Maras, 40—41 pusl.)

Iš ilkiminio tragizmo, iš kūrybinės kančios, kaip auka kyla į dangų nuskaidrėjusi mūsų žemė.

K. Bradūnas ir poemoje reiškiasi kaip estetinis poetas, kuriam labiau rūpi forma, vaizdų plastinis estetiškumas, posmų skambesys, negu veikalo turinio medžiaga, jos sutvarkymas. Skaitytojas pasigrožės vienu kitu vaizdu, viena kita muzikalia vieta, bet poemos visuma nesuteiks jam didelio literatūrinio įspūdžio.

Palyginti, K. Bradūnas yra visai skirtingas nuo kitų jaunųjų poetų: jis turi aiškų estetinį veidą, bet neturi A. Nykos-Nyliūno intelektualinio gilumo ir platumo, H. Nagio emocinio jautrumo ir nuoširdumo. K. Bradūnui, subrendusiam forminiu, estetiniu atžvilgiu, dar tenka labai daug čiulpti idėjinių sulčių iš pasaulinio dvasios lobyno, jei jis nori skaitytojams suteikti ne tik grožio, bet ir visokeriopos kultūros.

Abu K. Bradūno poezijos leidiniai, kaip ir tinka estetinei poezijai, yra išleisti meningai: „Vilniaus Varpus" su vilnietiška meno kultūra iliustravo L. Vilimas, kuris su dideliu įsijautimu, skoningumu, estetiniėm formom išreiškė Katedros. Kalvariją, Universiteto, klasikos, gotikos ir baroko dvasią ir stilius. „Marą" su giliu tragizmu, stipria išraiška, dinamika, formų estetingumu iliustravo T. Valius. Tai pavyzdys mūsų leidėjams, kaip reikia skoningai ir kultūringai knygas leisti.

*) K. Bradūnas. Vilniaus Varpai. Sonetai. Iliustravo L. Vilimas. 1947 m. Išleido „Patria" Tübingene. 27 pusl. Kaina 6 RM.

**) K. Bradūnas. Maras. Poema. Iliustravo T. Valius. Išleido 1947 m. rankraščio teisėmis matyt. pats autorius. 43 pusl. Kaina nepažymėta.

Ne aš plaku, verba plaka

1. „Žiburių" Nr. 8 skaitome pasikalbėjimą su Amerikos Lietuvių Informacijos Centro direktoriumi adv. K. R. Jurgėla ir randame tokį įstabumėlį:

„— Ar visos tremtinių redakcijos ir knygų leidyklos LAIC'ui siunčia savo leidinius?

— Redakcijos veik visos, bet leidyklos — ne. Beje, kai kas iš leidėjų pasiūlė mainais už savo leidinius gauti riebalų ir aplamai maisto siuntinių. Gal šiuo atveju ir nusikalstame, deja, betgi, negalime to pageidavimo tenkinti. LAIC yra įstaiga išlaikoma lietuvių visuomenės suaukotais doleriais ir centais. Mūsų biudžetas kuklus ir siuntiniams lėšų neturime."

Dr. V. Kudirka yra seniai įspėjęs, kad sarmata derėtis su numylėtąja Tėvyne, kiek ji duos už patriotizmą. Kitoks komentaras sunku berasti. Įdomu, kaip galvojo visuomenei nežinomi leidėjai. Gal paaiškintų. Tai juk praverstų žinoti, norint ateityje rašyti ne tik vaizbos bet ir politinės emigracijos istoriją.

2. Vadovaujantieji veiksniai dažnai nusiskundžia, kad stovyklų komitetai ir atskirai užklausti asmens laiku neatsako. Tai kenkia bendriems, dažnai labai skubiems, reikalams. — rašė mūsų spauda po vieno LTB atstovų suvažiavimo.

Šiuo atveju rimtai įsiskaitytina į tokią pastabą:

„ . . mandagumą palikime šalyje — jį ne visi pripažįsta ir ne visi supranta — nurodysime ant svarbesnės prievartos atsakinėti ant laiškų. Ar inteligentas, kuris tingi paimti plunksną į ranką idant atrašyti, pamislijo kada nors, kiek beėdies gali padaryti jo tinginimas? Karščiausi norai doringiausi užmonymai, puikiausios mislys turi žūti, naudingiausiai pradėtas darbas turi sustoti kartais tik dėlto, kad nebuvo atsakyta paskirtame laike. Tai ir negražu ir nepadoru. Nereikia, man rodosi, aiškinti, kad čia kalbėjome ne apie privatiškus laiškus tik apie turinčius sujungmę su reikalais visos Lietuvos".

Kieno tai pastaba? Nagi dr. V. Kudirkos. Rašyta tai, įsidėmėkime, prieš 50 metų. Vadinasi, esante ištikimi tradicijoms, bet „atbuline prasme."

3. Neseniai teko gauti laišką, kuriame pilietis skundžiasi, kad jo stovyklos administracijoje įsiveisė „žingeidžius", kuris apžiūri svetimus laiškus. Čia irgi leiskime kalbėti 1889 m. „Varpui":

„Man rodosi, kad galimas dalykas atrasti pragumus dėl sustabdymo tų piktadėjyščių ir įtaisymo „šnipams", beknisantiems svetimus laiškus, „rinkių", nelyginant, kaip tūllems naminiams gyvuoliams, kada negalima jų atginti nuo knisimo pievų arba bulvių".

4. LKP (b) „Tiesoje" rašoma: „Tik komunistai ištikimai gina tautų teises į nepriklausomybę ir į teritorinį jų integralumą."

Kiek toje „Tiesoje" tiesos, pasižiūrėkime, kad ir iš lenkų komunistų teorijos ir praktikos

Iki 1923 m., vadinasi, iki garsiosios Rapallo sutarties, Lenkijos komunistų partija rėmė lenkų tautos teises į Sileziją ir į kt. sritis ir rašė „amžinu lenkų tautos priešu yra vokietis fabrikantas ir bruožė". 1925 m., kominternui įsakius, ne tik nebeminima pretenzijos, bet jau sakoma, kad atgautoji Silezija turi būti sugrąžinta Vokietijai. Tuo pat metu Vokietijos komunistų partija paskelbė kad „tik komunistai tepajėgs atgauti Versalio sutarimi išplėštas amžinai vokiškas žemes — Poznanę, Sileziją, Pamarį, Elzasą ir Lotaringiją". 1930 m. Lenkijos komunistai pritarė vokiečiams komunistams, kad lenkų okupuota Silezija ir Pamarys turi gauti teisę apsispręsti iki visiško susijungimo su Vokietija", ir t. t. ir t. t.

Šiandie Lenkijos komunistų partija šaukte šaukia, kad Lenkijos sienos eitų Oderiu ir Neissės linija. Bet ar ilgam? — na, kol Kremlius įsakys kitaip kalbėti.

5. Šiandie, sakysime, ir žvirbliai jau čirškia apie Molotovo ir Ribbentropo suokalbį iš 1939 m rugpiūčio 23 d., o LTSR rašytojų sąjungos gen. sekretorius ir aktyvus LKP (b) narys R. Šarmaitis „Tiesos" skiltyse tebetraukia senąją dainelę:

„1939 m. rugsėjo 1 d. Hitleris puolė Lenkiją ir per trumpą laiką ją sutriuškino. Tokio pat likimo neišvengiamai kiekvieną valandą laukė ir mūsų kraštas. Lietuvių tautos išdavikai buržuaziniai nacionalistai — fašistiniai vadeivos ėmė slaptai nuo liaudies akių uostytis su hitlerininkais, kad paverstų Lietuvą hitlerinės Vokietijos protektoratu ir istumtų mūsų tautą į gėdingą Hitlerio vasalo vaidmenį. **Šiuo štai tragišku momentu pagalbos ranką Lietuvai ištiesė didžioji Tarybų Sąjunga . . ."**

Ak, komunizmas visur ir visad tegyvas melu ir teroru.

Teisingai tad Canterbury arkivyskupas dr. Fisher teigia:

„Vis gilyn ir gilyn į Europos kontinentą šliaužia politinė doktrina, kuri neigia visa tai, ką mes išpažįstame ir puoselėjame. Ši doktrina skelbia: „Nėra jokios laisvos valios — viską sprendžia jėga. Nėra tautos rinktos vyriausybės — valstybė turi būti policinė. Nėra parlamento — turi būti tironija. Nėra tolerancijos — visi kitaip manantieji turi būti sunaikinti. Nėra laisvės — tėra vergija . ." Komunizmas — kaip dr. Fisher — veikia be kompromisų, tad ir mes imkimės veiksmo". **(P. Br.)**

Naujas teisių daktaras

Šių metų kovo 9 d., Tübingeno Universitetas suteikė Teisių Mokslų Daktaro laipsnį jaunam lietuviui teisininkui Kaziui Karveliui, apgynusiam dizertaciją: „Die Staatshaushaltsprüfung in den Vereinigten Staaten von Amerika, Deutschland und Litauen zwischen dem ersten und zweiten Weltkrieg rechtsvergleichender Darstellung" (Palyginimas valstybės ūkio kontrolės Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Vokietijoje ir Lietuvoje tarp pirmojo ir antrojo pasaulinio karo). K. Karvelis doktarizavosi pas garsųjį Teisių Mokslų profesorių Dr. A. J. Merkl.

Kazys Karvelis yra gimęs 1918 m. kovo 30 d., Utenos apskr., Aluntos v., Laičių (Sabalų) vienkiemyje, vidutinio ūkininko šeimoje. Mokėsi Ukmergės ir Kauno „Aušros" berniukų gimn., kurią baigė 1938 m. Pašauktas atlikti karinę prievolę, įstojo į Karo mokyklą (karūnų aspirantų), kurią baigęs, 1940 metais įstojo į Vilniaus Universitetą, Teisių fakultetą, kurį baigė per trejetą metų, 1943 m. rugsėjo 3 d. apgindamas diplominį darbą: „Valstybės Kontrolė Lietuvoje (1918—1943 m.) Darbas buvo įvertintas „labai gerai".

Dr. Kazys Karvelis priklauso tų žmonių kategorijai, apie kuriuos sakoma, jog jie viskam suranda laiko. Ir jeigu paseksime šio jauno vyro gyvenimo kelią, tai pamatysime jį ne tik daug dirbus besimokant, bet taip pat nemaža laiko skyrus visuomeniniam darbui ir tarnybinėms pareigoms.

Dar gimnazijoje besimokydamas, atitrūkęs nuo knygų, kad palengvintų tėvams, dirbo prekybinėje įmonėje. Studijuodamas kurį laiką dirbo prekybinėse įstaigose, o vėliau administracinėje kontrolėje, kur susipažinęs su ūkine įstaigų organizacija, klaidomis ir netikslumais, diplominiam darbui ir dizertacijai pasirinko šią aktualią, bet pas mus neliestą temą.

„Aušros" gimn. VII kl. Kazys Karvelis vadovavo moksleivių literatų būreliui, Universitete dirbo studentų šaulių būrio vadovybėje ir buvo aktyvus stud. varpininkų korp. „Žalgiris" narys.

Tremtyje nacių laikais dirbo medvilnės fabrike Wangene. Karui pasibaigus, persikėlė į Kirchhaimą (Teck), iš kur buvo gana patogus susisiekimas su Tübingenu, kurio Universitete 1945 m. pradėjo klausyti paskaitų Teisių - Ekonomikos fakultete.

Studijuodamas Tübingene Karvelis beveik visą laiką dirbo UNRRos administracijoje Oberleningene, kurį laiką buvo Kirchheimo lietuvių kolonijos komendantu, LRK Kirchheimo sk. pirmininku, o stovyklą perkėlus į Schw.-Gmünd, buvo čia LRK skyr. valdyboje ir dirba stovyklos administracijoje. Prie viso to pridėjus dar šeimos rūpesčius, sutikime, kad sunkiose tremties sąlygose, kur puikiai veši abejingumo ir apatiškumo bacilos, padaryti tai, ką K. Karvelis padarė, nors nėrę tai vienintėlis bet ir ne kasdieninis reiškinys. Tai yra kieto darbo, didelio pasiryžimo ir virtos valios rezultatas. Užtat Tėvynėn sugrįžęs jis turės ką pasakyti savo broliams apie savo gyvenimą ir darbą svečioje šalyje.

j. k.

Susirūpinkime mūsų kultūrininkais

KULTŪROS TARYBOS ATSIŠAUKIMAS

Niūriose tremties dienose mes turime daug įvairiausių rūpesčių, daug kasdieninių skaudulių. Tačiau, ir slegiami varganos kasdienybės ir sielodamiesi dėl neaiškaus rytojaus, mes neprivalome pamiršti gyvybinių tautinės kultūros reikalų. Mes turime ne tik fiziškai išlikti, bet taip pat — ir dar labiau — privalome išsaugoti nepalaužtas mūsų tarpe gyvenančių kultūrininkų kūrybines galias. Jei mūsų menininkai, muzikai, rašytojai, mokslininkai ir kiti kultūrininkai palūžtų, jei jų kūrybinės galios negalėtų pasireikšti, visa mūsų lietuviškoji tremtinių bendruomenė liktų beveidė žmoniškųjų gyvūnų masė. Tokia beveidė, tik dėl biologiško išlikimo tekovojanti masė negalėtų turėti jokio vaidmens kovoje dėl tautos laisvės, nebūtų ji taip reikšminga ir grįžusi į laisvąją Lietuvą. O tėvynės meilė ir žaliose giriose liejamas brolių kraujas mus įpareigoja abiems uždaviniams. Mūsų tėvai ir tėvų tėvai dėl savo tautos teisių, dėl tautinės kultūros priespaudoje grūmėsi, jų tradicijos ir mums turi būti šventos.

Šiandien mes su pasigėrėjimu galime konstatuoti, kad mūsų kultūrininkai kiek pajėgdami dirba. Ir nėra kitos mūsų gyvenimo srities, kur būtų pasiekta tokių pasigėrėtinų rezultatų, kaip švietimo, spaudos, meninių pasirodymų ir kitose kultūrinės veiklos srityse. Tuo tarpu kultūrininkų darbo sąlygos yra labai sunkios. Mus globojančios įstaigos, kurioms rūpi tik fiziškas mūsų išlaikymas dabartinėse stovyklose ir parengimas vegetacijai eventualios emigracijos sąlygose, tautine kultūrine veikla nesidomi. Jų akimis tai nereikalingas liuksusas, net kliuvinys, ardąs „darbingumo" ir pasiruošimo nuotaikas. Tat suprantama, kad šitos įstaigos kultūrininkų darbo neremia ir nerems. Minimalines veiklos sąlygas ir palankias nuotaikas kultūrininkams turi sudaryti pati lietuviškoji bendruomenė.

Galima su pasigėrėjimu konstatuoti, kad daugely stovyklų kultūrininkų darbas yra pakankamai vertinamas ir stengiamasi jiems pagelbėti, bet yra liūdnų reiškinių, kur kultūrininkai visiškai nerespektuojami, apkraunami įvairiausiomis stovyklinėmis pareigomis lygiai su visais, kurių daugelis savajai visuomenei kitokiu būdu ir negali pasitarnauti. Kultūrininkai savo didžiajai misijai gali dirbti tik vadinamu laisvalaikiu ir naktimis. Bet ar tai teisinga? Ar be jų pagalbos stovykliniai reikalai nukentėtų? Tą patį galime pasakyti ir dėl įvairių materialinių gerybių skirstymo.

Mūsų naivus lygybės supratimo principas čia negali lemti. Pasižiūrėkim tik į gyvenimiškąją tikrovę. Ar ne prie pačių vargingiausiųjų priklauso kultūrininkai, kurie nesugeba ir neturi laiko kitoniškiems šaltiniams susirasti. Gal jie nereikalauja, nesiskundžia, bet žinokim gerai — jie kenčia ir tyli.

Rūpindamosi kultūrinės veiklos klestėjimu, Kultūros Taryba šiuo kviečia visą lietuviškąją tremtinių bendruomenę, o ypatingai vadovaujančius organus bei apylinkių komitetus, atkreipti savo akis į šiuos opius klausimus ir susirūpinti kultūrininkais bei jų darbo sąlygomis. Iš lietuviškosios bendruomenės kultūrininkai turi moralinės teisės laukti:

1) kad jie nebūtų apkraunami elliniais stovyklinio ūkio darbais, kurie gali būti ir be jų nudirbti, nes tai gaišina laiką, išblaško, o kai kuriais atvejais ir ilgam sutrukdo kūrybinį darbą (pvz., kaip sės prie pianino pianistas arba ims teptuką į rankas dailininkas, jei po sunkesnio fizinio darbo rankos sugrubusios ir dreba?;

2) kad apgyvendinami jie būtų, kiek tai įmanoma, darbui palankesnėje aplinkoje, kur mažiau triukšmo, mažiau trukdančių veiksnių ir nors kiek geresnės susikaupimo sąlygos;

3) kad ir pačiose stovyklose būtų parūpinta atitinkamų kampelių, kuriuose būtų galima bent paskaityti ar net ramiai dirbti;

4) kad IRO dirbantiesiems skiriamų gėrybių bent dalis tektų ir kultūros darbuotojams, bent jau mokytojams, kurių darbas visų matomas;

5) kad vargan patekęs ar nelaimės ištiktas kultūrininkas sulauktų paramos ir globos pirmiausia iš savosios vietinės bendruomenės, o ypatingais atstikimais, kad į jį būtų atkreiptos akys mūsų centrinių šalpos organizacijų ar Kultūros Tarybos, kuri toliau intervenuotų;

6) kad kultūrininkų užsimojimai iš stovyklų vadovybių bei apylinkės komitetų visada sulauktų techninės, organizacinės ir net finansinės paramos;

7) kad organizuojant bet kokius kolektyvus iš lietuviškųjų instancijų bei apylinkių komitetų būtų gaunama visokiariopa parama, rūpinantis kolektyvo narių subūrimu kurioje vienoje stovykloje, o taip pat ir visuose kituose reikaluose;

8) kad visos kultūrinės veiklos sritys ir visi kultūrininkai būtų vienodai remiami, nes brangi mums visa tautinė kultūra.

Galima būtų išskaičiuoti dar visą eilę kitokių pageidavimų. Jų vieni labiau tiktų vienai, kiti kitai apylinkei. Jų visų čia neišskaičiuoti. Bet visi jie turėtų vieną vedamąją mintį, būtent, kad, norėdami išlaikyti savo lietuviškąjį veidą, mes visi privalome puoselėti savosios kultūros apraiškas ir kultūrininkams pagelbėti susidaryti mažiausiai kliudančias veiklos sąlygas.

Kultūros Taryba tiki, šį jos kreipimąsi palankiai sutiks visi geros valios lietuviai, o apylinkių vadovybės dar kartą nuodugniai persvarstys kultūrinės veiklos bei kultūrininkų darbo sąlygas savosiose apylinkėse ir paieškos būdų, kaip visa tai galima būtų pagerinti, ar ankstyvesnes klaidas atitaisyti.

LTB KULTŪROS TARYBA

Filmuoja lietuvius menininkus

Pinneberg. — Spakenbergo (prie Hamburgo) lietuvių stovykloje Vasario 16-osios minėjimo metu buvo atlikta didelė muzikinė programa. Svečių tarpe buvo ir aukštų anglų bei vokiečių pareigūnų, kuriems lietuviška muzika ypač patikusi. Dabar patirta, kad anglų pageidavimu minėtas koncertas šiomis dienomis yra kartojamas ir filmuojamas, o viena britų radio bendrovė visą koncertą įrašysianti į magnetofono juostą. Vėliau minėto koncerto retransliacija vyks per BFN radiją.

Koncerte dalyvauja Operos solistai J. Augaitytė ir I. Nauragis, vietinės stovyklos vyrų ir moterų chorai, vokiečių simfoninis orkestras, dirig. nenuilstamo lietuviškos dainos mylėtojo V. Banaičio, kurio didelėmis pastangomis ir įvyko taip sėkmingas koncertas, atkreipęs ir britų kultūrinių įstaigų dėmesį.

A-is

PATIKSLINIMAI

Myk. Biržiškos straipsnyje „Vasario 16-ji, Vilnius ir mes, tremtiniai" įsivėlė keletas korektūros klaidų: Nr. 113, 2 skiltyje, 19 eil. vietoj „savo tautos, įvertinimas" turi būti: „savo tautos, bendras su jąja kilimas ir brendimas, blaivus jos stiprėjančio pajėgumo įvertinimas."

Nr. 114,1 skiltyje, 11-13 eil. riebiomis raidėmis turi būti „žiūrime . . . Vilniaus akimis". 3 skiltyje, 6 eil. turi būti: „svajų kriudu" ir 20 eil. „visur jos kančias rodyti" vietoj „rašyti".

„T. G" Nr. 114 str. „Dienų sūkuryje" praleistas autoriaus J. Ciečno parašas.

Sol. Ip. Nauragis į Londoną

Į š. m. balandžio 18 d. vykstantį Londone, Central Hotel patalpose, pabaltiečių muzikos festivalį iš britų zonos lietuvių menininkų yra pakviestas Operos sol. Ip. Nauragis, kuris jau ir turi gavęs reikiamus dokumentus išvykimui.

A-is

Kodėl nebuvo įsteigtas K. Fondas Lietuvoje

VYT. ALANTAS

Prieš kurį laiką šiame laikraštyje buvo išspausdintas kol. A. Merkelio straipsnis „Lietuvių Kultūros Fondo uždaviniai". Jis kalba apie praeities dalykus ir apie būsimuosius. Jis ypatingai stengiasi įtikinti, kad laisvoje Lietuvoje „dėl Kultūros Fondo neįsteigimo labiau rekėtų kaltinti ne vyriausybę, kuri jo nesteigė, nes nematė reikalo, bet mūsų kultūrininkus ir visuomenę". Ir straipsnio autorius „savo giliu įsitikinimu" pabrėžia, visuomenei nebuvę suprantami Kultūros Fondo uždaviniai ir tikslas.

Iš tokio klausimo pastatymo lyg ir peršasi išvada, kad kol. Merkelis nori išteisinti vyriausybę ir visą kaltę dėl Fondo neįsteigimo suversti „Visuomenei ir kultūrininkams". Kad visuomenei Kultūros Fondas mažai terūpėjo, galima sutikti. Ji, kaip ir vyriausybė, „nematė reikalo" Fondo steigti. Bet kodėl prie tų abiejų „veiksnių" kergti ir kultūrininkus? Kas gi visą laiką kėlė triukšmą dėl Kultūros Fondo steigimo? Tik kultūrininkai. Jei kultūrininkai to klausimo nebūtų kėlę, tai vyriausybė ir visuomenė tikrai nebūtų sau kvaršinusi galvos kažin kokiais kultūros fondais, kaip ji iš tikrųjų ir darė. Tik kultūrininkų nuolatinis triukšmas vyriausybei ir visuomenei šiek tiek gadino nervus. Kultūrininkai „matė reikalą" steigti Fondą ir ištisais metais bombardavo vyriausybę tą sumanymą realizuoti. Tik gal kultūrininkus galima tuo pakaltinti, kad jie buvo per silpni pradaužti biurokratiškas galvas, kurios, gal būt, neblogai tvarkė ekonominius bei kitokius krašto reikalus, tačiau nesugebėjo pakankamai įvertinti kultūrinio vaidmens. Šiandien mes tai galime aiškiai pasakyti, nes nėra jokios prasmės maskuoti praeities klaidų.

Pagaliau ir pats kol. Merkelis tatai pripažįsta. Pastebėjęs, kad kultūrinis gyvenimas esąs toks platus, kad jo „nė į tobuliausio valstybės biudžeto paragrafus nesutalpinsi", kad Lietuvoje „mažai tesirūpinta literatūra, menu ir mokslu", jis prieina prie išvados, kad dėl to smarkiai kentėjusi mūsų kultūra, „bet ,valstybės gyvenimą vairuojančios galvos dėl to nesisielojo: joms atrodė, kad esama svarbesnių ir būtinesnių dalykų." Jei taip, tai kam tada guldyti ant atpirkimo aukuro kultūrininkus? Reikia atvirai pasakyti, kad Kultūros Fondos nebuvo įsteigtas dėl vyriausybės apsileidimo. Kultūrininkai savo padarė; jie iškėlė Kultūros Fondo mintį, varė propagandą dėl Fondo steigimo, buvo paruošę konkrečių projektų, ko gi dar galima iš jų reikalauti? Jei visa tai atsimušė į vyriausybės nesupratimą, tai kokia čia jų kaltė?

Ar ne charakteringa, kad ir tremtyje Kultūros Fondą įsteigė kultūrininkai, o ne „vadovaują veikšniai" . . .

Pakalbėkime dabar ir apie įsteigtojo Lietuvių Kultūros Fondo uždavinius. Iš kol. Merkelio straipsnio neatrodo, kad jam tie uždaviniai būtų aiškūs. Vienoje vietoje jis kalba vienaip, kitoje — kitaip. Vienu jis reikalauja steigti insitucija, „kuri mūsų kultūriniam gyvenimui vadovautų, jį koordinuotų, jį visokiariopai remtų Fondo uždavinys, jo žodžiais, „būtų remti mūsų kultūrinį darbą plačia to žodžio prasme". Panašias mintis turėjo galvoje ir Fondo steigėjai. Dėl jų ginčytis nėra pagrindo. Bet kitoje vietoje jis rašo pabrėždamas: „Lietuvių Kultūros Fondas yra lietuvių kultūros reikalams lėšų telkimo ir skirstymo organizacija".

Jei Fondas būtų tik lėšų telkimo ir paskirstymo stotis, tai kyla klausimas, kaip jis galėtų mūsų kultūriniam gyvenimui vadovauti, koordinuoti ir visokiariopai remti? Žinoma, turėdamas pinigo, gali diktuoti, bet ar diktantas bus koordinavimas. Taip suprantant Kultūros Fondą, jo organizacija labai suprastėja; toks Fondas galėjo labiau tikti laisvoje Lietuvoje, nekaip tremtyje. Laisvoje valstybėje tam tikru įstatymu įkūrei įstaigą, numatei jai lėšų iš valstybinių pajamų bei privačių donacijų, ir Kultūros Fondas veikia. Jis skirsto premijas, duoda kultūrininkams stipendijas ir naudoja visokias kitokias paskatinančias kultūrinę kūrybą priemones. Tai yra Fondo skatinamoji ir remiamoji veikla, bet ne vadovaujama. Kultūrinei veiklai koordinuoti ir vadovauti , reikia platesnio masto bei apimties organizacijos.

Todėl Lietuvių Kultūros Fondo organizatoriai, ruošdami įstatus, ir **kreipė ypatingą dėmesį į tą momentą, kad Fondo organizacija būtų ko plačiausiai išsišakojusi pačioje lietuvių tremtinių bei išeivių masėje.** Be centro, kuris vadovaus visai Fondo veiklai, yra numatyti steigti skyriai, kurie galės būti organizuojami kur tik susidarys kad ir maža lietuvių kolonija. Įstatuose yra numatyta, kad skyrius galės organizuotis visose tose vietovėse, kur susiras nemažiau 20 narių. Eventualiai skyrius galės būti suorganizuojamas ir mažesnio narių skaičiaus. Sakysime, susiorganizavus tokiam skyriui kokioje stovykloje, Kanados miškuose ar Sydnejuje, vietos kultūrinio darbo vadovavimas savaime turės pereiti į to skyriaus rankas. Jei Fondas bus vien tik „lėšų telkimo ir skirstymo organizacija" (kol. Merkelis nepaaiškina, kaip jis ta organizacija supranta), tai ir geriausių norų turėdama, kultūrinio gyvenimo ji negalės nei organizuoti nei juo labiau jam vadovauti.

Apskritai paėmus, kol. Merkelio Kultūros Fondo koncepcija, kaip ji išdėstyta aukščiau paminėtame straipsnyje yra labai neaiški ir prieštaraujanti. Susidaro įspūdis, kad pats autorius neturi aiškaus Kultūros Fondo vaizdo.

Apie Kultūros Fondo universalumą

Poroje savo straipsnių aš esu nagrinėjęs Lietuvių Kultūros Fondon universalumą idejiniu bei geografiniu pobūdžiu. Kol. Merkeliui tas Fondo universalumas atrodo neaiškus nors, atrodo, tas klausimas negalėtų būti neįkandamas riešutas.

LKF įstatuose yra pasakyta: „Lietuvių Kultūros Fondo veikimo plotas — visi pasaulio kraštai, kuriuose gyvena lietuviai". Kitais žodžiais, Kultūros Fondas organizuoja savo veiklą visur, kur tik yra lietuvių ir kur gali būti organizuojamas lietuvių kultūros darbas. (Juk savaime suprantama, kad šiuo metu tokia veikla negali būti organizuojame nei Lietuvoje nei Sibire). Ar tai nėra universalus, imant geografiškai, Kultūros Fondo pobūdis? Jo skyriai gali būti organizuojami kiekviename pasaulio užkampyje. Fondo apygardos gali būti organizuojamos kiekvienoje valstybėje.

„Tačiau Lietuvių Tautinė Bendruomenė tuomet labiau, negu Kultūros Fondas galėtų pretenduoti į tariamąjį universalumą", pastebi kol. Merkelis. Nežinau, ar kol. Merkelis dėl fantazijos stokos negali tos minties suprasti, ar tai yra tik „ukazijų ieškojimas". Juk atrodo ir ketvirtos klasės gimnazistui bus aišku, kad tie dalykai gali būti ir turės būti organizuojami lygiagrečiai. Gali būti universali ir Lietuvių Tautinė Bendruomenė ir universalus lietuvių tautinės kultūros sąjūdis, kurie ir nori išjudinti Kultūros Fondas. Priešybės čia jokios nėra. Lietuvių Tautinė Bendruomenė gali turėti savo uždavinius, o Kultūros Fondas savo specifinius siekimus. Tos organizacijos neprieštarauja viena kitai, bet viena kitą papildo. Vokietijoje mes turime suorganizavę savo Tautinę Bendruomenę, bet vis dėlto visi pripažįstame, kad Kultūros Fondas taip pat reikalingas. Kodėl tos koncepcijos negalima išplėsti visame lietuviškame pasaulyje? Kas čia kol. Merkeliui nesuprantama ir miglota?

Visų mūsų troškimas, kad lietuvių kultūra klestėtų visur, kur tik yra lietuvių. Mes visi suprantame, kad **tautinės kultūros puoselėjimas yra mūsų, kaip tautinio vieneto, išsilaikymo kategorinis imperatyvas. Ir mes visi suprantame, kad tas darbas gali būti varomas sėkmingai tik organizuotu būdu, tik telkiant viso pasaulio lietuvius kultūrininkus į vieną sąjūdį, skatinant kiekvieną geros valios lietuvį nenuilstamai laistyti mūsų kultūros medžio šaknis.** Mūsų laimėjimas priklausys nuo to, kiek tas sąjūdis bus gilus ir platus, t. y. universalus.

Maždaug tą patį galima pasakyti ir apie Lietuvių Kultūros Fondo ideologinį universalumą. Kultūros Fondas yra ne srovinė, bet lietuviška organizacija plačiausia ir gryniausia to žodžio prasme. Fondo organizatoriai manė, kad kiekvienas geros valios lietuvis ne tik gali, bet ir turi jausti pareigą kuo galėdamas prisidėti prie mūsų kultūros puoselėjimo. Jokie politiniai, ideologiniai ar religiniai įsitikinimai neturėtų būti kliūtis dirbti lietuvių kultūros talkos darbą. Kultūros Fondo įsteigimas yra paskatinimas dirbti visiems tautiečiams lietuvių kultūros darbą talkos būdu. Lietuvių Kultūros Fondas yra visų lietuvių organizacija. **Tai nėra jokios pretenzijos į universalumą, tai yra gyvas reikalas.** Jei kas pretenduotų į Kultūros Fondo organizaciją inešti srovinį momentą, tas žalotu pačią Fondo ideją.

Lietuvių Kultūros Fondas yra universali lietuvių organizacija tiek geografiniu tiek ideologiniu pobūdžiu. Ji turi apimti visą laisvą lietuviškąją pasaulį. Tai yra tik darbo pradžia. Priklausys nuo mūsų visų, bet ypač nuo kultūrininkų, kaip ta organizacija augs ir plėsis.

B. Brazdžionis Jugoslavijoj

Kaip? Tai Bernardas Brazdžionis Jugoslavijoj, ne Ravensburge? — nustebs skaitytojas. Skaitytojas tenedaro čia pat išvadų, jog tai, kas čia rašoma, yra anekdotas ar feljetonas. Šių eilučių autorius ne tik neturi noro, bet ir realios galimybės rašyti feljetoną, neturėdamas tos didelės dirangios Dievo dovanos, kuria yra apdovanotas mūsų mielas Pulgis Andriušis. O kad gerb. skaitytojas tuomi daugiau neabejotų, patiekiu pačius faktus bei duomenis:

. . . Viena. 1944 metų žiemos Viena, baisi savo nervų magika, savo masėm žmonių, pribėgusių iš visų Europos kraštų, nepakenčiama savo kamšatim trakiniuose, tramvajuose restoranuose, viešbučiuose, valgyklose ir, kas blogiausia, lėktuvų nuolatiniais užpuolimais bei bombardavimais, kurie iš kadaise buvusio žemės džiaugsmo ir linksmybių miesto padarė tarsi kokį klaikų Inferno.

Sėdžiu prie stalo vienoje valgykloje, prie kurios durų kasdien matosi išsidriekusios ilgiausios žmonių eilės, ir skubu doroti vadinamą „stammgerichtą", kai prie manęs prieina visai man nepažįstamas žmogus ir tyru prancūzų kalbos akcentu man sako.

— Labai atsiprašau, aš visai pripuolamai sužinojau, kad tamsta esi lietuvis. Pasakyk, ar tamsta tikrai esi lietuvis.

— Taip, aš esu lietuvis, — atsakau.

— Ir Lietuvoje visą laiką gyvenęs?

— Taip, ir Lietuvoje visą laiką gyvenęs. Bet sakyk, tamsta, ką visi šie klausimai reiškia ir ko tamsta iš manęs nori, — neiškenčiu, pagaliau, žodžiu nepareiškęs savo nustebimo ir įtarimo.

— Labai atsiprašau už tokį įkyrų, nekorektišką klausimų statymą, bet šį kartą tikslas man pateisina priemones: aš esu jugoslavas, savo pasaukimu poetas, giliai susižavėjęs ir visą laiką tesižavįs lietuvių poeto Bernardo Brazdžionio kūryba, jo kai kuriuos eilėraščius išvertęs į jugoslavų kalbą. Šie eilėraščiai sukėlė Jugoslavijoj didelį susidomėjimą, didesnį negu eilėraščiai kai kurių žinomų užsienio poetų à la Paul Valery ar Rainer Maria Rilke. Sakyk, jeigu tamsta tikrai būsi lietuvis, tai bene žinai ką apie Bernardą Brazdžionį, bene gali man apie jį papasakoti.

Šitokia nepažįstamo užsieniečio kalba bei atsilepimas apie mūsų poetą Bernardą Brazdžionį mane nustebino. Savo nepažįstamam pašnekovui ne tik tiesioginiai atsakau į klausimą, bet ir patau iš savo pusės naujus klausimus:

— Dėl lietuvių poeto Bernardo Brazdžionio turiu tamstai pasakyti, kad aš jį gerai pažįstu asmeniškai: mudu drauge sėdėjom akademiniu studijų suole. Labai gaila, kad Tamsta truputį pavėlavai: tik prieš keliolika dienų esu gavęs iš Bernardo Brazdžionio laišką ir ne taip jau seniai jis pats lankėsi Vienoje. Bet leiski Tamstai pareikšti abejojimą ir nusistebėjimą: kaip jūs, būdamas jugoslavas ir, kaip sakote, ne tik paties Bernardo Brazdžionio, bet ir pačios Lietuvos niekad nematęs, tik iš knygų ją pažinęs ir pamilęs, lietuvių kalbos negirdėjęs, galėjote skaityti ir į jugoslavų kalbą versti Bernardo Brazdžionio eilėraščius?

Mano pašnekovas, išgirdęs nelauktą naujieną, kad Bernardas Brazdžionis buvo priverstas palikti brangią Nemuno šalį ir klajoti po svetimus kalnus, labai nustemba, bet kartu ir nudžiunga, tikėdamasis turėsiąs dabar puikiausią, retą progą pats asmeniškai su juo susitikti, susipažinti, išsikalbėti. Maloniai prašo mane pranešti, kada vėl bus Bernardas Brazdžionis Vienoje, ir neatsisakyti supažindinti. Nepažįstamas poetas pradeda man dabar pasakoti, kaip jis mokėsi lietuvių kalbą, gaudamas tam pirmąją akstiną ne Jugoslavijoj, bet Paryžiuje. Ir tik kada mano pašnekovas pamini garsaus Sorbonos universiteto profesoriaus Antoine Meillet, žinomo lietuvių kalbos mylėtojo vardą, pradeda pasakoti kaip jam teko prakaituoti, kalant lietuvių kalbos šaknis bei žodžius iš Walde-Pokorny, iš Niedermann, Brender ir Senn žodynų, prakaituoti, ilgai, studijuojant „Amžiną Žydą" ir „Krentančijos žvaigždės" ir galop pradeda man deklamuoti Bernardo Brazdžionio poezijos posmus:

. . . Toli uoste dega ugnys,
Toli uoste dega žiburys.
O mano juodas sielos skausme,
Ir mano ilgesių juoda ugnis . . .

— aš pamažu pradedu matyti ir šuprasti, kad čia nėra jokie juokai, kad tikrai turiu reikalą ne tik su svetimšaliu poetu, mūsų Bernardo Brazdžionio mylėtoju, bet ir su pajėgiu kalbininku, Antoine Meillet mokiniu. Tas įvykis mane giliai sujaudino: išgirsti mūsų Bernardą Brazdžionį Vienos, Europos širdy, iš jugoslavo lūpų! . . . Sužinoti, kad Nemuno šalies poetas bei jo žodis yra pasiekęs Adrijos jūros pakraščius! . . . Čia pat mam prisiminė italų poeto Carducci prasmingi podžiai: „Praeina garbė kaip pelkių ugnis, griūva valstybės, kaip senos dekoracijos, tik poeto dainą archangelas neša."

Dr. Ant. Ramūnas

Velykiniai nusidavimai

ALB. VALENTINAS

Ketvirtuose ištrėmimo metuose visiškai susimaišė liturginės laiko sąvokos: nebežinai biednas žmogus, kada buvo mėsėdas, kaip praėjo juodoji pasnykų gavėnia . . . O štai prašom — jau ir Velykos. Taip bent rodo kalendorius, o iš ženklų ir judėjimo šito stovykloje visiškai nematyti.

Mėsėdas pas mus praslinko lyg ir šviesesnėse nuotaikose. Mat, vaizbūnai dar buvo kažin kur suradę silkių atsargas. Žinoma, kas moka taupiai ir išmintingai gyventi, tas iš davinio šiaip taip praalksta tris dienas, o keturios savaitės dienos dar vistiek lieka linksmintis „ant silkės, duonos ir vandens". Neštuka, gyventi duona, vandeniu ir avižine mėlyna sriuba gali kiekvienas, tačiau mestis nuolat ant silkės sugeba tik turtingieji tremtiniai . . .

Tai ot, šitaip besilinksminant laike mėsėdo, vienas tremtinys iš stovyklos nudūlino miestan nusipirkti savo mėsos davinio, kurį jis pirm buvo nutaręs taupyti Velykų šventėms. Tačiau vėliau jis savo sprendimus pakeitė ir nutarė verčiau pasilinksminti per mėsėdą. Nors jis grįždamas namon ir labai didvyriškai laikėsi, tačiau pusiaukelėje nebeatlaikė valia ar nervai, arba jis buvo niekingai pagundintas pragaro galybių — staiga sustojo, pakėlė akis dangopi ir visą dviejų šimtų gramų normą, susidedančią iš pusiau bulvinės ir miltinės košros, prarijo gatvėje trimis kąsniais it koks baisus smakas ir po to graudingai sušuko:

— Vadinasi, mėsėdas jau baigtas . . .

. . . .

Po to stojosi gavėnia juoda, nyki, be pradžios, be galo ir be . . . silkių. Niekas niekur jokiame bloke neužuodė šitos pasnyko karalienės nė kvapelio. Žinoma, apie kitus kokius geresnius kvapus nereikia be reikalo nė paleistuvauti savo mintyse. Išmintingas karalius Lašininis jau prieš keturis metus besąlyginiai kapituliavo, buvo paimtas į „plėną", priauštas, apspiaudytas, tamsion kamaon įstumtas, ant gembės už kaulo pakabintas ir baisiomis spynomis užrakintas. Toje kalinėje bekabodamas, udžiūvo į šikšnosparnio nagą ir, veklos būgnams griausmingai dunlant, buvo pelės prarytas.

Tokiu būdu visą valdžią į savo rankas pasigriebė ilganosis ir plonakinklis kanapinis. Šitas nedorėlis liktatorius, nuožmiosios gavėnios siesorius ir kunigaikštis pasnyko jau ketvirtus metus mus laiko savo kietoje baudžiavoje. Įvedė kietą diktatūrą ir nuožmų totalitarinį režimą — negudresnį kaip ir tas dėdė Kremliuje . . . Ir ką tu jam biednas žmogus padarysi?

Tai šitaip eidami baudžiavą Kanapiniui, sugulėme laike gavėnios į akmeniniai kietas jo lovas ir snaudėme per gavėnią it lokiai, čiulpdami savo letenas bei mintyse savo šlovindami ir garbindami visokius buvusius unrros miltelius . . .

Šitaip mums besilinksminant, vėl vieną dieną stovyklą, užliejo neregėtas, negirdėtas kvapas: čirškinamų lašinių su cibuliais. Kilo panika. Visuose kampuose sujudo špiegai, kieme ėmė musti gongus. Sukilo svietas, valdžia nutraukė posėdžius, pradėjo trebėti žemė Stovyklos saugumo taryba išaiškino, kad iš anksto susitarę ir bendrai veikdami, lašinius ėmė cyrškinti Mikas Barieta su savo draugu Karieta. Išryškėjo, kad Barieta turi septynis gimines Amerikoje ir vieną tamsų vakarą iš pašto parsinešė septynis pakietus. Vakare parsinešė todėl, kad kiti nematytų, tačiau suokalbininkus dabar išdavė balsus kvapas. Šito tai nepaslėpsi „kolchoze". Vienas senukas, sandariai užsiėmęs nosį, bėgo koridoriais išgąstingai šaukdamas:

— Šitokie kvapai neprives prie gero . . . Turės kilti nauji karai, badai ir marai. Arba stovyklą ištiks Sodoma . . .

Šis samokslas Barietai į sveikatą neišėjo. Už kiršinimą vienos visuomenės dalies prieš kitą, nerimo kėlimą stovykloje bei gadinimą tyro oro, jis tapo patrauktas teismo atsakomybėn. Tai buvo jam bausmė dangiškosios rykštės už tai, kad, bečirškindamas lašinius, pasikėlė į didžią puikybę. Juk už šitokią pačią nuodemę anose dienose dorieji archaniolai didžiumą aniolų nustūmė į peklą.

Tačiau po šio įvykio rimtis negreit dar sugrįžo į mūsų stovyklą. Sukiršinti žmonės masėmis apgulė stovyklos paštą. Kiekvienas, pagal turimas dar jėgas, alkūnėmis skynėsi sau kelią prie langelio ir įkišęs barzdą drebančiu balsu klausė:

— Ar nėra man siuntinio iš Amerikos? . . .

Klausinėjo tie, kurie ten brangius gimines turi, taipgi ir šitie varguoliai, kurie ten jokių giminių niekada nėra turėję. Mat, atsarga niekada gėdos nedaro: o gal kas nors, kaip nors, iš kur nors . . .

Pamažu stovykla aprimo. Svietas vėl paklusniai sugulė ant metavonės. Po šonais pasidėjo aštrius akmenis, idant kūnas, šitas neprietelius ir priešas mūsų, kuriam nerandama laivų nuvežti nei į Ameriką, Australiją nei į Kanadą, greičiau pavirstų dulkėmis ar kokiais nors miltėliais. Gal vėjai ir orkanai greičiau tada juos nupūstų į palaimintą Ameriką . . .

Komitetas sudarė specialias komandas iš personalo tų, katrie iš Amerikos gauna siuntinius, idant Velykų linksmą rytą nuvežtų ant kariokų Prisikėliman tuos metavojančius mūčelninkus, kurie siuntinių negauna.

. . . .

Taip mums linksmai begyvenant, išaušo ir pats Velykų rytas, atnešdamas dar didesnes linksmybes, nors čia ištrėmimuose nei Jeronimas Kaukas triukšmingai mušė būgnus šventoriuje, nei giedriai skambėjo Velykų ryto varpai, dargi niekas nėjo penkis kartus aplink bažnyčią su spalvingomis vėliavomis, lelijomis, altorėliais bei „Kiaušinių Dievu", didžiais balsais šaukdami ir giedodami: Linksma diena mums prašvito . . .

Saulutė linksmai juokiasi pro stovyklos topolius. Ko ji juokiasi — kas bežino. Gal todėl, kad į aikštę susirinko žmonės, kurie sulaukė Šv. Velykų, bet neturi anei margučio, anei kiaušinių, miltelių . . .

O stovyklos rajone širyt tylu ir nyku. Žmogaus akys įdubusios, veidas sulysęs ir nespindi jokiu riebaliniu spektru.

— Sveiki, sulaukę Šv. Velykų, — paspaudžia kaulėtą giltinišką ranką. Ir daugiau nieko. Jokių kalbų apie margučius bei jų stiprybę. Kad kas nors parodytų bent užpečą. Niekas nepyktų. Pasidžiaugtų, paglostytų ir su pagarba vėl įdėtų kišenėn:

— Vešluos į Ameriką . . .

Bet svietelis šisai margas, kursai apsivilkęs dar margesniais amerikoniniais švarkeliais — neturi margučių. Tai tau, vaike, ir Velykos. Unrinėje gadynėje tai nors kiaušinių miltelių turėjo. Ir tai buvo malonu: pavartė saujoje, pamikleno į dantis, pasiteiravo ar ne užperai? Ir velykinės tradicijos buvo patenkintos.

Staga čia vienas išdygo kaip iš žemės, toks su marga liemene ir suriko:

— Kas eina su manim daužtis margučiais?

Nuo tokio staigaus ir niekam netikėto iššaukimo kovon visus supurtė drebulys. Kiti, it viesulo perblokšti, perkrito žemėn. Kurie dar laikėsi ant kojų, visų tų drebėjo rankos ir apatinės lūpos. O divyris iškėlė rankoje savo marguti ir visiems parodė. Tikrai jis buvo gražiai išmargintas, su avinėliu ir karūna.

— Užperas arba smalinis, — atsipeikėjęs pareiškė agronomas.

Įvykis buvo tikrai didelis ir dėmesio vertas. Todėl tuoj buvo sudaryta komisija iš inžinierių, agronomų, kultūrtechnikų, matininkų ir paukštininkystės specialistų, kurie turėjo ištirti: kas, kaip, iš kur? Ilgai vartė marguti, prieš saulę žiūrinėjo, mataVo, kliunksino prie ausies pridėję, ar neciepsi, į dantis mikleno kol priėjo vieningos nuomonės:

— Medinis . . . .

Vadinasi, pirktas kooperatyve už pusantros markės. Žmogus su languota liemene gavo nuo komisijos per ausį už tai, kad suteršė gerą tremtinių vardą. Po Volykų reikės parašyti raštą konsulatams ir emigracinėms įstaigoms, kad tokį destruktyvų elementą niekur nevežtų. Aišku, toks Amerikoje ar Kanadoje darytų mums tik blėdį, terštų gerą vardą ir kenktų pasilikusiems. Su tokiais svietvaikiais reikia kautis.

KALNŲ SVEČIAI / St. Tamulaitis

Netoli veržėsi upokšnis, prie paupiaušės sudarydamas kriokliį. Stabtelėjo priėjęs ir sekė įspūdingą vandens kritimą. Galingas duslus ūžesys, bet toks raminantis, toks glostantis nervus. Ką jis jam primine? . . . Priminė ankstybo pavasario vėją gimtinės laukuose arba jūros bangų ošimą, girdėtą jaunystės dienose draug su geltonplauke mylimąja. Klausėsi susisvajojęs, ir mažutė šypsena pridengė sukepusias lūpas. Buvo, ak, daug kas buvo! . . . Ir neužmirštami šypsniai, ir nuostabiai švelniai tarti žodžiai, ir visą žemės laimę žadančios akys, ir šviesūs gyvenimo planai . . . Tik dėl ko, ak, dėl ko, Dieve, užgęsta viskas draug su nuotoliu, metais ir jaunyste? . . . Dėl ko išblunka žvilgsniai bei priesaikos, tartum žmogaus siela žiltų ir skaičiuotų metus? . . .

Iš po kojų pakilo išgąsdinta paukštė ir riktelėjusi dingo tarp medžių. Čia pat, už keleto žingsnių, augo rudi pašiurpę brūzgai, tvirtai įsikibę šaknimis į pašlaitę, kuri slėpė juodą bedugnę.

Bedugnė! Pirmoji didelė kliūtis jo kelyje. Padėjo ant žemės krepšį ir nutarė pailsėti. Nei bedugnės, nei uolynų nepereis, tai aišku, bet apeiti juos apeis. Turi tik apsižvalgyti aplink ir paimti gerą kryptį. Tuo tarpu, va, nupins iš vijoklių savo naujajam palydovui narvelį, palesins jį ir pagirdys; jis jaučiasi taip prislėgtas.

Ten šone, kiek žemiau, tęsiasi didelis eglynas. Kažin ar negeriau jam būtų eiti pro tą eglyną ir paskui suktį į dešinę. Aišku, kelias žymiai pailgėtų, bet jis būtų tikras, be kliūčių. Na, taip ir padarys, reikia tik ilgai čia negaišti.

Diena krypo į vakarą. Saulė didėjo ir raudo, lyg kruvinas karo skydas, susnūdę kalnai driekė ilgus šešėlius, neberodydami pirmykščio gyvumo. Toli vamsėjo šunys ir bliovė avys.

Už pusvalandžio pro eglaičių viršūnes pastebėjo mėlynų dūmų juostą, kylančią ramiai į dangų. Greičiausia tai piemenys užkaitė vakarienę ir rūko susėdę savo laibas pypkes. Būtų gera pas juos dabar užeiti, jie jam daug ką nurodytų. Nakvoti vistiek kur nors reikės, nes, anot pirklio, į balą puolęs, sausas nekelsi. Pasuko įstrižai šlaito, perėjo mažas daubas, pavasarį virstančias srauniais upokšniais, paliko už savęs eglyną ir priėjo avių kaimynę, kurią saugojo du šunes. Piemenų vis nesutiko.

Neišleisdamas iš akių dūmų, veikiai pamatė lėkštą slėnį ir jame stovinčią pirkią. Iš vakarų pirkią dengė statūs skardis, kylas ligi mažo miškelio. Gretimais — tvartelis, pašiūraitė, ožkų žardžiai ir du žemi šakoti medžiai.

Aviganis šuo, snūduriavęs prie kampo, atydžiai stebėjo jį, taikstėsi loti — nelojo, bet atsargumo dėliai apuostė pėdas. Keleivis taip norėjo pailsėti ir ką nors virto išgerti, kad nedvejodamas pravėrė duris.

Pasienyje, prie prasto lentų stalo, sėdėjo du vyrai. Vienas atsivėdėjęs srėbė iš dubens, kitas, gerokai senesnis, kimšo pypkę, tolydžio primygdamas nagu. Du šunes, it meškinai, gulėjo prie kojų, lūkuriuodami vakarienės. Trobelė žema, aprūkusi, molio plukta asla ir siauru langeliu. Buvo tvanku, dvelkė pelėsiais ir senove.

— Labas vakaras! — pasakė kimiai Steponas. — Esu keleivis, ieškau nakvynės.

Abu vyrai pakreipė galvas į svečią, bet pagal kaimiečių papročius nė vienas nepakilo jo sutikti.

Nuotaika iš karto buvo ne labai draugiška. Jam net nepasiūlė vakarienės, net nepasiteiravo, iš kur ir į kur einąs. Tik po trumpos pažinties, kai svečias padovanojo kiekvienam po kvepiantį cigarą ir pasiūlė išgerti romo stikleli — per medžiagą parodė savo nuoširdumą — kai, pagaliau, pasisakė kopiąs į viršūnes ir sėkiąi jam visai nepatinka, — pirkios šeimininkai irgi atvėrė savo širdis. Ant stalo atsirado rūkytos avienos, sūris su sviestu, pakvipo verdama arbata.

Gerai užkandę, išėjo laukan pakvėpuoti vakaro oru. Kalbos netrūko, nes piemenys šnekėjo klausiami ir neklausiami.

Tikrieji jų namai ne čia, ne, ne, tegul jis nepamano taip ir nespėjąs iš šios trobelės apie juos pačius. Sodyba yra žemai, kalnų papėdėse, kur mažiau vėjų ir šalčio, nors didesnę metų dalį jie praleidžia čia. Plėšikų nebiją, o ne, mažai jų ir besą nūnai, bet vaiduoklių ir velnių nestinga. Daug pokštų velniai jiems yra pridirbę. Išmelžią oškas, paklaidiną avis, numetą į bedugnę ėrjukus, pavagią šunis arba užkemšą kaminą. Bažnyčia čia retenybė, kryžių vėl niekas nestatąs, tat ir siunta nelabieji, pasiversdami į juodus ožius, meškas, dvijokus arklius, šikšnosparnius ir kitus gyvius. Audrotomis naktimis, daužantis perkūnams ir ūžiant vėjams, velniai atsineša pačias neramiausias vėles į kalnus pakankinti; iš bedugnių ir uolynų tada pasigirsta baisiausi ir liūdniausi balsai, kokius jų ausis kada nors pasiekė. Žiū, argi jis nieko negirdėjęs apie Velnio pirštą, aukštą smailią uolą, esančią nuo čia už 2 kilometrų, apie Žmogžudžių pilį, apie kunigaikščių paslėptus lobius, apie Raganų kalną, svarbiausią vaiduoklių susirinkimo vietą, apie požeminį ežerą ir kitus baisius dalykus? . . . Ne, svečias negirdėjęs nieko, jam būtų įdomu paklausyti. Hm, jei taip, jis nieko ir nežinąs, jis dar naujokas kalnuose.

Jaunesnysis piemuo daugiausia tylėjo arba pritarė, o senasis vis pasakojo, sustodamas tik užsidegti pypkę. Jis prisiminė ne tik įvairiausias istorijas, bet ir jo pačio išgyventus atsitikimus. Ak, ak, ne kartą ir ne du jam tekę kaboti bedugnėse, susitikti akis į akį su plėšriais žvėrimis, būti paskandintam sniege . . . Baisu ir prisiminti. Bėje, ar su seniu Mendartu netekę kalbėti? Tai išmintingas piemuo ir labai daug žinas. Visi jį pažįsta. Svečias pasisakė šį tą apie jį girdėjęs, bet miglotai. Tai tur būt tas pats, kuriam pabėgo iš namų duktė ir daugiau negrįžo? . . . Šeimininkas pritariančiai linktelėjo galva: taip, tas pats; prieš dešimtį metų vienas

— Na, tuo įdomiau aplankyti jį. Užgaišiu kiek, bet pamatysiu ir išgirsiu visą teisybę apie dingusią dukterį.

Piemuo nuleido galvą ir susimąstė.

— Pagaliau, daryk, kaip nori. Eik, jei patinka. Bet geriausia neklausinėk apie jokias dukteris. Nekalbink nė jaunesnės. Ji mokyta ir puiki. Užpiudys šunimis, gailėsies tamsta . . .

•

Nors senis palydėjo ir aiškiai parodė kryptį, Steponas ilgai klaidžiojo, kol atrado kraivą vienišą eglę, už kurios lomoje stūksojo piemens Mendarto namai. Ak, jei ne saulė ir ne tas išsikišęs gūbrys, jis būtų visiškai paklydęs tarp šitų skardžių.

Dar keli žingsniai, šuclis per upelį — ir jis, pagaliau, kieme. Nubraukė prakaitą, lyg po ilgos kelionės, apsidairė. Viskas čia nepalyginamai gražiau, viskas kitaip. Ir gyvenami namai, ir ožkų tvartai, ir sodelis — visur justi skonis ir tvirta šeimininko ranka. Daržas pilnas kopūstų, po langais žydinčių gėlių krūmai, o kiemo viduryje medis su varnėnų inkilais, kaip šiaurės Rytų šalyse.

Visai nustebo, kai duryse pasitiko stirna. Drąsi ir įkyri ji uostinėjo svečio rankas, apžiūrinėjo krepšį, nė negalvodama trauktis iš kelio. Tuo

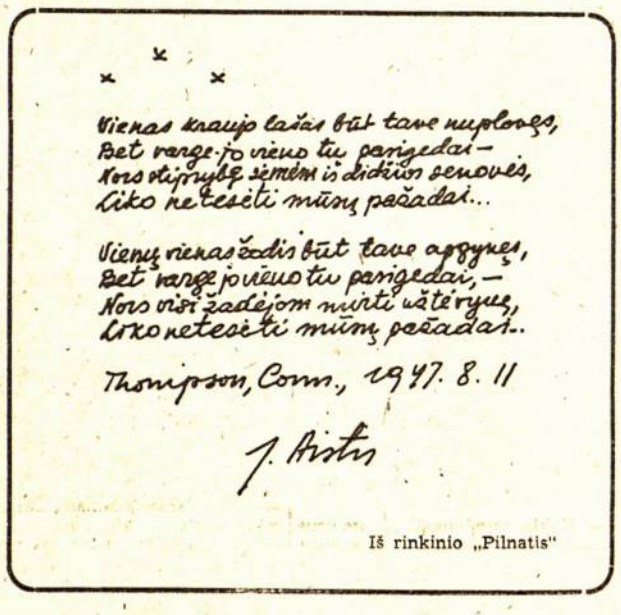

niekšas, pasivadinęs teplioriumi, tikrai pavogęs jam vyresniąją dukterį ir, nuvedęs į miestą, pardavė vergų pirkliams, kurie išvežė ją laivu muzulmonams. O gera ir graži buvo mergaitė; visi kalnai jos verkė. Va, ši locną sūnų jis kaip tik norėjo apvesdinti su ja, jau buvę viskas sutarta. Dabar, dėkui Dievui, jo sūnus susiradęs kitą mergę ir paėmęs sau už pačią; pirmąją visai pamiršęs.

•

Rytą Steponas nubudo anksti. Piemenų nerado, jie greičiausia buvo išėję prie savo bandų. Oras lauke puikus; saulė, nusipraususi veidą, kopė dangum skaisti ir jaunutė, kviesdama visus pradėti naują laimingą dieną. Čyreno paukščiai, aukštai nardė urvinės kregždės.

Besirengiant iškeliauti, parsirado šeimininkas, kudloto šuns lydimas, užkaitė vandens ir paprašė pusryčių. Vėl — sūris, aviena, sviestas ir rūpi kaimiška duona.

Svečio klausiamas, piemuo kai ką paaiškino.

Į viršūnę nuo čia ne daugiau 5—6 valandos kelio, bet vienam ir aplink du kartus tiek susidarys. Bedugnių dar atrasiąs porą ir reikės jas apeiti. Pirklį pažįstas, o kaip gi. du kartu į metus perkąs pas jį grūdus. Geras žmogus, jisai, visų mylimas, nors branginінkas; gaila, kad neįstengęs ligi čia ateiti. Ką gi, riebūs kūnai ir aukšti kalnai vieni kitų nemėgsta.

Bebaigant pusryčius, svečias staiga paklausė:

— O senasis piemuo Medartas toli nuo čia? Į kurią pusę jis gyvena?

— Ką, norėtum jį aplankyti? — nustebo šeimininkas. — Hm, na, imk ir aplankyk. Apie 3 kilometrai nuo čia. Jis daug išmano, žino, su juo ištisas valandas prakalbėtum, broleli mano. Turtingas, samdo keturis piemenis ir turi dvigubai melžiamų ožkų negu aš. Laiko ir karvių. Tai tikras kalnų gyventojas, nes nė į slėnius nesileidžia žiemai. Leistis, tiesa, jam ir nereik, nes daug žemiau ir šilčiau gyvena. Bet . . . gal geriau neik, meldžiamas, — staiga susirūpino piemuo. — Jis nekenčia miesčionių, ypač tokių ponaikų . . . Užpiudys tamstą šunimis, dievaž, užpiudys. Aš jau žinau. Gaila man tamstos.

metu išgirdo plonų kiauksėjimą, sklindantį iš prieangio. Žvilgtelėjo nustebęs gilumon ir už statinės pamatė lapę, kuri lojo, užuodusi svetimą žmogų. Namai buvo tušti.

Neprašomas atsisėdo ant suolelio prie kibiro ir gėrė jau apšilusį vandenį. Akys apžvelgė kambarį ir užkliuvo kerčioje už smuiko, kuris kartu su kitu styginiu instrumentu. Kampe ant kėdės pamestas taidų pluoštas, šalia kelios knygos. Piemens namuose rasti smuiką — retenybė, panamė jis. Argi senis mėgtų smuikuoti?

Tuo metu prasivėrė gretimos durys, ir vikriu judesiu įžengė mergina. Ji girdėjo lapės balsą ir, be abejo, norėjo paveizėti, kas čia bus atsitikę. Valandėlę žiūrėjo nustebus į svetimą žmogų, sėdintį prie durų ir gerianti vandenį.

Tamsta ieškot ko nors? — paklausė gražiu stipriu balsu. — Ar esat gal paklydęs?

— Paklydęs? O ne! Aš ieškau kalnų piemens Mendarto. Jis čia gyvena, taip?

Mergaitė dar labiau nustebo ir žengė žingsnį artyn, vis tebežiūrėdama didelėmis spindinčiomis akimis.

— Taip, jis čia gyvena, bet dabar jo nėra namie. Ką turite svarbaus pasakyti? Aš — jo duktė.

— Jūs jo duktė? . . . — ištarė nelauktai ir staiga pagalvojo sau vienas: — Tai šita buvo palikta sesers prieš aštuonetą ar dešimtį metų? Tai apie ją užsiminė širyt piemuo? . . .

Nesulaukdama atsakymo, ar skubiai keleiviui reikia pamatyti tėvelį, ji pridūrė:

— Esat iš slėnių, iš miesto atvykęs, tiesa?

— Tiesa — nusišypsojo jis susigriebęs ir instinktyviai perbraukė ranka per sutaršytus plaukus. — Esu slėnių gyventojas. Iš ko gi spėjote?

— Ak, iš daug ko. Ne tik plunksnos, bet ir giesmė skiria namų paukšti nuo miškinio.

— Šitaip! . . Vadinas, esu labai panašus į naminį paukštį. O vis tik, matot pati, nors ir naminis esu, sparnus turėjau laukinio, jei šiaipne-taip atplasnojau ligi čia. Na, bet palikime tai! . . .

Netęsdamas žodžių žaidimo, prisistatė kaip dera ir trumpai nupasakojo savo kelionę, nes mergaitė buvo protinga ir, nuostabu, gerai išaukléta. Kalbėjo be užuolankų, paprastai ir tiesiai, kaip visuomet.

Klausėsi atsidėjusi; svečio nuoširdumas ir tikslai sudomino ją. Paprašė sėstis, priėjusi arčiau padėjo nuimti kuprinę, kuri seniai svarino jo pečius. Kad jis kopiąs į viršūnę, tai gana gražu; visos kilnios sielos ilgisi kalnų. Ji irgi nepaprastai mėgtanti tokias kelionės, nes jaučianti, kaip kalnai drauge su kūnu ir mintis pakelia aukštyn. Beje, jis, turbūt, išalkęs ir gal ką nors užkąsiąs, gerai?

Užkūrė ugnį, išėjo, vėl grįžo, atidarė indaują, kažko ieškodama, ir pakeitė staltieses; pamačiusi čia pat beūkuriuojančią stirną, paėmė ją už ragų, paglamonėjo, paskui išvarė laukan.

Stojo tyla. Įsigilinusi savo ruošon, ji daugiau nesidomėjo svečiu. Ji net nepažvelgė, kai jis atidarė balandžio narvelį ir pasiūlė jam gerti.

— Tėvelis tuoj grįš? — paklausė dėl viso ko ir pagalvojo: — Ką aš jam sakysiu, kai grįš, ir ko gi aš čia atėjau? . . Gerai ryte sakė piemuo . .

— Jis grįš netrukus — atsakė švelniai ir paprastai — Jūs turite, be abejo, jam ką nors svarbaus pranešti, tiesa? Greičiausia turite jam laišką iš avių pirklio?

— Taip, kai ką svarbaus . . . Ne laišką, bet kitą dalyką . . .

Vėl tylėjo abudu. Pro atidarą langą dvelkė lengvas vakarų vėjas, nešdamas iš tolimų ganyklų silpnus vingiuojančius rago balsus; padaržėje mekeno iš nuobodumo vieniša ožka.

— O slėniuose ir mieste daug kartų esat buvusi? — klausė jis vėl, norėdamas ką kalbėti.

Mieste? Ak, tas miestas! . . . Ji buvusi ten daugelį žiemų. Gyvenusi pas tetą, mirusios motinos seserį, lankiusi mergaičių institutą; vėliau, tetos įkalbėta, mokiusis namų ruošos, siuvinėjimo ir muzikos. Bet — gėda jai ir prisipažinti — abu praktiškuosius dalykus užmetė, o domėjosi tik muzika ir knygomis. Tai ne labai gerai, ar ne? Visi dėl to ją peikę. Tėvelis iš karto smarkiai prieštaravęs tetai, vėliau noromis leidęs mokytis, nes ėmęs bijoti, jog, nemačiusi miesto ir žmonių nepanūstų ji ten apsigyventi. Vai, kiek blogo jis pripasakojęs jai apie miestus, kiek baisumų! . . . Bet to blogio ji perdaug nepastebėjusi. Tik miestų žmonės yra visai pamiršę save, teisingiau pametę save, ir vardan patogumų nepaprastai susidomėję regimais dalykais ir smulkmenomis. Beje, jie juokingai skuba, vėluojasi ir nuolat pyksta. Juk tiesa? . . .

Taip kalbėjo ji, porino, o svetys užkandžiaudamas stebėjo ją.

Buvo vidutinio ūgio, galėjo turėti 18 — 19 metų, ne daugiau. Kojos basos, plaukai juodi, ilgi, nusvirę sunkiomis kasomis ant liauno liemens. Veidas taisyklingas, kakta aukšta, balta ir lygi, akys tamsios, pilnos ugnies ir gilaus mistinio ilgesio. Kai užverdavo lūpas, rodydavos esanti pilna didybės bei paniekinimo aplinkumai, bet, vos imdavo kalbėti, toks nuoširdumas bei moteriškumas plaukdavo iš burnos, taip žaviai ir nedirbtinai pasukdavo veidą ir akis, jog rodėsi panaši į pasakų deivę. Apskritai, visoje jos esybėje tūnojo tyliai neatspėjama paslaptis, kažkas laukiama svajinga, kaip ir vienišoje ežero lelijoje, pražydusioje vandenų paviršiuje.

Paklausė jos vardo. Ji nusišypsojo ir nuostabiai žybtelėjo akimis. Vardas? Kam jis jam reikalingas? . . . Žmogus, kopiąs į Torpo aukštumas tikrai ryt poryt pamirš ji. Ar ne tiesa? Na, bet jei įdomu, štai — ji vadinasi Dona. Toks jos vardas. Svečio vardas visai neįdomu jai, gal įdomiau jo užsiėmimas.

— Gražus vardas —, tarė Steponas. — Pirmykštėje savo prasmėje jis reiškia dovaną arba teisingiau, davanos. Dovana tėvams, kalnams, pasauliui — tai labai prasminga. Atleiskit, o savo motiną ir seserį jūs prisimenate. Tiesa, kad jūs tūrėjot seserį?

Ji staiga nuliūdo, gražusis jos veidas apniuko migla; akys nusviro žemyn, sužvilgusios ašaromis. Sėdėjo valandėlę tyliai, dviem pirštais pešiodama skaros kutelius.

— Prašau dovanoti, — sušnabždėjo ūmai pakilusi ir netrukus dingo duryse.

Svečias nustebo. Kas gi atsitiko Mendarto dukrai? . . Ką bloga būtų jai pasakęs? . . . Tikrai nelaukta staigmena. O gal pasirodė žinąs daugiau negu rodėsi ir savo klausimu atnaujino apgijusią šeimyninę žaizdą? . . . Taip ir bus greičiausia. Vieniša našlaitė, matyt, ir dabar jaudinasi, kad jos sesuo liko siūlomąja gatvės preke.

O vis dėlto nuostabi mergaitė, galvojo pasilikęs vienas. Nuostabi, reta. Tiek gamtos, tiek dvasinio gajumo, tiek fizinio grožio dvelkia iš jos esybės. Šitokia užauga tik kalnuose, stepėse, miškų glūdumose arba uolėtose marių pakrantėse. Tai pirmą kartą jo sutikta tobula mergaitė.

Ak, varge! Bereikalo čia užsuko, visai be reikalo. Pririš širdį, pamils, blaškysis lyg paukštis šiltame pasidabruotame narve, ir koks to viso galas? . . . Jei ji atsakytų tuo pačiu, tada pradėtų jį kankinti — argi ne taip elgiasi pradžioje visos gudriosios mergaitės? — darytųsi nesuprantama, čia meili, gerutė, čia šalta išdidi, lyg grafienė. Be to, su moterimi viršūnių nepasieksi, niekuomet nepasieksi. Pusiaukelėje visuomet ji sustos, ims priekaištauti, kad daug ko nepasiėmė, su įgimtu atsargumu bei skepticizmu pareikš, kad verta dar apsigalvoti, pradės įrodinėti, kad toliau kopti labai nepraktiška . . . Vargše žmogeli! Mylėti ir vesti moterį kiekvienas protingas ir kvailas gali, bet nemylėti ir viską palikęs kopti vienatvėje į viršūnes — tik retas Ar ne dėl to visą amžių lieka viengungiais nevykėliai arba didžiosios asmenybės? Dora kūrybinga vienatvė daug kartų prasmingesnė ir kilnesnė už įprastąją draugystę su moterimi, mylint taip, kaip mylėjo milijonai ir rungtiniaujant, kaip galima daugiau išgauti malonumų vienas iš kito. Prisimena Juliją; iš jos daug ko išmoko. Ne, nepririš širdies, kartą tapusios laisva, neišmainys savo siekimų į greit išblėstančius psichofizinius pergyvenimus, lygiai kaip neiškeis lazdos į gabalėlį saldumyų.

Geriausia tuoj iš čia nešdintis, nedelsiant. Neatsiveikinti ir išeiti —

Užsidėjo kuprinę, čiupo keleivio lazdą ir šovė pro duris. Tik greičiau, tik toliau nuo ilgesingų akių, nuo kilpų auksinių! Kietas šiurpus jo vienatvės kelias, vienas juo ir žengs, nes neatsiras moters, kuri, pametusi minkštus pagalvius ir buto patogumus, lydėtų ji.

Jis jau kieme, jau vartuose. Tolumoje šviečia baltos viršūnės, virš jų laisvi arai skraido. Ramybė, giedra aplink, ir sieloje kažkas ilgesingai liūdna ir be galo didžia, kaip vienuolei peržengus ant visados vienuolijos slenksti.

Balandį savo užmiršo, jo nė nereik, mergaitė ji palesins ir paleis. Tepraneša jis pirkliui, kad jo kelionė vyksta laimingai.

Už vartų trupūtį stabtelėjo. Pasitaisė, suveržė batus, atsikvėpė. Kai pasuko akis vėl į taką, priešais, ne per toli, pamatė lyg iš žemės išdygusį senį, ilgą žilą barzdą, neaukšto ūgio, trijų šunų lydimą. Drąsiai ir grėsmingai jis žengė į jį, leisdamas dūmų kamuolius. Smaila skrybėlė ir išmarginta meistro lazda aiškiai bylojo esant patį šeimininką.

— Va, va, aure, naujas teplioriaus palaidūnas, it išalkęs vilkas! . . . Kas daros, namie nesant! — murmėjo dar iš tolo piemuo. — Spėjo užaugt mergaitė! . . . Ei, ei, tu ten! — riktelėjo įtužęs. — Nesuk šonan ir nebandyk bėgti! Eikš artyn, galgone, šnektelsim.

Gaišti nebuvo ko. Reikėjo arba ką nepaprasto pranešti arba dumti į šlaitus ir būti šunimis užpiudytam. Greit sumojęs padėtyje, jis taip pat drąsiai žengė į senį ir, visai nemeluodamas, riktelėjo.

— Sveikas, tėve! Esu banko buhalteris iš miesto, kopiu į aukščiausią Torpo viršukalnę. Grįžęs žemyn, noriu visam laikui pasilikti, čia, kalnuose, nes miesto ir jo žmonių netenčiu, kaip apkrėstųjų. Sakyk, melžiamas, ar sutiktum priimti mane iž piemenį. Dirbsiu sąžiningai.

Senis nustebo, net išsižiojo. Na, ko-ko, bet šito niekuomet nesitikėjo ir niekuomet, per visą gyvenimą, negirdėjo iš miesto žmogaus Nepažįstamojo balsas ir akys sakė, jog žodžiuose klastos nėra.

— Chi . . . — sumurmėjo jis. — Kaip, už . . . už piemenį? — ir jo didelė kukavinė pykė nusviro, neišleisdama nė vieno dūmo.

•

Negreit patikėjo piemuo svetimu žmogumi. Savo amžiuje jis buvo tiek kartų apgautas ir tiek matė blogų dalykų, prasidedančių labai gražiai, kad įprato būti visuomet abejingu. Be to, ar pirmą kartą sutinka jaunus ir pusamžius žmones, kurie sakosi kopią į pavojingąsias viršūnes, tuo tarpu slampinėja paslaitėse, ieškodami gražių vaizdų ir gydydami pairusius nervus.

Reikalą nulėmė javų pirklio laiškutis. Šį dokumentą Steponas atsitiktinai rado apatiniame švarko kišeniuje ir nudžiugęs paklojo atkariam seniui po akiniais. Pirklys ten rašė apie savo sveikatą, kuri, dėkui Dievui, tuomsyk esanti tvirta ir apie galutinį pasiryžimą kopti į aukštumas, skiriant išvykimo diena praeito sekmadienio rytą.

Senis pažinties su pirkliu neturėjo, bet girdėti apie jį buvo girdėjęs ir žinojo, kad tai garbingas žmogus, pasiturįs, ir pusė kalnų gauna iš jo duoną; asmenybe su bet kuo nepra-

(nukelta į 7 psl.)

KALNŲ SVEČIAI

(atkelta iš 6 psl.)

sidės, tai aišku. O kad nepasiekė jis šitos vietos, tai greičiausia dėl dieglių šone ir skrandžio negalavimų, argi ne taip? . . . Seniui buvo atsakyta kad taip: dėl dieglių ir dėl nuolatinio troškulio neatvyko čia pirklys, ne dėl tinginystės ar nenoro.

Steponą paprašė pasilikti. Staiga juo ėmė domėtis. Vą, jei jis jaučiąsis pavargęs ar šiaip negaluojąs, sviečiamas pagyventi ilgėliau, kad ir keletą dienų. O balandžio nereik laleisti, ne, ne, kam to, jis atstovaus pati pirklį ir viršūnes turįs paliekti pėsčiomis. Geras paukštelis šitas balandis ir vargšas jo šeimininkas, ak, jau, ak.

Toliau buvo kalbėta apie šį bei tą, apie orą, avis ir ožkų sūrius, bet dėl naujojo kandiddato į piemenis neužsiminta. Prityręs senis tai laikė paprastu miestiečio įkarščiu, kuris už poros savaičių išblės, kaip įsiliepsnojęs pakulų kuodelis. Steponas priešingai, nė nemanė svyruoti. Už vartų žybtelėjusi mintis tolydžio įgavo jėga bei prasmę, virsdama tvirtu sprendimu: pasiekus viršūnes ir, grįžus žemyn, likti visam laikui kalnų gyventoju, laisvu žmogumi, be rūpesčių žvelgiančiu į stebuklingąjį Dievo pasaulį.

Prietemoje juodu rūkė kvepiantį miesto tabaką ir klausėsi Donos smuiko. Mergaitė ilgai svyravo, ar verta jai šį vakarą groti, ar nebus tai iššaukimu ir pasirodymu, bet keli rūstoki tėvo žodžiai privertė ryžtis.

Stygų balsai, toki liūdni ir ilgesingi, toki laukiniški, negirdėti, pažadino keleivio sąmonėje įmigusias subtiliąsias mintis, kurių, rodėsi, jis niekuomet neturėjo, čia pat suteikė joms sparnus ir paleido skristi. Kalnai jau snaudė, lyg nuvargę milžinai, bedugnės ir tarpekliai dangstėsi miglomis, o žvaigždžių blykčiojimai, begaliniai tolimi ir aštrūs, vertė neramią sielą galvoti apie žmogaus būties menkystį bei tragiką ir lyginti save su žvėreliu didžiulame aptvertame rezervate, kasdien matančiu laisvę nelaisvėje.

Išrūkęs pypkę, piemuo užsnūdo. Buvo tylu, čirškė žiogai, o pro atvirą langą taksėjo laikrodis. Mergaitė daugiau nebegrojo. Ji žiūrėjo į miegantį tėvą, paskui švelniai pažadino ji tardama:

— Tėveli, metas jums gulti, rytą taip anksti keliate.

Senukas prabudo, sugriebė pypkę ir pakilęs iš lėto nukiūtino trobon. Duktė nusekė įkandin ir, užžiebusi žvakę, pataisė patalą. Tėvui užmigus, grįžo atgal. Kurį laiką juodu tylėjo, žiūrėdami į atslenkančią naktį. Staiga mergaitė tarė:

— Ak, kad tamsta žinotum, kaip man kartais neramu, kaip liūdna... Gyvenimas toks nesuprantamas. Tik ne miesto ir žmonių ilgiuosi, ne, mieste man dar neramiau, tikėkit.

— Atydžiai klausiaus jūsų muzikos ir daug ką atspėjau, — pasakė jis, žiūrėdamas tolumon. — Turite gilią, jautrią sielą, Dona. Dovanokit, šis dalykėlis tai jūsų mėgiamiausias?

— Ak, ne. Turiu kur kas geresnių. Jei bus progos ir noro iš jūsų pusės, pagrosiu ryt. Taigi . . . Kaip čia jums pradėjus, ką norėjau . . . Aš taip retai turiu su kuo pasikalbėti. Jūs mane suprasit, na, bent neišjuoksit, tiesa?

— Ne, niekuomet. Kalbėkit! Man džiugu girdėt jus kalbant.

— Na, matot, — tęsė mergaitė, — kasdien man kyla įvairių minčių ir pasiryžimų. Įdomu, kaip jūs į tai pažiūrėsit. Kartais noriu stoti vienuolynan ir tik ten smuikuoti Dievui savo sielos jausmus, kartais vėl galvoju likti vieniša atsiskyrėle ant aukštų uolų savo nuosavame namelyje. Dažnai ima noras grįžti miestan, išmokti ypatingai šauniai groti ir keliauti per pasaulį, keliant ir guodžiant žmonių širdis. Bet visų dažniausiai galvoju apie mirtį. Mirti jaunai, kada dvasia taip laki, taip skaidri, kada mintys dar nepriaugusios prie žemės — mano svajonė. Melsdamosi aš visuomet prašau Dievulio greitos ir gražios mirties.

Nežymiai stebėjo kalbančią. Buvo atvira, nuoširdi ir tokia švelni dabar; išdidumo ženklai dingę. Tėvo elgesys, matyt, padrąsino ją, ir ji geidė išsikalbėti draugiškai sielai.

— Taigi, štai, patarkit ką man daryt, — klausė ji ir pakreipė savo liūdną veiduką į svečią. — Vedybos mane nežavi, o tėvelis sakė netrukus išrinksiąs man vyrą. Na, leiskim, aš ištekėsiu. Ir kas toliau? Virsiu pietus, plausiu grindis, susitiksiu su kaimynėmis paplepėti, kentėsiu dėl atšalusio vyro, kuriam pamažu nusibosiu, verksiu slapčiomis dėl jo neištikimybės; girdėsiu jo priekaištus, leisiu pasaulin ainius, kad šie vėl pradėtų tą patį iš naujo. Teta man daug ką pasakojo, be to, mačiau ir pati... Mano draugės, kalnų ir slėnių mergaitės, slapčiomis viena kitai šnabžda, kad moters laimė ir tikslas — meilė, vedybos, vaikai. Aukštos miesto ponios irgi ne kitaip galvoja, juk tiesa? Išgirdusi tai, aš visuomet pasijuntu pažeminta ir sugėdinta. Kodėl — nežinau. Gal dėl to, kad nieko kito šalia nepastatoma, ir šisai „tikslas", ši „laimė", lieka priverstinu moters dalyku — jos „tikrąja ir subtiliausia prigimtimi", jos vienintelių garbingu pašaukimu. Tai be galo baisu, nes tai vergija. Nesupykit, jei prisipažinsiu, vyrai man labai neįdomūs ir blaurūs, ypač tie, kurie ateina su savo meile, su lipšniais žodžiais, parinktais tik moteriai, su šauniu ilgesiu, skirtu tai valandai. Aš noriu, kad į mane prabiltų kaip į žmogų, ne kaip į trapų drugelį, aš noriu, kad kalbėtų su manimi apie viską, ne vien tik apie gražius menkniekius. Gimnazijoje būdama, įsimylėjau vieną mergaičių aukštinamą vyriškį. Jis buvo šaunus ir man patiko; mane jis irgi labai mylėjo. Bet įvyko klaikus nesusipratimas. Vos ėmiau jam patikti, staiga iš jo kalbos pajutau, jog esu laikoma retu brangiu žaisleliu, silpnu sutvėrimėliu, kuriam laikinai visur reikia pataikauti ir duoti pirmenybę, it pradedančiam vaikščioti kūdikiui: Niekuomet jis su manimi nesvarstė sunkių klausimų, nerišo problemų, tuo tarpu su draugais, žinau, tai darė. Man skyrė lengvas kalbeles, paįvairintas juokais ir anekdotais. Pasijutau begaliniai įžeista. Kartą, po trumpo pasiaiškinimo gatvėje, palikau jį nustebusį ir, parbėgusi namo, verkiau kiaurą naktį. Verkiau savo baisaus moters likimo. Iš tiesų, ar kenčia kas tiek pasaulyje, kiek moteris, ir ar yra tragiškesnė savo prigimtyje kitos žemės esybės dalia, kaip moters?!... Tik visa milijonų moterų laimė, kad jos šito nepajunta visoje pilnatvėje ir neprašoksta savosios moteriškosios prigimties.

—Romanų daugiau neskaitau, nes ten nuo seno kartojama tas pats, kas kartojasi gamtoje. Atrodo, lyg menas neviršytų gamtos. Perskaičiusi romaną, kažkodėl pasijuntu menkesnė ir suniekinta. Tik retas kūrinys guodžia dvasią, pakeldamas ją aukštyn, o ne žlugdydamas, įduodamas lazdą išbristi iš pelkės, o ne tyčiodamasis iš žmogaus susipuvininmo ir kasdienybės.

Nutilo. Krūtinė neramiai kilnojosi, o galva pasviro, tartum ieškodama paguodos. Buvo graži, be galo graži, tačiau sykiu tolima, kaip naktie žvaigždė.

Nuostabi mergaitė, vėl dingtelėjo jam mintis. Panašios dar niekuomet nebuvo sutikęs, niekuomet. Iš tiesų, tai retas gamtos ir Dievo žaismas, kad išmintis eitų kartu su grožiu, lygiai kaip svarus turinys su grakščia forma. Ar ne tokios įkvepia poetus nemirtingiems kūriniams, ar ne dėl tokių nugalimos sunkiausios kliūtys ir įvykdomi žygiai, ar ne už tokias kildavo senovėje karai?

Toli, tamsoje, sušvitėjo ugnis; gretimais blykstelėjo antra, po valandėlės kitoje pusėje trečia. Tai piemenų laužai. Jie verda ten greičiausia katiliukuose žirnienę ir šildosi sutūpę vėsioje naktyje.

— Žinau, ko ieškai ir dėl ko kankiniesi, — prabilo žemu balsu Steponas. — Tu ieškai gyvenimo prasmės. Štai visa tavo paslaptis. Tu netiki daugiau visokioms „laimelėms", kurias turi susikūrę milijonai moterų bei vyrų ir kurias su įkvėpimu aprašinėja savo knygose rašytojai, drebėdami dėl populiarumo ir uždarbio. Tu nepripažįsti begalinio ir beprasmio kartojimo, kaip tai daro peteliškės arba blezdingos, kraudamos nuo neatmenamų amžių pastogėse lizdelius ir perėdamos mieliausius vaikelius. Tu nori kopti aukštyn. Nori kūrybos ir originalumo. Čia tavo nerimo priežastis, čia „savotiškumas", stačiai nesuprantamas ir juokingas tūkstančiams „normalių-jų".

— Gal ir taip, — tarė mergaitė, atkreipusi jo pusėn veiduką. — Gal ir atspėjai. Bet pasakyk, kur toji žmogaus laimė ir prasmė. Kur jas rasti?

Esu įsitikinęs, kad laimės kaip tokios iš viso nėra. Ji tik išdava pasiekto ar teisingai siekiamo žmogaus tikslo. Aš, leiskim, jaučiuosi šiek tiek laimingas, kai galiu kopti į viršūnes; kai jas pasieksiu, gal būt liksiu visiškai laimingu. Visos kitos vargšų žmonių laimės tėra paprastas miražas. Jos tokios trapios ir viendienės; čia tu laimingas, čia jau ryt — poryt visiškai nelaimingas. Ne be reikalo patys žmonės sutartinai kalba, kad laimė ir stiklas greit dūžta. Žmogaus gyvenimo prasmė — išsivadavimas iš slėnių ir sudvasinimas medžiagos. Medžiagos sudvasinimas — ar per meną mokslą, ar per religiją, ar per tobulos asmenybės sukūrimą, ar ypač per beatodairinį kūno pajungimą dvasios reikalams, kaip tai atsitinka su atsiskyrėliais ir šventaisiais — yra pats nuostabiausias vyksmas šiame regimame pasaulyje, pranokstąs naujų žvaigždžių kilimus, ir galimas tik Dievui ir žmogui. Bet tai reikia pačiam „atrasti", būtinai pačiam „atrasti". Panašius žodžius esu retkarčiais girdėjęs iš šalies, bet jie nedarė man jokio įspūdžio, kol sunkiai ir pamažu iš naujo suvokiau jų prasmę.

— Kokie sprendimai! — atsiliepė šypsodamasi mergaitė. — Jie šiurpesni ir už manuosius. Bet, saykit, meilė, tikroji meilė, nieko nepadeda žmogui. Apie ją jūs nė žodžio.

— Meilė! . . . — atsiduso jis, nusvarinęs galvą žemyn. — Dieve, kiek maža yra širdžių, kurios pajunta tikrosios meilės blykstelėjimą arba tolydų jos atgarsį kitoje širdyje . . . Taip, ji daug padeda žmogui: guodžia ją, praskaidrina sielą, gelbsti vienatvėje. Ji — tasai dviašmenis kirvis, kuris prakerta tamsiame name langą į nuostabiai gražų pasaulį. Tik, deja, tąjį pasaulį pasiekti jau ne meilės darbas. Meilė čia bejėgė. Kas daro kitaip — klysta ir suprofanuoja pačia meilę.

Štai dėlko jį pradžioje laki ir žibanti, o gale beveik visuomet purvina ir pasenusi.

Blankus mėnulio piautuvas iškilo virš rytinės kalnų virtinės, primindamas atėjusią naktį. Laikas buvo ilsėtis.

— Tikrai žadat tuoj apleisti mus? — klausė ji, pakildama nuo suolelio ir užmesdama gražiąsias kasas ant pečių. — Nepasiliksit nė vienai dienai?

— Dėkoju už vaišingumą, bet ryt turiu išvykti. Negražu iš keleivio virsti pramogų ieškotoju.

— Ryt . . . — pakartojo mergaitė ir nutilo valandėlę. — Na, žinot . . . paimkite ir mane drauge. Gerai? Kalnų laipiojime aš nusimanau šį tą praktiškai, sunkenybe nebūsiu. Kiek kartų pati viena norėjau kopti į viršūnes, bet vis nedrįsau . . .

Nustebęs pažvelgė į ją. Argi ji juokautų? . . . Tamsus, naktles šešėlių pridengtas veidas žiūrėjo rimtas ir nuolankus, laukdamas atsakymo; rankos aptiestos skara ir sudėtos lyg prašymui. Ne, ji nejuokavo, ji negalėjo dabar juokauti.

— Dona, tu... — ištarė netikėtai mergaitės vardą ir prisilytėjo jos rankos. — Kalbi tu rimtai? . . . Na, žinoma aš sutinku. Ir mintin man neužėjo, kad drauge su manimi keliautum, niekad nepagalvojau. Tu esi tokia nuostabi reta mergaitė, Dona.

— Ačiū, bet apie tai nekalbėkim, — kiek sumišusi atsakė ji. — Vargu, ar dalis tų žodžių man dera. Taigi sutarta slėnių svety, taip? — ir ištiesė jam baltą mielą rankutę. — Belieka prašyti tėvelio sutikimo. Vai, vai, su juo, tuo mano tėveliu, dabar bus tikras vargas.

*

Pusryčių metu ji tuoj atskleidė tėvui savo ketinimus. Senis nesupyko ir kas keisčiausia. nenustebo; rodės jis seniai laukė tokių dukters žodžių.

— Girdėjau vakar judviejų pasikalbėjimą, — tarė iš lėto, padėdamas šaukštą ir šluostydamasis balta skarele barzdą, — klausiaus ilgai prie atviro lango, na, ir ką gi: nors ne viską suvokiau ir ne visi žodžiai

Ekrano margumynai

Ausys ir nosis daro karjerą

Hollywoode ne vien tik grožiu ir puikia vaidyba pasiekiama populiarumas. Yra daug atsitikimų, kad atskiri filmų aktoriai tapo populiarūs jų išvaizdos ypatybių dėka. Štai Jimmy Durante karjerą padarė savo nosies dėka ir jis deda visas pastangas išlaikyti senąją savo nosies formą ir ypatingą jos spalvą. Mike Mazurki, pasižymėjęs filmo „Nusikaltimas eina prie galo" gangsterio rolėje, buvo angažuotas filmai vien dėl savo didelių storų ausų. Kai jis ekrane pamatė savo ausis, nutarė ko greičiausiai padaryti operaciją ir atsikratyti jomis. Tačiau tai jam nepadėjo, ir sekančiame vaidmenyje jis turėjo vaidinti su prilipintomis senosios išvaizdos ausimis.

Sena meilė nerūdyja . . .

Amerikiečių filmų žurnalas „Box Office" paskelbė kino lankytojų apklausinėjimo duomenis, pagal kuriuos išvedė labiausiai mėgiamus amerikiečių filmų aktorius. Palyginimui duodami Amerikos ir Berlyno rezultatai. Ir vienur ir kitur pirmauja Bing Crosby, antruoju Amerikoje eina Clark Gable, kai tuo tarpu Berlyne Charles Boyer; Gary Copper Amerikoje liko trečiuoju, o Berlyne — Charles Chaplin. Iš moterų Amerikoje pirmauja Ingrid Bergman, Berlyne — Ginger Rogers; Claudete Colbert ir vienur ir kitur stovi antroje vietoje; trečiąja Amerikoje eina Olivia de Ravilland, o Berlyne — Rita Hayworth. Taigi, Berlyne vis dėl to vyrauja senosios žvaigždės. Gal dėl to, kad iš naujųjų šiuo metu rečiau kas matoma. Charakteringa taip pat, kad labiausiai pageidaujamos filmos Berlyne yra prieš eilę metų suktos „Tarantella", „Maištas Bounty laive", „San Francisco" ir kt., kurios prieš dešimtį metų kėlė publikos susižavėjimą ir simpatijas jų aktoriams.

Paslaptingieji margučiai

Vaikystės laikais, dar prieš anąjį karą, pas mano tėvukus gyveno kampininkė senutė Marė Dambrauskienė, buvusi baudžiauninkė. Nuo išgyventos baudžiavos, sunkaus darbo ir amžiaus naštos buvo palinkusi, bet dar gyva ir judri senutė. Kas rytas nubėgdavo į bažnyčią mišių išklausyti, nors nebuvo davatka. Jos vyras buvo seniai miręs, o abu sūnūs taip pat anksti pasitraukę iš gyvųjų tarpo. Vieną liga pakirto, o kitą, mišką kertant, griūvantis medis nutrenkė. Likusi vienui viena, senutė nepalūžo ir elgetauti nenuėjo. Vertėsi verpimu. Ūkininkai iš kaimų apversdavo ją įvairiais verpiniais ir senutė Marė ištisas dienas prasėdėdavo prie ratelio.

Senutė Marė mokėjo įvairiausių pasakų, legendų, dainų mįslių, patarlių, priežodžių ir burtų, todėl mes, vaikai, ją mėgome ir dažnai apsupę jos ratelį, klausydavomes jos pasakojimų. Įdomiai papasakodavo ir iš baudžiavos laikų, kuriuos senieji žmonės pas mus „lažais" vadindavo.

Labiausiai senutė Marė susidomėdavome Velykų metu. Ji mokėjo kuo gražiausiai vašku marginti margučius. Šiame mene ji neužsileistų jokiam dailininkui. Ypač gražiausiai ir rūpestingiausiai įvairiomis gėlėmis arba ornamentais išmargindavo tris margučius ir juos nudažydavo gelsva, juoda ir rusva spalva. Ta pačia spalva ir daugiau nudažydavo.

Didžiojo Šeštadienio vakare, kai šventoriuje suūždavo būbnai, senutė Dambrauskienė pasiimdavo savo visus tris gražiausiai išmargintus margučius, atsargiai įsivyniodavo į švarų skudurėlį ir jais nešina išeidavo į bažnyčią. Anais metais kasmet mūsų bažnyčioje paliai Kristaus Karstą būdavo pastatomas krepšys, į kurį moterėlės kraudavo savo gražiausiai mergintus margučius — Velykų dovaną bažnyčiai.

Senutė Dambrauskienė iš lėto ir maldingai priartėdavo prie Kristaus Karsto, priklaupdavo, persižegnodavo, iš skudurėlio išvyniodavo savo atsineštus gražiuosius margučius ir juos atsargiai sudėdavo į krepšį. Visus tris greta vienas kito. Kairėje rausvąjį, viduryje gelsvąjį ir dešinėje juodąjį. Įdėjusi pataisydavo, kad jie tvarkingai ir dailiai gulėtų. Dar pataisydavo kitų įdėtus margučius, netvarkingiau gulinčius.

Atidavusi savo auką, vėl persižegnodavo, pasimelsdavo prie Kristaus Karsto ir nueidavo sėsti į suolus. Juose prasėdėdavo besimelsdama visą naktį, kol tik pasibaigdavo Velykų ryto pamaldos.

Taip kasmet atlikdavo savo velykines tradicijas paaukodama prie Kristaus karsto po tris margučius. Kadangi kasmet vis tos pat spalvos ir tokia pat tvarka sudėdavo į krepšį savo margučius, jau paaugę mes susidomėjome ir pradėjome klausinėti senutę Dambrauskienę, kodėl ji aukojamus margučius nenudažo kita spalva ir kodėl vis po tris. Nei daugiau, nei mažiau.

Senutė savo didelėmis akimis valandėlę žiūrėjo į mus ir paglostė mūsų galvas.

— Vaikučiai, perjauni esate. Ne viską suprasite. Taip darė mano amžiną atilsį motinėlė taip darau ir aš. Tik mirdama, jums tai paaiškinsiu. Tuomet būsite dideli, viską suprasite.

Daugiau klausinėti nebesiryžome. Toji jos auka mums atrodė labai paslaptinga, pilna pranašysčių ar burtų. O senutė Dambrauskienė neretai mums pripasakodavo ir gražių pranašysčių, simboliškai surištų su Velykomis ar kitomis progomis.

Prie Velykų ryto stalo drauge su mūsų šeima sėsdavo ir senutė Dambrauskienė. Ji buvo įdomi visur, o taip pat ir prie stalo. Pirmiausia iš lėkštės pakeldavo rausvąjį margutį ir kreipdamasi į mus, vaikus, prabildavo:

— Vaikučiai! Aušrelė sužibėjo, vieversėliai sučiulbėjo. Sumušim po pirmą, kad mūsų žemelė būtų visko pilna.

Pirmąjį margutį sumušus ir suvalgius, senutė Dambrauskienė pakeldavo gelsvąjį:

— Saulutė patekėjo, Velykų žvangučiai sužvangėjo. Sumušim po antrą, kad mūsų žemelė būtų šventa.

Senutės gražių žodžių paraginti, su nuotaika mušdavome antrąjį margutį ir skubėdavome jį suvalgyti, laukdami, kada ji pakels tretįjį. Senutė atidžiai žiūrėdavo į visus valgančius. Kada paskutinysis prarydavo savo kąsnį, ji pakeldavo juodąjį margutį:

— Mūsų žemelė juoda, vargeliais išvaguota. Sumušim po trečią, kad Dievas duotų visiems sveikatą.

Tos pat spalvos ir ta pačia tvarka margučius sumušdavome, kokia būdavo jos sudedami prie Kristaus karsto. Toliau Velykų pusryčiai tęsdavosi paprastai, be jokių senutės oracijų, pasirenkant kiekvienam pagal savo skonį ir apetitą.

Senutė Dambrauskienė mirė, bet jos velykinių margučių paslapties neteko sužinoti, nors ir buvo pažadėjusi mirdama pasakyti. Ar toji paslaptis turėjo kokį nors ryšį su religiniu įsitikinimu, ar ką nors tautiškai simboliško. O gal bendro ir panašaus su pasakytomis prie Velykų stalo jos mintimis. O gal ką nors iš ano senojo meto burtų. Mirdama ji tos paslapties nebegalėjo niekam pasakyti, nes mirė vienui viena palikta.

1915 m. pavasarį vokiečių kariuomenei užėmus mūsų miestelį, senutė Dambrauskienė, kopėčiomis belipdama ant namo aukšto kažko pasiimti, paslydo ir nukritusi vietoje užsimušė. Kadangi dėl karo veiksmų daugumas gyventojų buvo toliau nuo savo namų pasitraukę, tai trūko vyrų jai palaidoti. Likusios kelios moterėlės, jos kūną įsidėjusios į rankinį vežimėlį, be jokių bažnytinių iškilmių nuvežė į kapus palaidoti. Neskambėjo nė varpai, nes ir jie buvo karo sunaikinti. Vienas jų, bekrisdamas iš išdegusio bažnyčios bokšto, įkliuvo lange ir apvirtęs graudžiai žiūrėjo į dangų, lyg šaukdamasis pagalbos.

Senutė Dambrauskienė nusinešiu į kapus daug ką įdomaus iš mūsų praeities. Ano meto mūsų spaudos paragintas, jos ir dar kelių senelių daug pasakų, legendų ir kitokios mūsų liaudies kūrybos buvau užrašęs. Karo veiksmams priartėjus, tą visą medžiagą drauge su savo knygomis buvau užkasęs darže į žemę, kad, namams degant, išliktų. Likimas lėmė atsidurti tremtyje Rytuose. Kai po trejetos metų sugrįžau, savo paslėpto dvasinio lobio neberadau. Iš likusių gyventojų sužinojau, kad vienas vokiečių kareivis, aptikęs darže judintą žemę, atkasė mano paslėptas knygas ir rankraščius, tikėdamasis rasti ką nors iš brangenybių. Nusivylęs radiniu, užpyko ir įsiutęs išmėtė po visą daržą knygas ir surinktos tautosakos rankraščius ir viską durtuvu subadė.

St. Sirvys

mano širdžiai prieplaikūs, ale svečias yra rimtas žmogus ir mūsų garbiam duonos statytojui, gėdos nepadarė. Ne, ne. Ėė, ar ne iš karto aš sakiau, kad tokia ypata, kaip javų pirklys. su visokiais brakonieriais nesusidės. Na, atpenč. ir... ir tu, mano vienatine dukrele, oho, išgirdau girdėjau, kaip moki tu aukštai čiulbėti. Nemislijau, nemislijau. Hm, kam gi tylėjai ligi šiol, kam nesisakei nieko, vaike? Geidauji į vienuoliją — stok, meiliji viena gyventi ant uolų — gyvenk. Tai vis gerai ir tinka kalnų papročiams. Tik nenoriu, kad liktum nusitepusia miesto šmėkla gar kokia pliuške karčiamų pamaiva.

Steponas, susigūžęs ir nekalbus, tylėjo visą laiką, tartum laukdamas smūgių.

— Tai kaip, tėveliuk, leidi mane, ką? — ištarė linksmai mergaitė ir prisiglaudė prie tėvo peties.

— Ar leidžiu?... Chi, kodėl gi neleisti. Pasitikiu tavimi, pasitikiu ir svečiu: palipėję į viršūnę, vėl grįšita žemyn, kaip gi, nenudausiosita kažkur palikę mane vieną. Ot, į slėnius — jau ne, ten tai kitas reikalas, dukrele mano. Iš ten niekas negrįžta atgal, o jei grįžta, tai sugadintas ir niekam nevertas.

— Dėkoju už gražius žodžius, tėve, — prabilo Steponas. — Jūsų dukterį saugosiu nuo pavojų ir nelaimių, kaip savo akį. Žinot patys, jos neprikalbinėjau, neviliojau, tačiau jei pati eina, aš be galo džiaugiuosi. Į mano mažutį, kalnuose atraštą, laimės indelį, jį įlašins keletą stebuklingų lašų.

— Hm... va kaip... vėptelėjo senis ir ramiai žiūrėjo į bėgiojančią lėkštėje musę. — Klausyk, jeigut viernai man ten kalbėjai vakar ir tikrai grįžęs liksi mūsų piemenimi, tada pamatysim, o kaip, tada pamatysim... gal būt palaiminsiu abu bendram gyvenimui. Ūkis, karvės, avių dvi kaimenės — ar ilgai užteksiu jėgų vienas?...

Mergaitė nuraudo, lyg vyšnia, ir akutes nuleido. Steponas gi žiūrėjo šypsodamasis į senį, retkarčiais pritardamas:

— Taip, tėve taip... Dėkoju jums, dėkoju.

Kai gerai pasirengę, balandžiu nešini, juodu išėjo pro vartus, buvo jau priešpiečiai. Pūtė vėjas, ir juodas debesis laikė apniukęs dangaus dalį.

*

Nuo tuo laiko niekas daugiau jų nematė. Nesulaukė nei senis piemuo, nei slėniai, nei garsusis Kredito bankas Liugino aikštėje. Beje, pirklys netrukus gavo per savo balandį laišką tokio maždaug turinio:

„Pasiekėva aukščiausią viršūnę, jaučiavos laimingi. Atgal grįšti nemanova. Slėniams ir kalnams siunčiame linkėjimus. Sveikinkit Donos tėvelį, kalnų piemenį Mendartą. Steponas ir Dona."

Laiškutis veikiai atsidurė ant piemens stalo nes pirklys susižinojimo reikaluose buvo išradingai skubus. Ilgame savo prieraše senasis komersantas gyrė ir barė Steponą, nepamiršdamas pridurti, kad nuo šiol dar labiau papiginąs kalnų gyventojams rugių ir kviečių. kainas, jei tik, žinoma, bus perkama didesniais kiekiais.

— Ak, Dieve, — atsiduso šypsdomasis senelis. — Tai visai dar nebaisu, visai nebaisu, kas čia darosi. Susisiekiu gi tuoj. Jei tik juodu ilgiau užtruks, aš pats bandysiu ligi ten.

(Pabaiga)

Mūsų krepšininkai pasižymi Kanadoj

Geraldton'e išeinąs kanadiečių laikraštis „Times Star" str. „Jaudinančioje krepšinio kovoje lietuviai sumuša vietinę rinktinę" puikiai atsiliepia apie mūsų krepšininkus Kanadoje. Straipsnyje rašoma:

Per 100 krepšinio mėgėjų susirinkę Aringtono aikštėje, nežinojo, ką atneš susitikimas tarp Geraldtono „All Stars" ir iš Longlac atvykstančios buvusių DP komandos.

Aukšti liekni ir savimi pasitikį 7 lietuviai, gražioje krepšinio uniformoje (su numeriais ant megztinių) pasirodė aikštėje. Kai teisėjas Johnny Velianoff sušvilpė, praneš damas rungtynių pradžią, lietuviai susikibę ratukan gimtąja kalba sušuko šūkį. Penki komandos žaidėjai nuoširdžiai paspaudė savo priešininkams rankas ir rungtynės prasidėjo.

Per kelias pradmės sekundes, kol Geraldtono žaidėjai užėmė pozicijas, lietuviai keliais tiksliais greitais padavimais įmetė pirmąjį krepšį. Per penkias žaidimo minutes svečiai laimėjo dar 8 taškus, o vietinė komanda vis dar tebesistengė pramušti akmeninę lietuvių gynimosi liniją. Galutinė 80-36 pasekmė lietuvių naudai aiškiai įrodė kad jie pranašesni už vietinę komandą. Jie viršijo visose srityse, kur Geraldtono žaidikai žaidė nepatenkinamai — pasuotės, metimai į krepšį, gynimas, geras komandos susižaidimas ir bendras pajėguma buvo lietuvių rankose.

O. Mickūnas, garbanotas centro puolikas, pasiekė impožantišką 36 taškų sumą ir dalyvavo savo komandai laimėjimą nelančiuose veiksniuose. Antrame puslaikyje M. Panavas, mažiausias iš komandos, gerai pasirodė eilėje prasiveržimų, kad laimėtų daugiau ar mažiau pagal savo užsibrėžtą tikslą. Jis pelnė 19 taškų.

Longlac komandos (lietuvių — Red.) gynimas buvo dar įspūdingesnis už puolimą. Žaizdami zona, ne vyras prieš vyrą, kaip vietiniai žaidėjai, jie neišleido All Stars komandos iš savo pusės ir vertė mėtyti iš toli. Puiku buvo stebėti ilgus greitus lietuvių žingsnius, tikslius kamuolio padavimus ir gerai apgalvotus derinius. Atsimenant, kad jie nebuvo žaidę jau šešius mėnesius ir teturėjo tik porą valandų treniruotės, žaidimas buvo geresnis, nei buvo galima tikėtis.

Trumpam laikui pirmame rungtynių ketvirtyje atrodė, kad All Stars neturės galimybės laimėti taškų. Antrame ketvirtyje pradėjo mėtyti iš toli, ir šis metodas padėjo sušvelninti skirtumą. Kėlinys 38-17 Longlac. Antrame puslaikyje vietinė komanda bandė pradėti žaidimą, tačiau tuo tik sudarė svečiams galimybę, daug kartų prasiveržti. Nors visa All Stars komanda žaidė su dideliu atsidėjimu, lietuviai ją nugalėjo.

Mūsų miesto komandoje žaidimą vedė Ted. Velliamff, kurio taiklūs tolimi metimai užtikrino pralaimėtojams 14 taškų. Jis taip pat gavo ir daugiausia baudų 7 (ar daugiau). Tačiau nei vienas vietinių žaidėjų neturėjo progos tikrai pasirodyti. Atsigriebimo rungtynes bandoma suruošti po 2-3 savaičių. Lietuviai, kurie visi dirba apie 24 mylias nuo Longlac, pareiškė, kad jiems perbrangiai kainuoja atvykimas į Geraldtoną. Jiems reiktų patiems mokėti kelionės, maisto ir nakvynės išlaidas ir dar nustoti 2-3 dienų uždarbio.

Už Longlac žaidė ir taškų pelnė: Mickūnas 35, B. Karalius 9, Mikoliūnas 11, Skebeikis, Ludis 6, Panavas 19.

Lubino pasisekimai JAV

Žymusis mūsų krepšininkas Pranas Lubinas, kuris nuo 1940 metų vėl gyvena Jungtinėse Amerikos Valstybėse, nežada mesti savo pamiltos sporto šakos. Jis vis dar žaidžia savo senoj "20th Century-Fox Basketball Team" komandoj filmų mieste Hollywoode ir nė kiek nenusileidžia jauniesiems, nors jam dabar jau 37 metai. Jo komanda pernai geriausių JAV komandų Denver-Colorado turnyre užėmė penktą vietą. Lubinas čia pasižymėjo, pasiekdamas per vienas rungtynes 25 taškus savo komandai, o vidutiniai per kiekvienas rungtynes padarydamas apie 16 tšk. Jis dabar sveria 240 savų, tačiau, nežiūrint didoko svorio, yra puikios kondicijos. Dabar Lubino komanda ruošiasi dalyvauti. Denver turnyre, kur trys, užėmusios girmąsias vietas, komandos rungsis New Yorke su keturiomis geriausių universitetų ir YMCA komandomis, ir šių žaidynių nugalėtojas gaus teisę atstovauti JAV Londone šią vasarą įvykstančiuose Olimpiniuose Žaidimuose. Kaip pats Lubinas vienam savo bičiuliui laiške mini, jis svarstąs galimybę antrą pateketi į olimpinę komandą. (1936 m. Berlyne jis žaidė pirmame JAV penketuke, kuris gavo aukso medalį.) 1946 metais jam buvo pasialyta pereiti į profesionalus su 8000 dolerių atlyginimu sezonui, (4—5 mėn.), bet jis nesutiko keisti saulėtos Kalifornijos į apsiniaukusią Chicagą. Dabar, Lubinas augina savo įpėdinį — devynių mėnesių sūnelį Jonuką! **km.**

Krepšinio rinktinė kviečiama į Prancūziją

Kempten. — Kovo mėn. pradžioj mūsų krepšininkai gavo pakvietimą Prancūzijon. Kviečia Menton sporto klubas „Rapid Omni Sports" į tarptautines krepšinio žaidynes, įvykstančias kovo mėn. 27—29 d. d. (per Vėlykas) Mentone. Į minėtą turnyrą yra pakviestos dar šios užsienio komandos: „AS. Monaco", kurioje žaidžia Ruzgis su Varkala, „Serviete" iš Ženevos, „AS. Lozana" iš Lozanos, „Cambridge" iš Londono ir dalyvauja patys kvietėjai — „Rapid OS." Menton. Po minimų žaidynių mūsiškiai yra numatę sužaisti su paiėgesnioms komandoms dar šiuose Prancūzijos miestuose: Monaco, Marseille, Toulouse, Lyon, Mombrison, Clermont, Rouen, Paris, Aubare ir Nancy. Rinktinė jau sudaryta, į kurią įeina: Puzinauskas, Norkus I, Norkus II, Andrulis II, Andrulis III (visi iš Kempteno „Margio") ir Grybauskas, Birutis, Lauraitis, Gailius ir Gin čauskas (visi iš Scheinfeldo „Kovo"). Nuo kovo mėn. 15 d. visi rinktinės dalyviai jau yra suvažiavę į Kempteną ir čia ruošiasi rimtai tai svarbiai išvykai į užsienį — Prancūziją. Prancūzų konsulatas vizas išduoti sutiko, tik liko dar gauti šiam išvykimui leidimas iš Amerikiečių Karinės valdžios. Jei tik amerikiečiai tam nepasipriešins, tai apie kovo 25 d. mūsų vyrai išvyks į pirmas tokias dideles gastroles užsienin. Komandą lydės Vyr. FASK-to narys krepšinio ir tinklinio reikalams Ed. Vengianskas. Sekmės mūsų vyrams ir šaunių pergalių. Ta pačia proga taip pat reikia pasidžiaugti jųjų ideališmu ir tąja neišsemiama energija, kurios jie tiek daug parodo begarsindami per šią sporto šaką mūsų vardą bei taip nenuisdamai bedirbdami. **LV.**

Sportas Kasselyje

— Suruoštame biliardo turnyre, kuriame dalyvavo per 40 šios sporto šakos mėgėjų, pirmą vietą laimėjo Bunys, finale įveikęs Vilčiauską. Trečioje vietoje liko Raudys.

— III. 7 revanšinėse šachmatų rungtynėse Lituanica pralaimėjo jugoslavams 2,5-3,5. Taškus iškovojo Pr. Šalkauskas su J. Ližaičiu (po 1) ir K. Šalkauskas (½).

— Praėjusių-metų geriausių-populiariausių stovyklos sportininkų konkurse daugiausia balsų surinko vyrų gr. — K. Miškinis; moterų gr. — Labanauskaitė. Konkurse dalyvavo apie 150 sporto mėgėjų.

— III. 7 gimnazijos krepšininkai viešėjo Aroisene, kur įveikė vietos DP Technical School komandą 32-28 (18-14). Taškus pelnė: Juknevičius 18, Raudys 5, Landsbergis II 4, Kovalskis 3, Jakaitis 2.

SPORTAS SCHWÄBISCH GMÜNDE

Schw. Gmünd. — Kovo 7 d. stovyklos krepšininkai turėjo rungtynes su Dornstadto stovyklos Margio komanda. Svečiai parodė gražių momentų tačiau jiems trūko bendro susižaidimo, ir turėjo gana aukštu rezultatu 24-61 (14-32) pralaimėti gmündiečiams. Taškų pelnė: Schw. Gmnüd — V. Genys 25, J. Saladžius 13, Gasiūnas 10, Racevičius 8, Sarpalius 3, Pr. Gružauskas 2; Dornstadt — Brovčenko 10, Žentelis 6, Švilpa 4, Soha 2, Oleknavičius 2.

Vietoj Velykinio margučio

Mūsų sporto bendradarbis Amerikoje mus informuoja,

Pavienių tautiečių aukos ir Lietuvių Atletų Klubo Brooklyne 60 dol. čekis sudarė galimybę įtaisyti mūsų krepšinio rinktinei uniformas. Dešimčiai žaidikų nupirkti batai, megztinukai, kelnaitės. Batai jau dvi savaites pakeliui, o uniforma šiomis dienomis bus išsiųsta Vyr. FASKui.

DP ruošiasi emigracijai

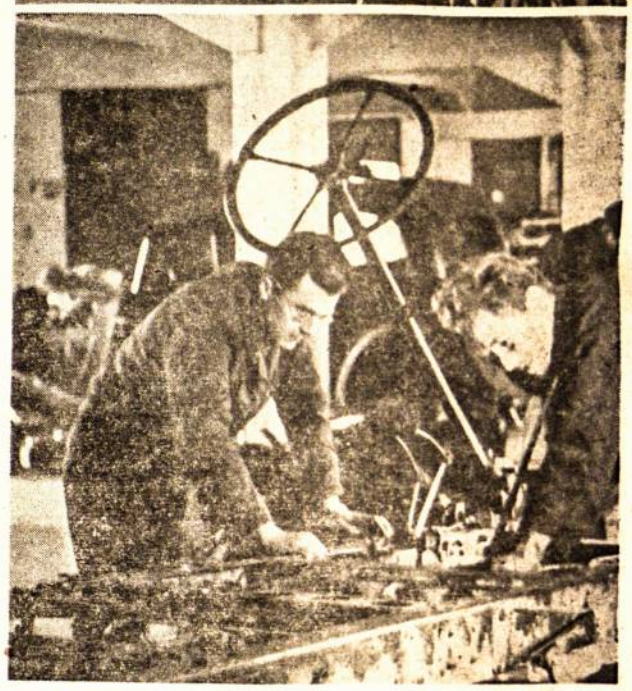

Šiomis dienomis Schw.-Gmünd stovykloje buvo baigti amatininkų parengimo kursai. Nuotraukose vaizdai iš kursų Borjero nuotr.

10. FERENC NAGY

Tragiškas kelias

Buvau tikėjęsis, kad Amerikos ir Anglijos įsikišimas mano draugą Kovacs bent nuo kankinimų išgelbės, tačiau jo „parodymai" leido tuo abejoti. Jis galėjo būti sufalsifikuotas, tačiau reikėjo ir tuo tikėti, kad siaubingi NKVD-istų sugebėjimai per trejetą mėnesių galėjo palaužti net jo drąsą ir visiškai sugriauti jo stiprią nervų sistemą, kad net ir jis pagaliau sutiko pasirašyti visa, ko iš jo reikalaus.

Mano žmona jaudinosi dėl mūsų sūnelio Lacika, likusio Vengrijoje likimo.

Mums tą vakarą atvykus Bernan, Gordonas man pranešė, kad ir Tildy jį prašęs mane įspėti, kad grįžti nesiskubinčiau.

Rytą Gordonas atvyko viešbutin. Jis pasakojo, kad jam skambinęs tūlas mano draugas, norėdamas man pranešti, kad dedamos visos pastangos priversti mane atsistatydinti. Gordonas jį paklausęs, ar aš galėsiąs be pavojaus pasiekti Budapeštą. Pranešėjas kiek patylėjęs ir atsakęs, kad, grįžtant į namus man galinti atsitikti kokia nors „nelaimė". Tai ir buvo, ką mes norėjome sužinoti; pranešėjas man buvo gerai pažįstamas, tad šis įspėjimas negalėjo keltijokių abejonių.

Netrukus mus pasiekė naujas vieno patikimo draugo pranešimas, kuriame buvo sakoma, kad padėtis esanti nepaprastai neaiški ir rusai mane areštuosią dar nepasiekusį Budapešto.

Antrą valandą po pietų man dar paskambino kabineto kanceliarijos pasekretorius, mano bičiulis Stefan Balog. Jo nuomone, padėtis jau esanti susidariusi tokia, kad mano grįžimas nieko nebegalėsiąs išgelbėti, ir visiems persekiojamiesiems būsią geriau, jei aš liksiąs Šveicarijoje ir, užakcentuodamas savo nekaltumą, įteiksiąs atsistatydinimo pareiškimą. Aš jį paklausiau, ar kas nors dar abejojas mano nekaltumu.

— Na, dėl šių reikalų, — atsakė jis, — tu gali visiškai ramiai miegoti.

Tada aš pareiškiau, kad aš galėsiu atsistatydinti, tačiau tik tada, kai bus išpildyti kai kurie mano reikalavimai, kurių svarbiausias buvo, kad mano sūnus Lacika būtų išgabentas iš Vengrijos ir Šveicarijoje man atiduotas į rankas, o dr. Kapocs būtų tuoj paleistas ir pasiųstas Šveicarijon. Politinių salygų ne nestačiau, žinodamas, kad nė vienas žmogus Vengrijoje dabar nebegalės savo pažadų išpildyti. Balog pareiškė esąs pasiruošęs šiuos reikalavimus tuoj pat pateikti vyriausybei.

Dabar komunistai pradėjo mane spausti, panaudodami vaiką. Per Vengrijos telegramų agentūrą jie paskleidė žinią, kad aš jau esąs atsitatydinęs. Ministeriui Gordonui įsakė tuoj pat iš manęs išreikalauti atsistatydinimą — nelaukiant, iki mano vaikas bus išgabentas iš Vengrijos. Pas mane atvyko Joseph Szall, mūsų pasiuntinybėje Berne dirbąs komunistas, ir pareiškė, kad iš Rakosi gavęs griežtą įsakymą mane priversti atsistatydinti; man atsistatydinus, mano sūnus būsiąs paleistas. Aš liepiau Rakosiui pranešti, kad atsistatydinsiu tik tada, kai Šveicarijos pasieny man bus perduotas mano sūnus.

Trisdešimt pirmosios rytą Tildy buvo komunistų priverstas paskirti naują ministerį pirmininką. Juo buvo parinktas Lajos Dinnyes, simpatingas vyras, nominaliai priklausąs mažažemių partijai, tačiau savo įsitikinimais esąs daug kairesnis, o dabar iš baimės patekęs visiškon komunistų įtakon. Tačiau komunistai, norėdami perversmui priduoti legalumo įspūdį, vis tebereikalavo mano atsistatydinimo raštu — vienintelio ginklo, kuriuo aš galėjau atgauti savo sūnų Laciką.

Maždaug tuo pačiau metu iš Vengrijos pabėgo Bela Varga — paskutinysis iš mažažemių partijos stiprųjų vadų. Tą pat trisdešimt pirmąją Rakosi paskambino Gordonui ir niršdamas pareikalavo, kad šis telegrama praneštų, jog aš atsistatydinęs — net ir tuo atveju, jei tas pranešimas netiktų tiesos.

Kitą vakarą, liepos 1 d., gavau iš Innsbrucko pranešimą, kad mano sūnus esąs pakeliui. Tuoj pat su žmona nuvykome į Šveicarijos pasienio kaimelį Buchs. Dabar jau galėjome džiaugtis, kad vėl visa šeima susirinks: duktė Juliska buvo Šveicarijoje, vyresnysis sūnus, Ferenc jr., Vašingtone, su mažuoju Laciku turėjome tuoj susitikti.

Mano žmona apalpo, pamačiusi atgabentą sūnų. Be sąmonės ji išbuvo ilgesnį laiką, kol pagaliau, pasienio valdininkams šveicarams padedant, pavyko ją atgaivinti.

Aš pradėjau su vaiką atgabenusiu valdininku, pavarde Florian, derybas. Paklausiau jį, kodėl jis drauge neatgabenęs ir Kapocs. Jis man etsakė apie Kapocs nieko nežinąs ir turįs įsakymą mano berniuką iškeisti į mano atsistatydinimo pareiškimą. Man pageidaujant, jis paskambino į Budapeštą. Užtruko gana ilgai, kol, pagaliau atėjo atsakymas: Ne! Kapocs yra „pavojingas sąmokslininkas". Daugiau jau nieko nebegalėjau padaryti. Pareikalavau, kad Florian šį oficialų atsakymą Kapocs reikalu pateiktų raštu, patvirtindamas savo parašu. Tada įteikiau jam savo atsistatydinimo pareiškimą, ir mano žmonai buvo atiduotas mažasis Lacika.

Mes gavome ir dar šį tą. Komunistai, — ar tai ironizuodami, ar fanatiškai gerbdami Stalino dovaną, — mano sūnų atgabeno rusišku (iš amerikietiškų dalių) automobiliu, kurį prieš metus man buvo padovanojęs Stalinas. Įlipome visi trys — žmona, Lacika ir aš — į Stalino automobilį ir vakaro prieblandai gaubiant draugiškosios Švaicarijos gamtą, nuvažiavome krašto gilumon.

Švaicarai, atpažinę mane iš laikraščiuose talpintų fotografijų, visur mus sutiko kaip garbės svečius. Vienas mažo miestelio Wallenstadt gyventojas, viešbučio savininkas, pribėgo prie mūsų ir nuoširdžiai pakvietė pasivečiuoti pas jį.

Tuo metu komunistų radijas trimitavo, kad aš ne tik tėvynės išdavikas, bet ir bėglys bei vagis esąs, pabėgęs su 100.000 dolerių, gautų už neteisėtai parduotą dvarą.

Iš tikrųjų aš teturėjau tik kelionpinigių likučius — jų teužteko porai savaičių pragyventi. Visas mano šeimos turtas, įskaitant ir mano ūkelį, nevertas nė 3000 dol., buvo likęs Vengrijoje.

Atvykę Ženevon, kur turėjome susitikti su mūsų Juliska, patyrėme, kad visi vengrų diplomatai užsieniuose, išskyrus komunistus ir tuos, kurių šeimos buvo likę pas komunistus, po Budapešto perversmo buvo atsistatydinę. Tarp jų buvo ir Aladar Szegedy-Mascase, mūsų pasiuntinys Vašingtone, kuris kentėjo Dachau KZ-ete tuo metu, kai tūkstančiai dabartinių komunistų buvo strėliakryžininkai ir šaukė „Heil Hitler!"

Pasiuntinys Gordon taip pat atsistatydino. Jis padėjo mums iškeliauti į Ameriką. Geri pažįstami ženevičiai paskolino kelionei pinigų. Stalino automobilį palikau Šveicarijoje.

Po perversmo Vengrijoje vėl įsiviešpatavo politinė tyla. Paskui komunistai vėl sujudo. Tildy, kuris nominaliai ir toliau nebebuvo prezidentas, salygų priverstas, paleido parlamentą. Buvo paskelbti nauji „rinkimai". Šį kartą galėjo būti statomi mažažemių partijai priklausą kandidatai — tačiau tik tokį, kurie buvo komunistams priimtini.

Naujų rinkimų kampanijoj Deszo Sulyoks vadovaują laisvės paritiją visiškai sugriovė. Net keletas radikalų, ėjusių draug su socialdemokratais, pateko šmeižtų akcijos ugnin. Rinkimams pasibaigus komunistams pageidaujama kryptimi, rusai ratifikavo taikos sutartį.

Aš bandžiau bendradarbiauti su komunistais; drauge mačiau rusų ekspansijos plano eigą. Vengrija buvo vienintėlis kraštas pietryčių Europoje, turėjęs laisvai rinktą vyriausybę, dabar tiek ekonominiu tiek politiniu atžvilgiais yra atsidūręs visiškoje rusų valdžioje. Kaip jam galima būtų padėti, nežinau. Tačiau tikiu, kad Jungt. Tautos iškels šią problemą. Vengrija dabar yra atsidūrusi tokioje padėtyje, kaip ir visa Rytų Europa. Jos problemoję yra dalis to, kas slegia visą pasaulį.

(Pabaiga.) —luk—

III LTB atstovų suvažiavimo rezoliucijos

Lietuvių Tremtinių Bendruomenės atstovų III suvažiavimas, įvykęs 1948 m. kovo 3—4 dienomis Schweinfurte, išklausęs Vyriausiojo Komiteto ir Vykdomosios Tarybos atstovų pranešimų opiausiais tremtinių gyvenimo bei emigracijos klausimais, priėmė šiuos nutarimus bei rezoliucijas:

I. Vadovaujantiems Organams

1) Suvažiavimas išklausęs LTB Vyriausiojo Komiteto veiklos bei atliktų darbų apyskaitą, su pasitenkinimu konstatuoja, kad Vyr. Komitetas yra parodęs didelį veiklumą, tvarkydamas tremtinių reikalus ir gindamas juos; už Komiteto atliktus darbus suvažiavimas reiškia jam nuoširdžią padėką;

2) Lietuvių atstovų suvažiavimas konstatuoja, kad vadinamas Bendras Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdis (Užsienio Delegatūra) ir kitos organizacijos, bandančios kalbėti kovai vadovaujančių veiksnių vardu, skaldo vieningą kovą dėl laisvės fronto, ir pareiškia, kad Lietuvių Tremtinių Bendruomenė tik VLIKą laiko vyriausiu Lietuvos valstybiniu organu ir kviečia visus Bendruomenės narius vieningai jį remti;

3) Suvažiavimas reiškia padėką ir visiems, kurie vienu ar kitu būdu padeda tremtiniams, jiems vadovaudami ar atlikdami kurias nors visuomenines funkcijas; šia proga jie prašomi ir toliau ištvermingai eiti savo pareigas, tarnaujant tautai ir tautiečiams.

II. Įvairiais gyvenamojo momento reikalais suvažiavimas randa reikalingu labiau suaktyvinti šiuos klausimus:

a) Informacija

Pripažindamas didelį Vykdomosios Tarybos ir VLIKo informacinių žinybų veikimą ir jo atliktą šioje srityje darbų didelę vertę, suvažiavimas konstatuoja, kad: 1) neturime svetimomis kalbomis reprezentacinių informacinių leidinių, kuriuose būtų nušviestas mūsų tautos būvis ir jos kovos dėl laisvės praeityje ir dabar; suvažiavimas pageidauja, kad tokių leidinių būtų skubiai parūpinta, ir kad jie būtų plačiau visiems prieinami; 2) dar yra kraštų, kurie neįsileidžia tremtinių, laikydami juos fašistais bei komunistais; atitinkamos informacijos įstaigos prašomos atkreipti dėmesį į tinkamos informacijos organizavimą visuose demokratiniuose kraštuose, kad tų kraštų vyriausybės ir visuomenės galėtų teisingai suprasti lietuvių tremtinius.

b) Emigracija

1) Suvažiavimas prašo mūsų vadovaujančias institucijas neatidėliojamai daryti konkrečių žygių mūsų tremtinių apgyvendinimui bei įkurdinimui kompaktinėmis ar bent didesnėmis grupėmis, kur būtų įmanemas mūsų tautinis ir kultūrinis gyvenimas ir kur ekonomiškai būtų prieinama ir verta įsikurti ir klimatinės sąlygos būtų mums prieinamos; pageidaujama, kad mūsų emigracija būtų nukreipta į anglosaksų kraštus; emigracija turi būti vykdoma ne jaunimo atrinkimu darbams, bet ištisomis šeimomis.

2) Suvažiavimas paveda Vyr. Komitetui rūpintis, kad IRO įstaigos daugiau palengvintų bei apmokėtų vykimo keliones į užjūrio kraštus ir remtų jų ten įsikūrimą.

3) Dėti pastangas, kad okupacinės valdžios įstaigos pripažintų Lietuvos užsienio pasus ir kad suprastintų išvykimo formalumus, kurie dabar taip apsunkina išvykimo pasiruošimą.

4) Kadangi emigraciniai reikalai šiuo metu darosi tremtinių gyvenime aktualiausi ir iš mūsų reikalauja ypatingo dėmesio bei pasiruošimo, tai suvažiavimas griežtai įpareigoja apylinkių komitetus nevėluotai teikti Vyr. Komitetui prašomas žinias emigraciniais klausimais ir tiksliai vykdyti kitas šiuo ir kitais reikalais instrukcijas.

5) Suvažiavimas prašo Jungt. Amerikos Valstybių lietuvių organizacijas stengtis daryti įtakos tos dalies emigracinėms įstaigoms Vokietijoje ir išgauti tremtiniams atstovavimo teisę dalyvauti jose.

c) Kova su negerovėmis

1) Suvažiavimas įpareigoja Vyr. Komitetą prašyti karinę valdžią apsaugoti tremtinius nuo juos terorizuojančios melagingos bolševikinės ir komunistinės propagandos, kuri jau treti metai vargina bei persekioja tremtinius, ir uždrausti sovietų pareigūnams lankytis stovyklose, jei jie nėra kviečiami pačių tremtinių.

2) Suvažiavimas su kartumu konstatuoja, kad tremtinių tarpe vis dar yra palyginti nemaža nusikalstamo bei padaužiško elemento, kuris, patarnaudamas mūsų priešų varomai propagandai, sunkina ir taip sunkų tremtinių gyvenimą bei išvykimą, ir kenkia mūsų tautos geram vardui, visų stovyklų vadovybės ir teismai įpareigojami visomis priemonėmis stovyklose kovoti su nusikaltimais, girtavimu ir kitomis blogybėmis.

3) Suvažiavimas konstatuoja, kad tremtyje leidžiamieji anoniminiai, bet viešai platinami lapeliai bei leidiniai pasižymi savo neobjektyvumu ir asmeniniais puldinėjimais, yra destruktyvus veiksnys tremtinių gyvenime ir dėl jų taktikos yra smerktini, ypač kad juose paliestiems asmenims neprieinamas gynymasis; šios rūšies leidinių, kuriuos nežinia kas ir kokiu tikslu leidžia, platinimą turėtų sekti stovyklų pareigūnai.

d) Tautiškumo apsaugojimas

1) Suvažiavimas įpareigoja visus, nuo kurių tik pareina, išsamoniniti visus išemigruojančius, kad jie naujai apsigyventuose kraštuose savo darbu ir elgesiu nepakenktų tautos garbei ir lietuvių vardui ir nesudarytų mišrių šeimų.

Komitetui pavedama daryti įtakos emigracijos procesui ta prasme, kad būtų daroma ir emigruojančių atranka, kad į kitus kraštus pirmoje eilėje neišvyktų destruktyvus elementas, kuris tik kenktų lietuvio vardui.

2 Suvažiavimas primygtinai primena visiems lietuviams, kad leidimas vaikų į kitataučių mokyklas veda juos į greitą nutautimą. Visur, kur tik yra lietuviams mokyklos, vaikų leidimas į svetimas pradžios ir aukštesniąsias mokyklas yra nusikaltimas lietuvių tautai.

Stambesnėse kolonijose veikia įvairūs kalbų bei techniški kursai, tačiau pastaruoju laiku iš IRO pusės jų veikimas apsunkinamas, nepripažįstant vedėjų ir lektorių dirbančiaisiais. Pasėkoj kursų veikimas sustoja. Tų kursų vietoj organizuojama centralizuotai įvairūs kursai, kuriuos lankyti dirbantieji negali, o šeimyniniams asmenims susidaro didelių sunkumų. Prašyti IRO, kad kolonijose veikiančius kursus neslopintų, o remtų.

Pabaltijo Vyr. Komitetų pasitarimas

Š. m. vasario mėn. 20 d. Esslingene įvyko eilinis Pabaltijo Vyr. Komitetų pirmininkų pasitarimas, kuriame buvo nutarta:

1) pabaltiečių kareivių registracijai reikalingi tautinių Vyr. Komitetų pažymėjimai su patvirtintais dviejų liudininkų parašais. Dėti pastangas, kad toki pažymėjimai būtų pripažinti visose arejose, nes iki šiol Miuncheno ir Stuttgarto arejos nepripažindavo;

2) paskatinti, kad anksčiau išskyringuoti DP per Vyr. Komitetą savo DP statusui atgauti paduotų apeliacijas Ženevon;

3) įteikti p. Tuck vardu prašymą, kad tremtiniai, turintieji DP statusą, būtų įtraukti į planingą IRO emigracijos planą;

4) Pabaltijos Informacijų Biuras remtinas. Prašyti žurnalistų sekančiam pasitarimui išdirbti projektą;

5) nepolemizuoti dėl straipsnių vokiečių ir žydų spaudoje apie DP. Tokius straipsnius rinkti ir siųsti IRO bei EUCOMo spaudos skyriui; jų reagavimas bus tikresnis;

6) estai ir lietuviai rūpinasi planinga emigracija; latviai, manydami grįžti savo kraštan, savo tautiečius nuo emigracijos į tolimus kraštus prilaiko; ruošti medžiagą memorandumui apie planingą emigraciją;

7) Vyr. Komitetai neremja atskirų asmenų gauti vokiečių licencijas įmonėms steigti, nes tai gali duoti IRO pagrindo įjungti DP į vokiečių ūkį; remti stovyklų DP įmones, apsirūpinant žaliavomis;

8) įduotas IRO ir EUCOMui raštas, kad DP nenukentėtų, keičiant vokiečių valiutą;

9) kadangi IRO Ženevoje įsileidžia tautinius atstovus, dėti pastangas, kad toki atstovai būtų įsileisti į zonų ir Arejų IRO įstaigas;

10) vesti propagandą prieš mišrias vedybas;

11) rūpintis, kad per IRO spaudos konferencijas klausimai būtų geriau sistematizuoti;

12) teismų legalizavimui steigiama tarptautinė baltų teisininkų komisija; iš lietuvių įeina p. J. Šlepetys;

13) dėti pastangų, kad stovyklų kilnojime būtų daugiau tvarkos ir sistematingumo; tuo reikalu kreiptis į IRO, Heidelberge, pas Harrold Duhge;

14) rinkti medžiagą dėl mūsų vidurinių mokyklų atestatų pripažinimo;

15) švelninti tarpusavius santykius, sudraudžiant ir smerkiant savuosius išsišokėlius.

LTB

Nauja amatininkų laida

Schwäbisch-Gmünd. — Kovo 13 d. Schwäb.-Gmünd lietuvių stovyklos Amatų Mokykla turėjo gražią šventę — pirmosios laidos moterų rūbų siuvėjų, auto-mechanikų ir rūbų kirpimo — braižybos kursų išleistuves. Iškilmingo akto metu baigusiems buvo įteikti pažymėjimai ir palinkėta įgytas praktiškas specialybės sekmingai pritaikyti emigraciniame gyvenime. Pirmąją Amatų Mokyklos laidą baigė 21 auto-mechanikas, 25 moteriškų rūbų siuvėjos ir 14 braižytojų-kirpėjų.

Schw.-Gmünd lietuvių Amatų Mokykla savo darbą pradėjo pereitų metų vasarą ir intensyviai jį tęsė iki dabar. Turėdama gerus specialistus, mokykla atitinkamai paruošė ir savo klausytojus bei klausytojas, kurie visi gali dabar savystoviai dirbti savo naujai pasirinktoje specialybėje. Nuo pat mokyklos darbo pradžios jai vadovauja jos organizuotojas inž. Pačevičius. Auto-mechanikai naudojosi buv. kareivinių mechaninėmis dirbtuvėmis, gi siuvėjos energingai darbavosi prie IŠ IRO gautų siuvamųjų mašinų. Prieš kelias savaites, pirmajai siuvėjų laidai bebaigiant darbą, neišaiškinti piktadariai iš mokyklos klasės išvogė siuvamųjų mašinų galvas ir tuo padarė didžiulę skriaudą mokyklos klausytojoms.

Išleidusi pirmąją laidą, mokykla darbą tęsia toliau. Pradeda veikti šaltkalvių-tekintojų klasė su 26 klausytojais. Šio skyriaus mokiniai praktiką atliks miesto fabrikuose ir vokiečių Amatų Mokykloje, gi teorija bus dėstoma pačioje mokykloje. Gavus siuvamųjų mašinų, pradės darbą ir antroji siuvėjų laida. Šiuo metu prie mokyklos veikia moteriškų skrybėlių dirbimo kursai, be to, artimiausioje ateityje numatomi ir šveisuotojų kursai.

Pirmosios laidos mokslo baigimo proga buvo suruošta mokyklos klausytojų darbų parodėlė, kurioje matėme iš įvairaus laužo pastatytą autosunkvežimį, skoningai pasiūtų suknelių, rankdarbių, juostų, lietuviškųjų lėlių, skrybėlių ir kitų gražių dalykų. Tie visi darbai parodė, kad mokykloje neveltui buvo keletas mėnesių energingai dirbta.

J. Žilvinas

LIETUVIAMS EVANGELIKAMS PAMALDOS

Schweinfurt, Didįjį Penktadienį, 3. 26 d., 14 val. I. Velykų dieną, 3. 28. d., 14 val. Gartenstadt'o bažnyčioje.

Seligenstadt, II Velykų dieną, 3. 29 d., 10 val. liet. stovyklioje.

Bamberg, Atvelykyj, 4. 4 d. 14 val. St. Heinrich'o bažnyčioje. (282)

Kun. A. Trakis.

Padėkos

Į vadovaujamų lietuvių organų balsą remti savo Tautos Fondą ypatingo jautrumo ir dosnumo parodė mūsų sargybų kuopos.

Tautos Fondui per Regensburgo Apygardos Komitetą paaukojo:

	RM
1. DLK. Algirdo Sarg. Kuopa	6.018,01
2. Vytauto Didž. Sarg. Kuopa	5.559,—
3. DLK. Algirdo Sarg. Kuopa	5.353,—
4. Vytauto Didž. Sarg. Kuopa	2.000,—
5. Lietuvių Auto Būrys	1.500,—
6. 16 Vasario Sarg. Kuopa	700,—
7. Vytauto Didž. Sarg. Kuopos sargybinis Mačėnas Juozas	150,—

Už tas šaunias aukas nuoširdžiai dėkojame.

*

Schweinfurto LTB Progimnazijos Direktoriui p. Bliūdžiui Mykolui, Pradžios mokyklos Vedėjui p. Šukeliui Donatui ir abiejų mokyklų p. p. mokytojams, parodžiusiems šio švietimo darbo pilną supratimą ir įdėjusiems tiek daug triuso, dnergijos ir pasiševentimo šiose sunkiose tremties sąlygose, nuoširdžiai dėkojame.

Progimnazijos ir Pradžios mokyklos Tėvų Komitetai

*

Nuoširdžią padėką reiškiame Lietuvos Radonojo Kryžiaus Vyr. Valdybos Pirmininkui dr. D. Jasaičiui ir visai Vyr Valdybai, LRK Vyr. Moterų Komitetui ir visiems LRK bendradarbiams, Lietuvos Socialdemokratų Partijai, mūsų mylimam vyrui ir tėvui.

Juozui Pakniui,

jo ligos ir sunkios ligos metu daug parodžiusiems širdies ir visokiaioropai padėjusiems, o mūsų skaudžiausios nelaimės metu, jam mirus, mus širdingai užjautusiems.

Taip pat širdingai dėkojame VLIKo pirm. ir nariams, Vykd. Tarybos pirm. ir visai Tarybai, Reutlingeno klebonui ir visiems tiems, kurie bet kuo prisidėjo palydint jį į paskutinę ramybės vietą.

Paknių šeima

Padėkime susirasti artimuosius

Nr. 24.

Čia išvardinti ieškomieji, arba juos žinantieji prašomi kreiptis į C/Kartoteką per artimiausius LTB Komitetus:

503. **Juodzevičiūtė** Regina ir **Gudelevičius** Pranas iš Mariampolės bei **Pranskaitis** Kazys iš Kuršėnų; 504. **Vaičiulis,** sūnus Prano, iš Gedviliškių ir **Vaičiulis,** sūnus Antano, iš Zalakiškių; 505. Ltn. **Saladžius** iš Vilniaus „Baltika", inž. **Giriūnas** iš Kauno „Maistas", **Parokas** iš Kauno „Maistas", vet. **Dabrila** iš N. Vilnios „Maistas", **Indreika, Ustjanauskas** ir **Butkus** iš Kauno „Lietūkis", **Lesevičius** iš Vilniaus „Rūta", dir. **Mockus** iš Kauno, **Sadinauskas** iš Panevėžio „Kalnapilis", ir Juozas **Stanišauskas;** 506. **Tamulaitienė-Moricaitė** Elena ir jos duktė Elena-Aldona; 507. **Klenauskaitė** Ingrid (1936) iš Klaipėdos krašto; 508. **Petrauskaitė** Natalija iš Kauno; 509. **Valienė-Klimavičiūtė** Ona, **Aitzen** Edgar (1911) ir **Tylienė-Sapockaitė;** 510. **Vidrinskas** Pranas (1934) iš Kirkilių; 511. **Mikelevičius** Antanas iš Sančių; 512. **Gudaitis** Juozas iš Lenkčių; 513. **Zakalskis** Valius (1924) iš **Vadagių;** 514. **Butkienė** Antanina, 1945 m. gyvenusi Dietmannried; 515. **Marcinėnas Stasys** iš Kauno, **KZ Pipiras** Vladas, **Cyžas** Antanas su žmona Elena bei sūnumi Antanu, **Bindokalčiai:** Antanas, Marijona bei Ona iš Paspirgėlių ir **Kiserskis** Petras iš Schweidnitz; 516. **Česaitytė** Julė iš S. Kalvarijos; 517. **Petruškevičius** Vytas ir jo žmona Anastazija Penčylaitė iš Sančių; 518. **Kairienė-Berčaitė** Petrė su vaikais Stanislovu bei Ona iš Kelmės; 519 **Jelinska** Angelika bei **Lewitzky** Romas; 520. **Vytuvis Pranas** (1899) iš Švėkšnos. **Rutkauskaitė** Danutė (1923) nuo Pušaloto ir **Umbrasai:** Dionyzas (1919), Valerinonas bei Stasė nuo Rozalimo; 521. **Gudeliauskienė-Kvietkauskaitė** Emilija iš Seredžiaus; 522. **Kardišauskas** Vladas iš Posnes; 523. **Klimašauskai:** Franciska, Jonas, Antanina, Apolonija bei Ona ir **Urbeliai, Simoniai** ir **Širmusiai** nuo Surviliškio; 524. **Bertschus-Paul,** Anna ir jos vaikai iš Tauragės;

525. **Putriūtės** Kotryna, Juzefa bei Ieva iš Aglonų, prašomos rašyti savo sesei į JAV adresu: Mrs. Julia Padelskis (Putriutė), Main Street, **East Granby,** Conn.;

526. **Adiliai: Kazys, Juozas Konstantinas,** Petras, **Marijona** bei **Rožė,** visi kilę iš **Kalėnų,** prašomi rašyti į JAV savo giminaitei (**Jurgio** ir Karolinos dukrai) tokiu adresu: **Mrs. Eva Lebiednik,** 1117 Whitesbore St., **Utica 4,** New York.

Kreipiantis šiais reikalais į C/Kartoteką per artimiausius LTB Komitetus ar lietuvių spaudą, būtina nurodyti **skelbimo** eilės numerį, o taip pat tikslų savo adresą ir jo pašto numerį.

LTB Komitetai C/Kartotekai lydraščių nerašo, o tiktai vizuoja jai persiunčiamus laiškus. Asmenims, kurie C/Kartotekon neįsirašę — jokiuose reikaluose netarpininkaujama, kol jie to nepadarys.

Visus paklydusius laiškus reikia nevilkinant persiųsti C/Kartotekai per artimiausius LTB Komitetus.

LTB C/Kartoteka

Skelbimas

Dėmėsio K/S „Linas" specialistams

Buv. K/S „Linas" specialistai, kurie užinteresuoti išvykimu Kanadon, skubiai per artimiausius LTB Komitetus prisiunčia C/Kartotekai sekančias žinias:

1) pavardė ir vardas,
2) specialybės ir kalbų mokėjimas,
3) gimimo data, vieta ir pilietybė,
4) tikslus dabartinis adresas.

Vedusieji tokias pat žinias suteikia ir apie kiekvieną savo šeimos narį.

K/S „Linas" direkcija
(in exilio)

Iš LTB VK informacijų

LTB VYR. KOMITETAS PASISKIRSTĖ PAREIGOMIS

Trečiojo Lietuvių Tremtinių Bendruomenės atstovų suvažiavimo išrinktasis Vyr. Komitetas savo pirmajam — posėdyje kovo 11 d. pasiskirstė pareigomis: pirm. — P. Gaučys, I vicepirm. — A. Kalvaitis, II vicepirm. — V. Jasaitis, gen. sekret. — J. Grigolaitis, iždin. — M. Rėklaitis; reprezentantai prie EUCOMo ir IRO vyr. būstinės — A. Kalvaitis, dr. A. Sideravičius. Švietimo Valdybos pirm. — M. Židonis.

LTB STATUTO PAKEITIMAI

LTB atstovų suvažiavimo priimti šie esminiai LTB statuto pakeitimai. Įvedamos apygardų Tarybos, kurias sudaro apylinkių komitetų pirmininkai ir apygardų kom-tų nariai, tuo suteikiant apygardų suvažiavimams didesnio pastovumo ir įtakos. Be to, tremtinių atstovų suvažiavimas taip pat paverčiamas Taryba, kurią sudarys tremtinių atstovai, Vyr. Komto nariai ir apygardų kom-tų pirmininkai. Taryba rinksis dukart per metus. Vyr. Komitete sprendžia muoju balsu dalyvaus ir vienas zoninis (britų zonos) komitetų atstovas.

Taip pat buvo kiek pakeisti švietimo ir su destruktyviu elementu kovoti nuostatai.

SVARBESNIEJI VYR. KOMITETO NUTARIMAI

Naujasis LTB Vyr. Komitetas savo pirmajam posėdyje padarė šiuos svarbesnius nutarimus:

1) Rūpintis Vyr. Komiteto legalizavimu. Šiuo metu yra verčiamas į anglų kalbą LTB statutas, kad jį patvirtintų IRO.

2) Turėti visose pereinamosiose stovyklose ir prie IRO savo atstovus, kad jie kiekvienu metu galėtų teikti reikalingą informaciją.

3) Dėti visas pastangas, kad būtų palikta visa esamoji mūsų tremties spauda.

4) Rūpinantis tremtinių perkeldinimu, žiūrėti, kad čia pasiliekančiųjų organizaciniai ir bendruomeniškieji reikalai nepairtų iki galo.

5) Rūpinantis Meno Parodos Amerikoje rengimu dabar stengiamasi sutvarkyti visus techniškuosius reikalus. EUCOMo pareigūnams pageidaujant, bus suteikta galimybė jiems parodyti parodos eksponatus. Ta pačia proga neoficialiai juos galės pamatyti ir mūsų visuomenės dalis.

Paieškojimai

Amerikos lietuvis Feliksas Gudauskis, 2210 5th Ave Pittsburgh 19, P. A. USA, ieško savo giminių iš Kauno ir Ukmergės apskr., Anykščių valšč., Aniūnų kaimo. Giminės, arba apie juos žinantieji, malonial prašomi atsiliepti. (281)

Juozo Vosyliaus iš Marijampolės apskr. Kančiavos km. ieško giminės Amerikoje. Pranešti: A. Petrauskui, Meerbeck (Stadthagen), DP Camp, Haus 42.

Antanas Laucius, gyv. 714 W 31st Street, Chicago 16, Ill, USA, ieško Jono Kažukausko, s. Elzbietos ir Jurgio Kažukauskų, gyvenusio Utenos apskr., Šventupio vienk (280)

Marta Susa, gyv Metzingen, Kanalstr. 4, ieško brolių: Miko Bitino, gim. 1895, ir Karolio Bitino gim. 1893, abu pastaruoju metu gyveno Batakiuose; švogerio Miko Susos gim. 1888 m. Paskutiniuoju metu gyv. Buikiškų. Visi paieškomieji gimę T. Naumiestyje. (279)

Juozas Butkus, kilimo iš Kėdainių dabar gyvenantis Hostel N. R. Staurbrge Worgs, England ieško, puseserių Jadzės ir Aleksandros Napris. (278)

GENYS MARGAS SVIETAS DAR MARGESNIS

Įstatymas lieka įstatymu

Lygiai kaip filatelistai renka pašto ženklus, taip Mr. **E. Cook** iš **St. Louis,** Missouri, Amerikos valstybių (steitų) archyvuose rankioja visus įdomesnius įstatymus. Daugelis šių įstatymų tebegalioja, nes neatsrado priežasčių juos atšaukti, o teisėjai žino, kad nėra reikalo juos naudoti, nenorint save apsijuokinti ir sekančių rinkimų metu prarasti savo postus. Ir taip šie įstatymai tebėra įrašyti galiojančiųjų knygose, nors jau daug metų praslinko, kai niekas jų gyvenime nebepritaiko.

Vienas Bostono miesto įstatymas draudžia miesto piliečiams turėti šunį, aukštesnį kaip 25 cm.

200 metų senumo įstatymas Massachussets valstybėje nustato, kad dešimt bučkių, reiškia pasiūlymą susituokti.

O vienas Minnesota valstybės įstatymas pabrėžia, kad vyras, pabučiavęs merginą tvyto akivaizdoje ir įteikęs jai dovaną, pareiškia savo norą ją vesti.

Minneapoly šiol šiol tebėra uždrausta važinėti raudonu automobiliu.

Kekvienas Barre miesto (Vermont) gyventojas šeštadienį turi išsimaudyti. Priešingu atveju jam tektų atsidurti miesto kalėjime.

Kalifornijoje didelėmis piniginėmis bausmėmis arba kalėjimu grasinama už medžiojimą iš važiuojančio automobilio arba lėktuvo. Šis įstatymas numato tik viena išimtį: laisvai, važiuojant arba vietoje stovint, galima medžioti bangininus.

Minnesotoje, Illinois, kinų savininkai turi teisę išmesti iš kino kiekvieną žiūrovą, kuris yra užmiršęs pasikeisti kojines ir kojų prakaito dvokimu kaimynams sumažina malonumą gėrėtis filma.

Kitu įstatymu, kuris teoretiškai tebegalioja Illinois valstybėje, draudžiama kalbėti angliškai

Lewes, Deleware, vyrams yra uždrausta devėti kelnes smarkiai aptempiančias šlaunis.

Maine valstybėje yra įstatymu uždrausta viešoje vietoje valyti nosį.

Ohio medvinės fermų savininkai negali drambliais arti laukų.

Oregone neleidžiama jaunai merginai lipti su jaunu vyru į automobilį, jei jos nepalydi rimta dama.

Vienas Tacota miesto (Washington), įstatymas skamba: „Kiekvienas automobilio vairuotojas, pasiruošęs nusikalsti, yra įpareigotas ties miesto riba sustoti ir telefonu pranešti policijos viršininkui, kad jis pervažiuoja miesto sieną."

Vienas Indianos įstatymas persekioja ūsus. Pagal iki šiol neatšauktą įstatymą ūsuotas vyras gali būti traukiamas teisman, jei jis „įprastiniu būdu pabučiuoja žmogiškąją esybę".

O pagal vieną Čikagos įstatymą pasidaro kriminalinis nusikaltėlis tas, kuris savo šuniui duoda whisky (degtines).

(Reuter Features)

Sovietinė okupacija nusiaubia Lietuvą

Uždaryti ventiliatoriai . . .

Atsikūrus sovietinei administracijai, tuojau buvo įsakyta suregistruoti visus radijo aparatus. Vėliau juos liepta sunešti į MGB agentūras, neva patikrinti, bet vėliau buvo paskelbta, kad aparatai yra konfiskuojami ir nebus grąžinti. Pagaliau buvo įsakyta sunešti ne tik pačius radijo aparatus, bet ir jų dalis, paskelbus, kad tatai yra priemonės ryšiams su užsieniais ir už jų laikymą bus baudžiama, kaip už šnipinėjimą.

Dabar Lietuvoje radijo priimtuvus teturi MGB agentai, atsakingieji partijos darbuotojai ir kaimų „kultūrklubai". Pastariesiems griežčiausiai uždrausta perduoti visuomenei kitokias transliacijas, išskyrus tas, kurios skiriamos vidaus propagandai. Lietuvos Himno transliaciją, kurias girdime per Vilniaus radiją, Lietuva negirdi. Himno giedojimas Lietuvoje prilyginamas kontrrevoliuciniam nusikaltimui. Tokiomis sąlygomis lietuvoje nebeturima jokio objektyvaus pasaulio politinių įvykių raidos vaizdo. Bolševikai jau suspėjo uždaryti visus sutarybinto krašto ventiliatorius, per kuriuos įsiskverbtų bent vienam atdusiui laisvojo pasaulio oro.

Toks pat likimas ištiko rašomąsias mašinėles ir foto aparatus. Visos buvusios privačių asmenų nuosavybėj mašinėlės konfiskuotos. Įstaigose gi laikomos mašinėlės po darbo valandų yra plombuojamos ir tie, kam jos pavestos, anot pasakojančio, „atsako savo galva" už mašinėlių naudojimą. Foto aparatai konfiskuoti. Bet koks fotografavimas tiltų, įmonių, pastatų — traktuojamas kaip šnipinėjimas ir grąsomas aukščiausiomis bausmėnis.

Kai neturi 800 rublių . . .

Kiekvienas sovietų žmogus su savim gali turėti nedaugiau ir ne ką mažiau, kaip 800 rub. Jeigu turi daugiau — reiškia esi spekuliantas, šnipas ar koks kitoks kenkėjas. Turi per maža, klausiama iš ko gyveni, reiškia — esi dykinėtojas. Krašte dažnai vyksta pinigų kontrolės, ir kišenės netvarka dažnais atvejais yra priežastis negrįžtamai dingti už sovietinių kalėjimų grotų.

Kas tu esi?

1945 m. pagaigoj prasidėjo gyventojų patikrinimas. Gyventojai buvo smulkiai išklausinėti, ar nuolatinis vietos gyventojas, jei atsikėlęs, kada ir iš kur, kiek laiko gyvena registracijos vietovėje, ar turi giminių užsieny, jei taip, tai kokie giminės — artimesni ar tolimesni, kada išvažiavę? Mobilizuotus klausinėjo papildomai. Be to, mobilizuotieji buvo klausinėjami, ar moka vartoti vokiškus ginklus. Jei pasisakydavo moką — tai toki buvo įtariami tarnavę vokiečių kariuomenėje. Visi gyventojai buvo klausiami, ar moka važiuoti dviračiais, motociklais ir valdyti kitus autovežimus.

Ypač smulkios kvotos buvę pravestos apie tas šeimas, kurių artimieji laike karo buvo dingę. Tokias kvotas vedė MGB agentai, talkininkaujami vietos komunistų. Ir laimė, jei vietos komunistai nieko apie dingusiįjį nežinodavo. Bet jei paaiškėdavo, kad pasišalinęs šeimos narys priklauso persekiojamųjų kategorijai, ar nuo bolševikinio teroro pabėgo į Vakarus ir negrįžta, tokios šeimos buvo suimtos, kalinamos arba ištremtos. Čia reiktų pasakyti, kad oficialiai sovietuose kalėjimų nebėra. Kalėjimai tebuvę caro ir esą kapitalistinių kraštų įstaigos. Kalėjimai ten dabar vadinami „dopromis" ir „įspravdomais" (pataisos namais), kuriuos kalėjimais vadinti esą draudžiama. Tačiau politiniai imtiniai, patekę į tuos „Ispravdomus" ir „Dopras" turi pamesti visas viltis . . .

Sutikrintiems gyventojams buvę išduoti asmens pažymėjimai, kurie esą be fotografijų. Mat, sovietuose nesą nei fotografų, nei tam pakankamai fotografijoms medžiagos.

Keliaujame geležinkeliais tik su transportais į Sibirą . . .

Lietuvoje niekas niekur be tarnybinio reikalo nekeliauja. Geležinkeliais be leidimo galima keliauti tik 5 km. Norint toliau važiuoti, reikalingas tarnybinis pažymėjimas. Kelionė geležinkeliais gana brangi: už vieną km — 1 rub. Taigi, pasivažinėti geležinkeliais tegalima, tik keliaujant į kalėjimą arba į Sibiro darbo stovyklas. Bet ir šiaip bijoma išvykti toliau nuo namų, nes pirmiausiai tarybinis žmogus privatiškiems pasivažinėjimams neturi laiko, o svarbiausia, kiekviena tolimesnė kelionė sukelia įtarimą.

Pažymėtina, kad sovietuose labai daug įvyksta traukinių katastrofų. Labai daug jų padaro mašinistės ir kitose geležinkelių tarnybose dirbančios moterys, kurių geležinkeliuose esą labai daug.

„Mirt vis tiek reikės!..."

Susitikę du ar trys žmonės Lietuvoje apie nieką daugiau nekalba, kaip tik apie duoną ir... apie niežus. Tai vienintelės nepavojingos temos sovietų sistemoj, ir tai kalbama krašte, kuris kadaise galėjo išmaitinti ne tik savo gyventojus, bet ir eksportuoti maisto gaminius užsienin. Kasdieninis duonos gavimas sudaro didžiausią vadinamojo sovietinio žmogaus rūpestį.

Dėl nuolatinio skurdo žmones apniko nieżai ir votys. Dauguma jau yra gavę skorbutą. Pasakotojas parodė, kaip būtų lengva išversti ir išspiauti visus jo prišakinius dantis.

Nuo Volgos yra atneštas drugys. Daugelyje krašto sričių siaučia vidurių šiltinė ir kitokios epidemijos. Tos sritys yra krantinuojamos.

Krašto sanitarinė būklė baisi. Senų gydytojų maža kur bėra likę. Juos pavaduoja komunistuojantys felčeriai arba iš Rusijos atgabenti medicinos „specialistai". Kolchozininkams ir darbininkams jokių ligoninių ir sanatorinio gydymo nėra. Tokiomis privilegijomis besinaudoja komisarai. Iš besiskundžiančių vidaus ligomis tokie medicinos felčeriai ir „specialistai" tyčiojasi, kad „mirt reikės vistiek..." Pagal sovietų principą: „Kas nedirba — tas nevalgo", — nepajėgūs seneliai ir invalidai yra, taip tariant, išmetami už borto . .

Negailestingoj sovietų sistemoj žmogus yra pigesnis ne tik jau už paprastą karvę ar veislinę kiaulę, kurias lanko daugybė įvairių komisijų, bet ir už paprastą „Stalino karvutę", kurios kolchoziniam ūky užima labai svarbią poziciją.

„Chlebarezkos" langelis

Kaip atrodo sovietinių pilsčių lygybė mituose ir tikrovėje, geriausiai galima matyti valstybinėse ir kooperatyvinėse parduotuvėse. Sovietuose yra dviejų rūšių krautuvės: ūkininkams, kolchozninkams-darbininkams ir vadinamajam techniškajam personalui — tarybinei inteligentijai. Be to, dar vadinami „Torgsinai", kur galima laisvai pirkti viską tik už auksą.

Turį teisės pirktis techniškojo personalo krautuvėse — partijos pareigūnai, komisarai, MGB ir MVD valdininkai, aukštesnieji biurokratai, įmonių direktoriai ir kiti privilegijuoti gali ieiti į jų vidų. Ten gaunama ir geresnės rūšies prekių: sviesto, mėsos produktų, net saldumynų ir baltos duonos, geresnės rūšies rūkalų, odinių batų, geresnių medžiagų rūbams, ir kt. Į krautuves, skirtas sovietinei miniai, vidun įeiti draudžiama. Parduodama pro langelius, prie kurių vasaros karščių ir žiemos šalčių metu stovi ilgiausios eilės pirkėjų. Čia gaunama tik aliejaus, žuvies, druskos, degtukų, kartais brezentinių batų su guminiais padais; laimingieji dar gauna blogos rūšies manufaktūros prekių. Beje, degtukų ir druskos atvežama tik kas trys mėnesiai, kai respublikai paskiriami metų ketvirčio kontingentai.

Duona parduodama taip pat per langelius iš vadinamųjų „chlebarezkų" (duonos piaustymo parduotuvė). Pradžioje buvę leidžiama įeiti į „chlebarezkų" vidų, bet, vieną kitą kartą atsitikus, kad alkanų pirkėjų minios pačios pasidalinusios duoną, ir „chlebarezkos" pasidarė langelius, per kuriuos parduodama skurdžioji miežinės duonos norma... Tuo būdu, išsiperkant duonos, druskos ir degtukų normas stovima valandų valandomis ilgiausiose eilėse, prieš pagarsėjusius langelius...

Apie kortelių ir normų panaikinimą pasakotojas nieko nežinojo. Jis mano, kad tatai yra paprasta bolševikinės propagandos apgaulė.

O tuo tarpu „Tėvynės Balsas" mums rodo Universalinio Magazino parfumerijos skyrių... **A. Žiedas**

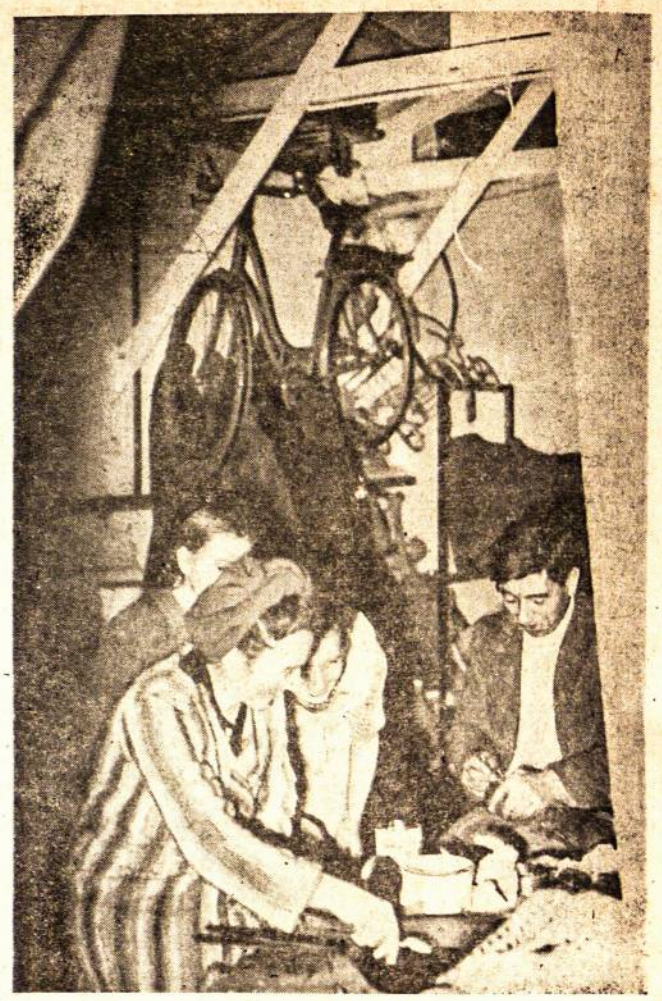

Lietuvio angliakasio butas Belgijoje

IRO BŪSTINĖ KELIASI Į BAD KISSINGEN

Heidelberg. (IRO) — Kovo viduryje PC IRO amer. zonos būstinė persikelia į Bad Kissingen. Persikeliančio personalo skaičių sudaro 151 tarptautiniai tarnautojai, 95 vietoje priimtieji DP ir 15 įkurdinimo misijos štabo tarnautojų. (b)

ATIDUOTI UŽS. VALIUTĄ

Heidelberg. (Dena) — Visi JAV zonoje gyvenantieji DP, JAV karinės valdžios patvarkymu, turi tarp balandžio 1 ir 15 d. d. karinės valdžios įstaigoms atiduoti visą turimąją užsienio valiutą bei okupacinių jėgų mokamąsias priemones, — pranešė PC IRO vyr. būstinė.

POLITINIŲ ĮVYKIŲ KALENDORIUS

III. 9. Sov. S-ga pareiškė protestą JAV, D. Britanijai ir Prancūzijai dėl Londono konferencijos sprendimų Vakarų Vokietijos atžvilgiu. * Vengrų socialdemokratai nutarė susijungti su komunistais. * Londone prasidėjo Marshallio programoj dalyvaujančių kraštų prof. s-gų konferencija.

III. 10. Čekoslovakijos užs. reik. ministeris Dr. Jan Masaryk, nepakeldamas susidariusios padėties, nusižudė.

III. 11. Prez. Trumanas pareikalavo JAV kongresą Vakarų Europai suteikti papildomą pereinamąją pagalbą 55 mil. dol. sumai. * Briuselyje paruoštas sutarties projektas penkių Vakarų valstybių ekonominiam ir gynybos paktui. * Čekoslovakijos parlamentas vienbalsiai pareiškė pasitikėjimą naujajai vyriausybei.

III. 12. Čilė pareikalavo JT gen. sekretoriatą Čekoslovakijos įvykius pateikti Saugumo Tarybai ištirti. Pasiūlymas įtrauktas į Saug. Tarybos kovo 17 d. posėdžio darbotvarkę.

III. 13. Briuselyje oficialiai paskelbta, kad kovo 17 d. D. Britanija, Prancūzija, Belgija, Olandija ir Liuksemburgas pasirašys penkių valstybių paktą.

III. 14. JAV senatas 69 prieš 17 balsų priėmė Europos atstatymo plano projektą. * JAV pritarė, kad Čekoslovakijos įvykiai būtų išnagrinėti Saugumo Taryboje.

III. 15. Paryžiuje prasidėjo antroji Marshallio plane dalyvaujančių 16 valstybių konferencija. * D. Britanijos ir Prancūzijos užs. reik. ministeriai pasisakė už Vakarų Vokietijos įtraukimą į Marshallio planą. * Min. pirm. Attlee paskelbė, kad anglų komunistai pašalinami iš visų viešųjų tarnybų, turinčių ryšio su valtybės paslaptimis.

Ir jos ruošia velykinį pyragą
Š. Karpavičiaus nuotr.

Du vakarai Madison Square Gardene

Mūsų sporto bendradarbio Amerikoje

Madison Square Garden yra palaiminta vieta, kur sporto mėgėjai neturi kada nuobodžiauti. Pasirinkimas didelis ir įvairiarūšis: tenisas, žimas, lengvoji atletika, boksas. Šį kartą trumpai pakalbėsim apie didžiuosius ledo ritulio ir teniso įvykius.

Ledo ritulys. Pačios geriausios JAV ir Kanados ledo ritulio (aišku, profesionalų) komandos buriasi į National Hockey League. Šiemet šioji geriausiųjų lygoj kaunasi: Detroit, Toronto, New York, Boston, Montreal ir Chicago. Kiekviena komanda turi sužaisti po 60 rungtynių, taigi, po 12 kartų prieš kiekvieną kitą pirmenybių dalyvį. Pirmosios keturios komandos dalyvauja baigminiuose žaidimuose. Juose pirmoji komanda žaidžia prieš trečiąją ir antroji prieš ketvirtąją. Surinkusios keturias pergales (gali priseiti žaisti 7 kartus), dvi komandos supila lemiamas rungtynes (taip pat reikalingos 4 pergalės) ir taip galutinai išaiškinamas ledo ritulio pasaulio meisteris, kuris gauna Stanley taurę. Praeitą sezoną tokiu meisteriu tapo Toronto prieš Montrealį (laimėjo 4 rungtynes ir pralaimėjo 2). Siemet kovo 21 d. bus išaiškintos pirmosios keturios komandos, kurios tuoj pat pradės baigminių dvikovių seriją. Pirmauja Toronto ir Detroit, toliau New York, Boston ir kiek atsilikę Montreal su Chicago.

Vieną vakarą teko stebėti Detroit-New York. Detroit laimėjo 4—3. Ak, beveik po 10 metų pertraukos, kai vidurinėj Europoj teko susipažinti su mėgėjų pasaulio meisteriu Kanados Smoke Eaters menu, vėl buvo proga įaudrinti savo dėmesį. Gaivališka sparta, išbaigtas čiužimas, žaibiniai padavimai ir sultingi smūgiai į vartus — buvo ko žiūrėti. Akimirkos, kai koks puolikas dar oru lekiantį ritulį pasiųsdavo vartų link, galėjo sudrebinti ir skeptiką. Bet tokių čia nėra — 18.000 žiūrovų buvo visa savo esybe suaugę su įvykiais ant ledo ir pietietišku temperamentu palydėdavo kiekvieną akciją. Jei iš pradžių dar ėmė viršų lokalinis patriotizmas, ir minia spaudė nykščius už savąją komandą, tai vėliau svečiu iš Detroito sugebėjimai padarė savo ir pasiglemžė dėmesį savęsp. Detroito atsarginiai sėdėjo tylūs savo vietose, o kai jų naudai krisdavo įvartis, tie raudoni vyrai išsitraukdavo iš tarpkojų lazdas, prakišdavo jas per bortą ir dunksėdavo jomis į borto sienas. Jie tai atlikdavo rimčiausiai nusiteikę ir smūgiai skambėjo kaip negriški būgnai Afrikos džiunglėse.

O aikštėje buvo visko — lūždavo lazdos (keturiolika), ritulys lėkdavo į žiūrovus, į damas ir džentelmenus, kurie, užsimokėję po 5 dol., išdidūs sėdėjo pirmose eilėse. Išdidūs savo išskirtine padėtim, dolerių prikimšta kišene. Betgi tas išdidumas turėjo savo ribas — kai ritulys įkrisdavo į tokių žiūrovų tarpą, kildavo mažytis sąmyšis. Džentelmenai, o nuo jų neatsilikdavo nė damos, krisdavo prie ritulio, lyg entuziastingi gimnazistai. Vienas ar viena iš jų būdavo laimingas — tas, kuris maišaty išgriebdavo ritulį ir palaimintai jį įsikišdavo į kišenę. Aikštės galuose susispietę žiūrovai pavydžiu žvilgsniu palydėdavo savo šoninių kolegų žygdarbius — pirmiesiems tokia laimė retai kada nusišypsodavo, nes prieš juos virš borto buvo nutiesta pusantro metro stiklinė siena. Per šias rungtynes vienuolika ritulių prisiglaudė žiūrovų kišenėse — malonus ir kitų pavydą keliąs suveniras. Tuo tarpu aikštėje nepertraukiamai rikiavosi derinių serijos. vartininkai aukodamiesi gynė savo šventoves, o puolikai šaudė iš peties. Patalpa ūžė kaip bičių avilys, po rungtynių žiūrovai reiškė savo išmaningas ar neišmaningas nuomones, kol dingdavo požeminių traukinių angose, baruose ar paeidavo vieną kitą kvartalą Broadway.

Tenisas. Neperseniai profesionalizmui parsidavęs Wimbledono didvyris Jack Kramer dabar gastroliuoja po visas JAV, daugiau kaip 60-tyje vietovių demonstruodamas savo sugebėjimus prieš 1947 m. profesionalų pažibą Bobby Biggs. Jiems talkininkauja 1947 m. Australijos meisteris Dinny Pails ir įžymiausias Pietų Amerikos žaidikas Pancho Segura. New Yorks ir apylinkėse šis ketvertukas žaidė tris kartus, o dabar jau vieši Kalifornijoj.

Ir taip vieną vakarą Madison Square Garden nebuvo nė žymės ledo, o ant lentinio pagrindo buvo užtemptas žalias kilimas. Tenisininkai galėjo jaustis kaip Wimbledone, ir tenisą prie tokių sąlygu vargu būtų galima vadinti halės tenisu — natūrali, žolinė aikštė tapo atkelta į uždaras patalpas.

Per profesionalų pasirodymą viešpatavo daugiau šventinė nuotaika. Atitinkamai šventiškos buvo ir bilietų kainos (iki 7.50 dol.). Vis dėlto ne ką blogiau buvo ir balkone, už 1.50 dol., kur mažiau oficialumo ir žvilgsnių, kas su kokiu apsiaustu ar kailiniais. Studentinis jaunimas, prisiekę teniso garbintojai, traiškė riešutus, vėsinosi vaisiniais ledais ir iš kaimynų skoliosi puošnią programą.

Profesionalų tenisas — mirtinų smūgių ir žudančių padavimų pynė. Sakoma, kad mėgėjų tenisas tam tikra prasme įdomesnis — daugiau kovos, daugiau permetimų per tinklą. O čia bent keturius kartus visą geimą Kramer paimdavo vien tik savo nepriimamais padavimais. Milimetriniai pagal liniją naikinantieji smūgiai, iš kairės ir dešinės, smūgiai iš oro — visa tai atrodė lyg fabrikinis gaminys, lengvai, žaismingai, bet triuškinančiai. Klasiškas Kramer pasistiebimas, leidžiant padavimus — pavyzdinė sportininko kūno ir judesių harmonija. Riggs daugiau nuosaikus teoretikas, išbaigtas matematikas teniso aikštėje, o pas Kramer daugiau jaunatvės. Kiti žaidikai — du kontrastai. Pails daugiau puritoniškas britų tipas, o spalvotasis Pancho Segura atrodė lyg tik ką nulipęs nuo mustango ir per nesusipratimą paėmęs raketę į rankas. Bet tik pirmoj akimirkoj — žaidžiant užmiršti Seguros raiteliškai lenktas kojas, jo grubokus judesius — jis aukštos klasės tenisininkas, ne tiek elegantiškas, bet vis tiek ne eilinis. Smūgiuoja įsikibęs į raketę abiems rankoms ir sukuria dėkingų dalykų.

Po šių dviejų vakarų mano knygų lentynoj padidėjo sportinių programų skaičius. Žiūriu į jas ir galvoju: ar jos pajėgs išstumti europinio sporto ilgėsį? **K. Čerkeliūnas**

Mirus

SABINAI ČEIČIENEI,

nuoširdžiausią užuojautą jos motinai, vyrui ir sesutei reiškia

Bulderytė-Glionartienė